

REVIJA ZA LJUBITELJE GORA ŽE OD LETA 1895

Planinski

V E S T N I K

5
2015

TEMA MESECA
Mladi in gore

INTERVJU
Marinka Pertot

Z NAMI NA POT
Po sledovih prve svetovne vojne

TEST OPREME
Nizki pohodni cevlji

PLANINSKA
ZVEŽA
SLOVENIJE
3,90
EUR

120 let
Planinskega
vestnika

AKCIJA 50-odstotni popust Zgoščenka Greva pod objem gora

Planinska zveza Slovenije, Mladinska komisija PZS, je v letu 2010 izdala zgoščenko z naslovom *Greva pod objem gora*. Na njem najdete 9 pesmi: Greva pod objem gora, Na izlet, Danes pojdem jaz v gore, Tri planike, Za sanje, Spalka mojega šotora, Na Rombonu, Miss Slovenije in Nič več kot to.

Projekt je bil zasnovan leta 2007, ko je Mladinska komisija PZS zaznala praznino na področju mladinskih planinskih pesmi. Zasnovan je sistematično in zatorej skuša pokriti večino potreb na tem področju in hkrati podati starostno prilagojena glasbena dela. Poleg kulture nosi zgoščenka tudi izrazito vzgojno-izobraževalno noto. Vodilna ustvarjalca tega projekta sta Uroš Kuzman in Andrej Hočevar.

Projekt združuje profesionalne glasbenike, ki skrbijo za izvedbeno neoporečnost, in amaterske vokaliste, ki so praviloma močno vpeti v planinstvo. Tako so zgodbe podane osebnoizpovedno, poudarjena pa je tudi motivika prostovoljnega, mladinskega. Vsi izvajalci projekta so mladi po stažu in projekt zanje predstavlja svojevrsten izziv in izkušnjo.

V času od 15. 5. 2015 do 15. 6. 2015 lahko zgoščenko kupite po akcijski ceni s 50-odstotnim popustom: 3,13 €* (redna cena: 6,25 €*).

*DDV je obračunan v ceni. Stroške poštnine plača naročnik.

NOVO V PLANINSKI ZALOŽBI Plezalni vodnik Repov kot, Kamniška Bela Avtorji: Tone Golnar, Silvij Morojna in Bojan Pollak

Mnogo ljubiteljev gora zahaja nad dolino Kamniške Bistrice. Konec maja bo izšla tretja, dopolnjena in popravljena izdaja vodnika *Repov kot, Kamniška Bela*. Stene se niso bistveno spremenile, so pa v tem času alpinisti preplezali več kot petdeset novih smeri, mnoge zahtevne pa prosto ponovili. Opravljenih je bilo tudi nekaj alpinističnih smukov po zahtevnih strmih pobočjih. Nova tehnologija nam je omogočila v vodnik vključiti še boljše, tudi barvne fotografske posnetke in natančnejši zemljevid. Nekoliko so predelane in dopolnjene tudi stare skice.

Format: 130 x 210 mm; 296 strani, šivano z nitjo, broširano

Prednaročniška cena vodnika je 23,99 €* (redna cena 29,90 €*).

*DDV je vključen v ceno. Poštnino plača naročnik.

VODNIK ZAHODNE JULIJSKE ALPE, Klemen Janša - PREDNAROČILO

Planinska založba obvešča, da je do konca maja še vedno čas, da v prednaročilu naročite enciklopedični vodnik *Zahodne Julijske Alpe* avtorja Klemena Janše. Vodnik prinaša opise zahodnega dela Julijcev, ki so pretežno na italijanski strani meje.

Prednaročniška cena vodnika: 23,99 €* (redna cena 29,90 €*). *DDV je vključen v ceno. Poštnino plača naročnik.

INFORMACIJE, NAKUP in NAROČILA:

Planinska zveza Slovenije, Planinska trgovina PZS

na sedežu: Dvorakova ulica 9, Ljubljana, v času uradnih ur, po pošti: p. p. 214, SI-1001 Ljubljana, po telefonu: 01 43 45 684 v času uradnih ur, po faksu: 01 43 45 691, brezplačna telefonska številka: 080 1893 (24 ur na dan, vse dni v letu), e-naročila: narocilo@pzs.si ali spletna trgovina PZS: <http://trgovina.pzs.si>. Uradne ure v Planinski založbi PZS, Ljubljana, Dvorakova 9: v ponedeljek in četrtek od 9. do 15. ure, sredo od 9. do 17. ure, petek od 9. do 13. ure (odmor za malico: 10.30–11.00).

Slovenski planinski muzej

Triglavska cesta 49, 4281 Mojstrana, telefon: 08 380 67 30, faks: 04 589 10 35, e-naročila: info@planinskimuzej.si.

Prispevke, napisane z računalnikom, pošiljajte po elektronskem mediju na naslov uredništva ali na elektronski naslov. Poslanih prispevkov ne vračamo. Uredništvo si pridržuje pravico do objave ali neobjave, krajšanja, povzemanja ali delnega objavljanja nenaročanih prispevkov v skladu s svojo uredniško politiko in prostorskimi možnostmi. Mnenje avtorjev ni tudi nujno mnenje uredništva in PZS. Kopiranje revije ali posameznih delov brez privolitve izdajatelja ni dovoljeno.

Naročanje:

Po pošti na naslov: Planinska zveza Slovenije, Dvorakova ulica 9, p. p. 214 SI-1001 Ljubljana, po elektronski pošti na naslov: pv@pzs.si ali po telefonu **080 1893 (24 ur na dan)**.

Številka transakcijskega računa PZS je 05100-8010489572, odprt pri Abanki, d. d., Ljubljana. Naročnina 39 EUR, 63 EUR za tujino, posamezna številka 3,90 EUR. Člani PZS so upravičeni do 25% popusta na letno naročnino Planinskega vestnika. Reklamacije upoštevamo dva meseca po izidu številke. Ob spremembi naslova navedite tudi stari naslov. Upoštevamo samo pisne odpovedi do 1. decembra za prihodnje leto.

Program informiranja o planinski dejavnosti sofinancirata Ministrstvo za šolstvo in šport RS in Fundacija za financiranje športnih organizacij v RS.

FOTOGRAFIJA NA NASLOVNICI:
Sončna in zelena Logarska dolina vabi na izlet.
Foto: Franci Horvat

Uredništvo Planinskega vestnika skrbno preverja vse članke in točnost v reviji objavljenih opisov poti, ki praviloma vključujejo opozorila na nevarnosti in možne pasti obiskovanja gora. Žal pa je vsak opis vedno subjektiven, poleg tega se objektivne težave na terenu lahko spreminjajo iz dneva v dan, celo iz ure v uro. Zato uredništvo revije in Planinska zveza Slovenije ne moreta prevzeti nobene odgovornosti za morebitne poškodbe ali materialno škodo, ki bi jih utrpel kdorkoli zaradi hoje in plezanja po gorah po navodilih iz te revije.

O strpnosti

Foto: Medija Milavec

Malce zdravega razuma, malce strpnosti, malo humorja –
kako prijetno bi se potem dalo živeti na tem našem planetu.

W. S. Maugham

"Ah, neka kura, ki se ne zna voziti s kolesom," sem ujela opazko na svoj račun, ko sem s potovalno hitrostjo prehitela gospodično, ki je enoročno (v drugi je namreč imela prenosni telefon) in ne preveč spretno skušala speljati z mesta, ko se je na semaforju prižgala zelena. Če bi se nama zaradi njenega opletanja sem in tja zgodil trk, verjamem, da bi bila deležna še kakšnega komplimenta od nje. Tako pa sem se, ko sem se uspešno izognila bližnjemu srečanju, le nasmehnila in pomislila, kako prav mi bo ta dogodek prišel za uvod v uvodnik o strpnosti med pešci in kolesarji, temi, ki je tudi v planinskih krogih na trenutke zelo vroča. Glede na to, da je malo manjkalo, da bi me nekega popoldneva med prijetnim spomladanskim izletom v Polhograjskih dolomitih v slabi uri na balanco nabili trije kolesarji, ki se jim je v dolino mudilo, kot da jim gre za življenje, ni nič čudnega, da se strasti hitro razgrejejo. Resda sem hodila po poti, ki danes počasi postaja (pre)vozna cesta, po kateri se domačini pripeljejo do svoje hiše na idilični samotni ravnici, a hkrati je to tudi markirana planinska pot. In če ti izza ovinka za hrbet butne dirjajoči kolesar, ki očitno ne predvideva, da bi lahko koga srečal (oziroma mu za to očitno ni mar) in ki ne zmanjša hitrosti, niti ko te zagleda, zares ni prijeten občutek.

Uporabnikov gorskega prostora je vse več in vsak v njem rad išče nekaj zase – verjamem, da tisto, kar mu bogati vsakdanje življenje. Množičnost s seboj prinaša določene posledice, tako za naravo kot tudi za družbo. Tokrat bomo kljub perečim naravovarstvenim vprašanjem naravo pustili ob strani in se posvetili družbi, ki jo čaka izziv – uvajanje kulture sobivanja v prostoru, kamor se načeloma hodimo sproščat, vsak na svoj način. Prvo lekcijo umetnosti sobivanja bi nemara morali posvetiti strpnosti. Ko bodo dosedanja "tradicionalno večinski" uporabniki gorskega sveta sprejeli dejstvo, da bodo na svojih poteh v vedno večji meri srečevali tudi pripadnike drugih "kast", hkrati pa se bodo ti začeli zavedati, da na svojem novem poligonu niso sami in da prihajajo na teren, nad katerim so dolga leta imeli monopol po večini pohodniki, bomo na dobri poti. Zavedanje, da si "nekoristnega" sveta ni mogoče lastiti za en sam namen, je pomemben prvi korak. Nadgradnja tega, ki bo bržkone odločilno pripomogla k duševnemu ravnovesju na gorskih poteh, pa je stvar osebne kulture, spoštovanja do souporabnikov skupnega prostora. Sumim, da je to trši oreh, a vendarle ne tak, ki se ga ne bi dalo streti. Ključnega pomena bosta vzgoja in izobraževanje, tako v krogu družine, če govorimo o splošni kulturi, kot v okviru društev, ki bodo vzgajala nove generacije, ki bodo zahajale v gorski svet, bodisi peš, s kolesom ali kako drugače.

Da ne bo pomote: nisem proti kolesarjem v gorah, tudi sama se v okviru svojih (z)možnosti rada razgledujem s kakšnega vrha, na katerega sem pribrala s pritiskanjem na pedala, dasiravno v zadnjih letih to počnem v znatno manjši meri kot nekoč. Poskusimo upoštevati preprosto načelo, da ne počnemo tistega, kar ne želimo, da bi drugi storili nam. In kljub temu, da je to zahtevna naloga, se poskusimo kdaj postaviti v kožo drugega in sveta ne meriti preveč po sebi. Upam, da bo naslednjič, ko bom hodila po kakšni vsesplošno priljubljeni planinski poti, srečanje s kolesarji prijaznejše. Pričakujem pritisk na zavoro ali vsaj pravočasno zvočno opozorilo, da se bliža nekdo, ki zaradi zamude na večerjo ali na zmenek ne misli zmanjšati hitrosti samo zaradi mene.

Mateja Pate

4 Tema meseca

Kako za planinarjenje navdušiti otroke in mlade

Mojca Volkar Trobevšek

UVODNIK

0 strpnosti 1

Mateja Pate

MLADI IN GORE

Kako za planinarjenje navdušiti otroke in mlade 4

Mojca Volkar Trobevšek

MLADI IN GORE

Planinstvo predšolskih otrok 7

Marjana Šet

MLADI IN GORE

Z malčkom na Slemenovo špico 8

Petra Veber Tasič

MLADI IN GORE

Mladinska komisija Planinske zveze Slovenije 10

Manca Čujež

RAZMISLEK

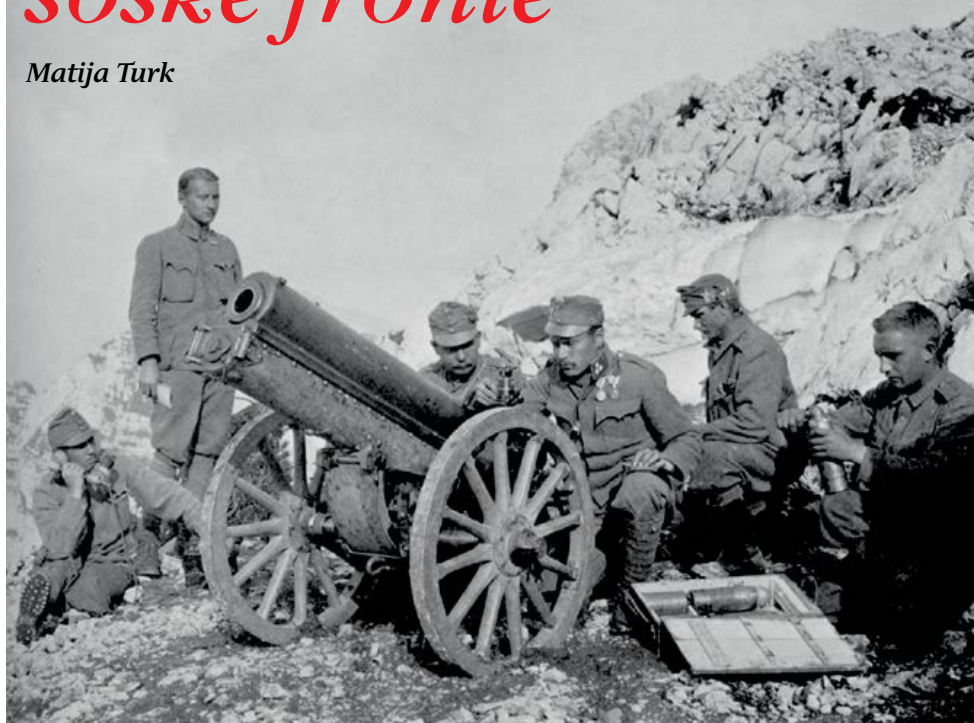
O sistematičnem usposabljanju mladih 13

Borut Peršolja

30 Z nami na pot

Ob 100. obletnici soške fronte

Matija Turk

MLADI IN GORE

Programa Ciciban planinec in Mladi planinec 14

Borut Peršolja

MLADI IN GORE

Literatura o hoji z otroki v gore 15

Vladimir Habjan, Emil Pevec

INTERVJU

Pogovor z Bloudkovo nagrajenko Marinko Pertot 16

Žarko Rovšček

Z NAMI NA POT

Ob 100. obletnici soške fronte 30

Matija Turk

GORE NAD SOČO

Po medvedovi sledi 39

Špela Recer

GREBEN PELCEV

Zimsko prečenje primorskega grebena 42

Janez Toni

ALTERNATIVA "OBRABLJENIM" PRVOMAJSKIM CILJEM

Potep po Makedoniji 45

Anže Čokl

TEST OPREME

Nizki pohodni čevlji 48

Aljaž Anderle

SLOVENSKI PLANINSKI MUZEJ

120 let Planinskega vestnika 45

Manca Čujež, Irena Mušič Habjan

FOTO NASVET

Merjenje svetlobe 56

Oton Naglost

PLEZALNE VRVI

Lastnosti vrvi 58

Stojan Burnik, Matevž Vučer, Anatolij Nikonov, Igor Emri

VARSTVO NARAVE

Bager ali bober 62

Dušan Klenovšek

NOVICE IZ VERTIKALE

63

ŠPORTNOPLEZALNE NOVICE

64

LITERATURA

65

PLANINSKA ORGANIZACIJA

66

TNP

71

V SPOMIN

71

Vsebine vseh Planinskih vestnikov od leta 1895 dalje na www.pvkazalo.si

KOLUMNA

Nekje vmes 19

Aljaž Anderle

KORZIKA – SKALA V MORJU

Najdaljša, najlepša pot – korziška GR 20 20

Anita Krivec

PLANINSKA DOŽIVETJA

Zaklenjeni ključi 24

Dušan Škodič

TEČAJNIŠKA LEDNA TURA

O težavah s cepini in še čem 27

Neža Rus

PLANINSKA ORGANIZACIJA

Skupščina Planinske zveze Slovenije 2015 28

Po sporočilu za medije povzela Zdenka Mihelič

Opisi tur

Viš/Jôf Fuart

Koštrunove špice/Cime Castrein

Rombon

Kal in Vršič

42 Greben pelcev Zimsko prečenje primorskega grebena

Janez Toni

Tamle za skalo je škrat pustil en bombonček ...

Kako za planinarjenje navdušiti otroke in mlade

Mojca Volkar Trobevšek

Največ, kar starši in vzgojitelji lahko damo otroku, je naš čas. Da otroka vidimo, upoštevamo, mu postavljamo meje, skupaj z njim odkrivamo svet, mu nudimo varnost, toplino in sprejetost. Med natrpanimi delavniki, ko komaj lovimo sami sebe in se ukvarjamo s tisočimi opravki, naš naraščaj, ki kliče po pozornosti, velikokrat spregledamo, ga odrivamo na stran in hrepenimo po minuti blaženega miru. Vse drugače je med prostim časom, ob koncih tedna, med prazniki in počitnicami, ko s svojimi malimi potomci preživljamo več časa. Takrat bi jim radi dali največ, se jim v polnosti posvetili in uživali sleherno minuto. Kje je to lažje izvedljivo kot v gorah, na izletu, sprehodu, v naravi, med visokimi drevesi in travniškimi cveticami? Ob potočku, na bregu gorske reke, ob ledeniškem jezeru. V skalnih labirintih, pravljicnih gozdovih in ljubkih ter varnih planinskih kočah. Vse to na nas čaka, vendar je do tja treba priti, pripešačiti, se povzpeti, se potruditi. Naporno je in težko. Le kako otroku dopovedati, da se splača? Da je lepo in koristno? Če je otrok že vključen v kakšno organizirano planinarjenje, v sklopu vrtca na primer, je lažje. Nadaljujemo tam, kjer so mentorji in vodniki končali. Toda še vedno se nam poraja vprašanje, kako malčka navdušiti za gore, da se bo tja rad vračal tudi kot šolar, mladostnik, odrasel človek, da se bo razvil v ljubitelja gora in planinca.

V tokratni temi meseca poskušamo odgovoriti na to vprašanje s pomočjo avtorjev in sogovornikov, ki imajo z otroki, gorami in z mladino v gorah veliko opravka ter izkušnje. Predstavljamo tudi organizacijo, programe in literaturo, ki se posvečajo tej temi. Če boste po branju zajetnega šopka člankov še vedno polni vprašanj, pa enostavno spakirajte nahrbtnike in pograbbite svojo mladež ter

že naslednje prosto popoldne preživite v gorski naravi, ki vedno vabi in nudi vse odgovore.

Irena Cerar, urednica in avtorica družinskih izletniških vodnikov: "Otroci so do 9. leta v t. i. pravljicnem obdobju, zato so pravljice in zgodbe v tem obdobju lahko odlična motivacija za hojo v naravo in gore. Prav na osnovi tega dejstva sem zasnovala tudi koncept svojih *Pravljicnih poti*, ki vsak cilj povežejo z ljudsko

pripovedjo – pravljico ali povedko. Zgodbe so čudovite zato, ker nagovarjajo otroke v njim lastni govoric, ker razburkajo domišljijo in v izlet vnesejo neko ustvarjalno iskro. Če so v krajih, kamor smo se odpravili, doma vile, potem bodo otroci hitro povsod videvali vilinske sledi; podobno je s škrti, zmaji in drugo bajeslovno zverjadjo ... Seme radovednosti je tako zasejano že doma, dolgočasna hoja pa se lahko hitro in spontano prelevi v igro, ki je spet ena od osnovnih lastnosti in potreb otroka. Nekoliko starejši otroci si seveda želijo dogodivščin, raziskovanja (tega v gorskem okolju res ni težko

Ilustracija: Polona Lovšin

zagotoviti), družbe vrstnikov, zabave, pa tudi dobra malica na lepem kraju lahko dela čudeže. Vsi, ki imamo radi naravo in gore, si želimo, da bi tako občutili tudi naši otroci. Vsekakor mora biti naše lastno navdušenje pristno in fino je, če ga znamo nevsiljivo vtakati v skupna potepanja. Če se v gorskem svetu še znaš čuditi, če ti oči zažarijo, ko najdeš kakšno prav ljubo rastlinico in se ti usta raztegnejo do ušes na obetavno sončno jutro ..., potem ne bi smelo biti preveč težko. Če imaš vsaj kanček empatičnosti in občutka, boš to samodejno – s svojimi čutenji in dejanji – prenesel na otroke.”

Uroš Kuzman, nekdanji načelnik Mladinske komisije, planinski vodnik, komik: "Avtobiografskega nasveta žal nimam! V mladosti niti ene prijavnice za društvene akcije nisem videl od blizu – moj oče je bil v vrhu PD in je to pomenilo, da smo njegovi otroci že šteti zraven... Sem se pa s tem vprašanjem prvič zares spopadel v srednji šoli, ko so me vključili v pripravo tabora za osnovnošolce. Rekel bi, da je ključna beseda vzor. Povprečnega mladostnika kaj malo briga pozitiven zdravstveni vidik planinstva kot rekreativne dejavnosti, niti ga ne pritegne odprtost gora kot prostora za doživljanje narave. Še več, celo na 120-letno tradicijo največje športne organizacije in njen zgodovinski pomen se požvižga ... On bo zraven, če bo *fajn*, če bo družba *cool* in če bo žur. Zatorej, najti zanje pravi izziv v pravem trenutku je odgovor. Je pa res, da zna biti ob današnji mladini to precej težko. Eni se namreč *palijo* na kitaro, grozljivke in podobne bedarije, drugi sanjajo o štiritisočakah, tretji pa bi se cele dneve igrali. A lepota PZS kot organizacije je, da z mehanizmi za doseg vseh teh ciljev že razpolaga! Le prave zidove je treba porušiti in začeti streljati z vsemi razpoložljivimi topovi. Ne ostajati v mejah znanega in tradicionalnega torej, ampak iskati nove vezi, sodelavce, sveže ideje! Razmišljati o tem, kaj se bo delalo pred, po in med našo blodnjo po markacijah, in dati več kot le športno aktivnost. Dati doživetje, pa najsi gre za izlet v okviru šole, društva ali družine. Povsod namreč velja le eno pravilo: Več kot imaš v vreči, več ljudi osrečiš ... Kot dedek Mráz.”

Tomaž Stržinar, načelnik MO PD Vrhnika: "Danes je težje navdušiti otroke za gore, ker imajo na razpolago skoraj

neomejeno število aktivnosti, ki so bolj adrenalinskega ali tekmovalnega značaja. Slednje pač narekuje današnja družba in je logično, da se to prenaša tudi na otroke. Hoja v hribe daje človeku spoznavanje ali celo spoznanje, kaj in koliko zmore. Ti pojmi osnovnošolcem še niso razumljivi. So jim pa razumljivi pojmi prijateljstvo, tovariška pomoč, učenje novih planinskih veščin in preko tega jim predstavimo smoter vloženega navora za osvojitve vrha.

Iz izkušenj, ki smo jih pridobili v našem mladinskem odseku, so poglobitni načini oz. vzroki naslednji:

- Prvi in poglobitni vzrok za odločitev za hribe in taborje je prijateljstvo in družba, s katero bo otrok skupaj doživljal planinska doživetja. Ker bo s prijatelji ali sošolci tudi v šoli ali doma podoživljal trenutke, ki jih je preživel v hribih.
- Ko je otrok že nekoliko navdušen za hribe, se pojavi tudi tekmovalnost (npr. osvojiti čim višji oz. zahtevnejši vrh ali dobiti čim več žigov). Treba je paziti, da ne preraste v prehu obliko.
- Igra: otrokom je treba predstaviti, da je v naravi neomejeno možnosti, kaj se igrati in s čim se igrati.
- Znanje: otrokom predstaviti, da znanja, ki so jih dobili v šoli (predvsem pri geografiji, biologiji in zgodovini), lahko v gorah doživijo. Na primer videti planinsko cvetje med vršaci je bistveno drugače kot v botaničnem vrto. Otroci postane čisto navdušen, ko poveže znanje iz šole z izkustvom v gorah.”

1 Tomaž Stržinar Foto: Peter Suhadolnik

2 Uroš Kuzman Foto: Loti Gostič

3 Irena Cerar Foto: Luka Dakskobler

Mojca Stritar Kučuk Osebni arhiv

Mojca Stritar Kučuk, publicistka, urednica Planinske založbe: "V naši družini v zvezi s tem ni bilo demokracije. Če je bila nedelja, smo šli v hribe, pa čeprav v dežju, snegu ali pasji vročini. Brat se je z odraščanjem tej samoumevnosti vztrajno in naporno upiral. Ko iskanje rim, skrivalnice, nastavljanje bombončkov po poti in kasneje neskončne razprave o

Otroško veselje na Veliki planini
Foto Manca Čujež

smiselnosti tega početja niso več zalegli, mu je bilo končno dovoljeno, da je svoj prosti čas začel preživljati drugače. Sama o smiselnosti početja staršev nikoli nisem dvomila, razen na zadnjih skupnih družinskih počitnicah, ko smo obredli nekaj najlepših narodnih parkov v Severni Ameriki, midva pa sva brez predaha težila, zakaj moramo hoditi samo po hribih. Ker sva bila dejansko že veliko prestara, da bi še potovala s starši, sva šla naslednje leto na pot sama – in ves čas samo lazila po hribih in vulkanih! Tako zame vprašanje ni, kako zvabiti otroke v gore, ampak kaj za vraga počnejo z otroki tisti, ki v gore ne hodijo!" ◉

Kaj je treba upoštevati in s čim si lahko pomagamo pri motivaciji otroka za hojo v hribe?

Petra Veber Tasič, psihologinja in izkušena planinka, mama dveh otrok, predlaga naslednje:

- Imeti moramo veselje do hoje v hribe in željo to veselje prenesti tudi na otroka.
- Pripravljeni smo vložiti določen napor v to, da naučimo otroka hoditi v hribe in mu pričarati lepoto hribov.
- Ne bojimo se otrokovega nerganja oz. upiranja, ampak to vzamemo kot izziv zase in zanj.
- Imamo dovolj veliko mero potrpljenja, ki je pač odvisna od otroka.
- Opremimo se z večjo mero domišljije, po možnosti z zanimivimi zgodbami; zelo so uporabne tudi legende ali ljudske pripovedi, ki so nastale v povezavi s pokrajino, ki jo raziskujemo (te najdemo v knjigah, na spletu), in jih po potrebi še razširimo.
- Kadar pride do krize pri otroku, uporabimo tisto, kar ima otrok rad, in iz tega razvijemo nekaj lepega in zanimivega (zgodba, iskanje zaklada, medveda, dinozavra ...) ter ga tako zamotimo.
- Sproščeni smo in otroka vedno primerjamo z njim samim ("Poglej, koliko več si zmogel danes kot zadnjič!") in nikoli z drugimi otroki ("Poglej, kako ta fantek dobro hodi").
- Otroka ob vsem zapisanem učimo, kako se premaguje njegovi starosti primerne napore. Ko je kriza, ga ne kregamo, ampak spodbujamo, pohvalimo.
- Otroku damo možnost, da sam reši stisko, podobno njegovi, le da je le-ta zunaj njega. Na primer, ko vas začnejo "boleti" noge in na glas komentirate, morda celo prosite otroka za pomoč oz. idejo, kaj naj naredite. Otrok to prenese nase in izkušnjo ponotranji.
- Otroci imajo veliko energije in naša naloga je, da jih naučimo to energijo oz. kondicijo pravilno uporabiti.
- Odkrijemo, kaj našega otroka motivira (vsakega namreč spodbudi kaj drugega), in to uporabimo (pripovedujemo zgodbe, kjer nastopajo junaki, ki jih ima otrok rad; če rad raziskuje, med hojo raziskujemo).
- Skupaj z njim občudujemo lepoto, ki nas obdaja.
- Na cilju skrijemo (skriva ga seveda kakšen škrat ali drugo pravljичno bitje) manjši priboljšek, ki ga mora otrok sam poiskati.
- V hribe gremo z družbo, katere člani so tudi otroci.
- Otrok naj vzame s seboj najljubšo igračko.

Foto: Sara Krašovec

V hribe že v najnežnejših letih

Planinstvo predšolskih otrok

Marjana Šet¹

Pri otroku je treba gibalni razvoj razvijati že v prvih letih njegovega življenja. Vsi tisti, ki delamo z otroki in se trudimo za njihov zdrav gibalni razvoj, še posebej vključujemo v vsakdanje dejavnosti gibanje na prostem. Narava je naša učiteljica in neizmeren vir raziskovanja, spoznavanja, iger, veselja in iskanja. V predšolskem obdobju nudimo otrokom precej možnosti za razvoj motoričnih sposobnosti, spodbujamo jih h krepilnim vajam za zdrav razvoj, nudimo jim sproščeno igro ter razvijamo otrokovo samopodobo in samozaupanje.

gora pa ga bo spremljal skozi vse življenje. Otroku moramo vedno narediti izlet prijazen. Predšolski otrok bi moral hoditi in tekati vsak dan. Starši, ki ne omogočajo otroku dovolj hoje in gibanja na prostem, ravnajo zelo narobe. Vsaj ob koncu tedna bi morali z otroki v naravo, v gozd, na bližnji hrib in to v vseh letnih časih.

Na izletništvo začnemo navajati že dojenčke. Že 3–6 tednov starega dojenčka je treba vsak dan peljati na sprehod. Sprehod opustimo le v zelo hudem mrazu, v hudi vročini, v izjemno slabih vremenskih razmerah in pri večjem onesnaženju zraka. Dojenček naj ostane najprej na prostem 15–20 minut, potem pa postopoma ta čas podaljšujemo. Ko otrok shodi, bi moral biti dnevno vsaj dve uri na prostem. Otroci, ki so veliko na prostem, so bolj utrjeni in dosti manj zbolevajo. Priporočajo, da starejšega dojenčka nesemo na izlet v vrečastem sedežu – kenguruju. Otrok sedi razkoračno, z nosačem se ves čas gledata, zato je stik med njim in osebo, ki ga nosi, pristnejši. Ko otrok shodi, mu omogočimo hojo tudi na

izletu. Dveletnih in triletnih otrok med hojo nikoli ne priganjamo. Ko otrok pokaže nezadovoljstvo, ga posadimo v otroški sedež, ki si ga optamo na hrbet. Za nosačem naj gre vedno eden od staršev, da se lahko z otrokom pogovarja. Tri in štiri leta star otrok zmore neprekinjeno hoditi že pol ure, če seveda ni preveč pomehkužen. Takega otroka lahko vzamemo s sabo na dveurni izlet, vendar ga bomo morali tudi nositi. Hoja in nošenje naj se menjavata. Še bolje pa je, če se pri nošenju menjavata tudi starša. Otroku čas hoje vedno postopoma podaljšujemo in se ravnamo po njegovem razpoloženju. Če ga silimo hoditi, s tem dosežemo ravno nasprotni učinek. Otrok lahko zasovraži izlete, odpor do hoje in do

Otroci se med potjo zelo hitro utrudijo in se hitro tudi spočijejo. Hoja jim navadno ni najbolj všeč. Všeč jim je tisto, kar se dogaja med potjo in na cilju, zato moramo pripraviti izlet čim bolj zanimiv in igriv. Dovoliti moramo otroku, da med potjo opazuje in raziskuje različne stvari, in ga pri tem spodbujati. Nikoli ne smemo priganjati otroka, če za to nimamo resnih razlogov (npr. bližajoča se nevihta). Raje si skupaj ogledamo mravljišče, krmišče, zanimivo skalo, kamenčke, opazujemo krave, nabiramo borovnice, jagode ... Pustimo otroku, da se stvari dotakne, in ugotovili bomo, da je narava otrokovo najboljše igrišče. Majhnemu otroku skušamo odvrniti pozornost od hoje

¹ Marjana Šet je vzgojiteljica v Vrtcu Dobrna in mentorica planinskega krožka.

Majhni koraki, veliki hribi

Z malčkom na Slemenovo špico

Petra Veber Tasič

tudi z igrkami, ki se jih igramo med hojo, z zgodbicami, s šalami in pesmicami. Marsikateri otrok med potjo tarna, kako je utrujen, ko pa pride na cilj, se podi naokrog ali raziskuje okolico. Takrat se zanj preneha "hoja" in se začne "igra". V tem obdobju otroci raje plezajo, kot hodijo. Paziti je treba, da jih na težje poti postopoma privajamo in jih ves čas tudi varujemo.

Mali sonček in Ciciban pohodnik

Tudi snovalci novega gibalno-športnega programa Mali sonček se zavedajo, kako pomembno je pohodništvo v vrtcu.

Program je namenjen otrokom, starim od 2. do 6. leta (modri, zeleni, oranžni in rumeni mali sonček). Ko otrok v vsakem od podprogramov opravi določeno število pohodov, si pridobi nalepko, ki si jo sam nalepi v knjižico. To je za otroke, ki ne hodijo radi, odlična motivacija.

V Vrtcu Dobrna že vsaj petnajst let izvajamo dodatni program Ciciban pohodnik. Ta program je namenjen predšolskim otrokom, in sicer petletnikom. Pohode izvajamo ob vikendih ali v petek popoldne, v mesecu maju pa izvedemo tridnevni Vrtec v naravi. Starše že na prvem roditeljskem sestanku seznanim s pohodniškim krožkom, kjer jim predstavim program dela, cilje in priporočeno opremo. Otroke pa že predhodno motiviram s slikovnim gradivom iz preteklih let. Pohodniški krožek predstavim tudi na oglasnih deskah pred igralnicami najstarejših skupin. Otroci komaj čakajo, da dopolnijo pet let, ko se nam lahko pridružijo. Pohodov se zelo veselijo, saj se na njih dogaja marsikaj

Planinskega krsta se veselijo že najmlajši.

Foto: Bojana Slapnik

zanimivega in poučnega. Vsak pohod je skrbno načrtovan, kar zahteva temeljito pripravo, ustrezno vodenje, spremljanje skupine in nazadnje ovrednotenje tistega, kar je bilo že storjeno. Vodenje otrok je odgovorno dejanje vseh, ki pri tem sodelujejo, zato se ne sme nikoli spremeniti v dramo. Na pohodih nas spremljajo strokovni delavci iz vrtca oz. vodnik PD Dobrna.

Naš vrtec se nahaja na podeželju, zato nam nudi možnosti za bogato doživljanje narave in izkušnje z njo. Izlet je za otroka eno najbolj mamljivih doživetij. Otrok komaj čaka, da skupaj s staršem pripravita nahrbtnik, v vrtcu pa že nekaj dni nestrpnost odšteva dneve. Otrokovo motivacijo je zato treba dobro izkoristiti in potem izpolniti njegova pričakovanja. Tako bo naslednjega izleta še bolj vesel. Izlet ne sme nikoli odpasti! V primeru slabega vremena se prilagodimo razmeram in se odpravimo samo na krajši izlet ali ogled znamenitosti. ○

Literatura:

Kurikulum za vrtce. (1999). Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport, Urad Republike Slovenije za šolstvo.

Pliberšek, M. (2000). *Izletništvo, pohodništvo in gornišтво v vrtcu.* Diplomsko delo, Maribor: Univerza v Mariboru, Pedagoška fakulteta, Oddelek za predšolsko vzgojo.

Slavič, J., Videmšek, M., Pori, M. (dec. 2013). *Pohodništvo za mlajše otroke v okviru družine in vrtca.* *Revija Šport*, 74-82.

"Gospa, gospa, dojenček vas bo prehitel! Hitro, gremo! Gospa, gospa, dojenček vas bo prehitel ..." Tako

je klical najin triinpolletni sinček Izak gospo, ki je hodila pred nami, ko smo bili že tik pred tem, da samostojno dosežemo vrh Slemenove špice.

Ko je na začetku poti, še na Vršiču, ugotovil, da smo čisto zares prišli brez njegovega nahrbtnika, v katerem ga je oči do tedaj prenašal po hribih, je začel jokati, da ne more hoditi in da ga nogice bolijo. Prijela sem ga za roko in brž napovedala zanimivo zgodbo o svizcu, ki je iskal zaklad in jo bom pripovedovala med vzponom. Pred tem pa sem se lotila razlage, da tako moje kot njegove nogice potrebujejo najprej ogrevanje in takrat pogosto čutijo bolečine, po ogrevanju pa postanejo lahkotne, pogosto tudi poskočne in nas brez bolečin pripeljejo na vrh hriba. Nato sem začela razvijati zgodbo o svizcu, ki se je iz enostavne prelevila v vse bolj in bolj zapleteno in napeto, razpletla pa se je tik, preden smo dosegli sedlo. Izak je med zgodbo povsem pozabil na bolečine. Prepustili smo se občudovanju razgleda, pomalicali, nato pa nadaljevali pot. Pred nami jo je mahala družina s tremi otroki, starimi od šest do deset let. Ker je bil najin sine takrat še edinec, mu je nepopisno veliko pomenila družba otrok. Vneto je sledil majhni družbi in jaz sem do vrha našega vzpona izgubila službo pripovedovalke napetih zgodb. Ko so hodili oni, smo hodili mi, ko so počivali, smo se zastavili tudi mi. Mlajša dva sta se kmalu začela upirati hoji in njuna mama ju je

spodbujala. Med drugim jima je vztrajno ponavljala: "Poglejta, saj nas bo še dojenček prehitel. Gremo, gremo, hitro." Pri tem pa je kazala na Izaka. Tako smo nadaljevali našo pot, ki je ponovno postala precej strma in naporna za male nogice. Vendar se Izak ni dal, saj družba je vendar družba. Ko smo bili na strmjšem pobočju, se je za nami pojavil očka, ki je v nahrbtniku prenašal majhnega enoletnika. Kar naenkrat je Izak (ki pred tem seveda ni ugotovil, da je gospa z dojenčkom mislila njega), začel klicati in nagovarjati mamico treh otrok: "Gospa, gospa, dojenček vas bo prehitel! Hitro, gremo! Gospa, gospa, dojenček vas bo prehitel ...". Na vsak način ji je hotel pomagati pri tem, da je dojenček ne bi prehitel. Ker pa ga gospa ni in ni hotela slišati, je vztrajno ponavljal klice ter se oziral nazaj in preverjal, kako blizu je že dojenček. Na s soncem obliči vrh Slemenove špice smo tako prišli brez bolečin in zadovoljni. Najin malček je seveda na vrhu navdušeno tekal, morali smo se igrati skrivalnice ter preučiti vsebino vseh jezerc in imenovati vrhove, ki so se slikali okoli nas. O kakršnih koli bolečinah in utrujenosti ni bilo niti govora. Prvi vzpon brez nahrbtnika je bil uspešno zaključen, ob tem pa še presenetljivo sproščen in zabaven. Pri sestopu so se na strmih odsekih očijeva ramena pokazala kot izjemno uporabna.

* * *

V hribe sva z najinim sinom začela hoditi pri njegovih štirih mesecih; najprej sva ga nosila v kengurujčko, kasneje v nahrbtniku. Sprva smo osvajali nižje griče, kasneje pa smo posegali vse višje. Po zgoraj opisanem dogodku smo se lahko svobodno, brez pripomočkov za nošenje, začeli gibati po manjših in večjih hribih. Vsaj do sinovih šestih let so bile zgodbe nepogrešljive. Nastajale so sproti in včasih presenetile še mene in očija. Pri tem sem vedno upoštevala tisto, kar ga je zanimalo. Ko je oboževal vlakca Tomaža, so se v mojih zgodbah začeli pojavljati vlakci (Franci, Vinko, Mojca ...), ki so se prebijali preko bolj in manj velikih strmin, se učili, kako po vsakem naporu sledi čudovit občutek in še lepši razgled. Tudi oči se je ob naših pohodih razvil v neverjetnega pripovedovalca otroških zgodb. Pogosto sva z Izakom iz pohodnih palic naredila vlak. Tisti, ki je palice držal spredaj, je bil lokomotiva, tisti, ki je bil zadaj, pa vagon. Vlakec je sopihal in čuhapuh, na večjih strminah si je sam ustvaril serpentine, da jih je lažje premagal. Tudi pokvaril se je ali pa mu je zmanjkalo

bencina, zato je nujno potreboval popravo ali malico. Pogosto sva uporabila sinovo raziskovalno žilico in veliko zanimanje za dinosavre, o katerih smo doma kar naprej prebirali. Iskali smo odtise njihovih stopinj, da ne govorim o vseh možnih domnevnih fosilih in kamnih zanimivih oblik. Po vsakem pohodu se je naš prtljažnik avtomobila napolnil z nabranim materialom. Kar nekajkrat se je še zgodilo, da so Izaka po dobrem začetku začele boleti noge. Kaj hitro po tem je vsaj ena noga začela "boleti" tudi mene in znašla sem se pred problemom, kako naj nadaljujem pot proti cilju, ki bi ga rada dosegla kljub bolečinam. Izak se je vedno kar naenkrat posvetil mojim "bolečinam" in me začel spodbujati: "Mami veš, saj bo šlo. Mogoče tvoje nogice še niso dovolj ogrete, ti jih malo pomasiram." Potem

ko me je z rokami nekajkrat pogladil, so moje noge brez večjih problemov nadaljevale premagovanje strmine, Izak pa tudi. Na vrhu sva se vedno še pogovorila o tem, kaj je kateremu od naju pomagalo. Zadnje leto in pol pa se nam dogaja, da Izaka na vsakem zahtevnejšem cilju ali vrhu preseneti z majhnim priboljškom škrat hribovec ali mrožek (ki je tukaj ostal še iz časov, ko je vrhove oblivalo pramorje). Med potjo se še vedno veliko pogovarjamo, obujamo naše spomine in z očkom mu pripovedujeva, kaj vse sva doživela v hribih, še preden sva ga dobila. Zdaj hodi v hribe zelo zagnano in zgodi se že, da se moram prav potruditi, da ga dohajam. Danes se pri njegovih osmih letih že veselimo dneva, ko bomo v hribe popeljali tudi našega najmlajšega, trimesečnega družinskega člana. ●

Mali pohodnik na cilju – Slemenova špica Foto: Izidor Tasič

Gremo varneje in samostojneje pod objem gora

Mladinska komisija Planinske zveze Slovenije

Manca Čujež

Ze kmalu po vzniku organiziranega planinstva je v korak z izkušenejšimi gorohodci stopila tudi mladež, ki je s svojim razumevanjem narave, radovednostjo in raziskovalno slo razgibala življenje v gorah. Z izobraževanjem mladih so se ukvarjali že skalaši, pomen vključevanja otrok in mladostnikov v svoje vrste pa je zgodaj prepoznala tudi krovna planinska organizacija, ki je delo z mladimi izvajala že v prvi polovici 20. stoletja. Aprila 1956 je Planinska zveza Slovenije na Šmarjetni gori ustanovila Mladinsko komisijo in jo vpregla v zlahtno skrb za vzgojo in izobraževanje mladih v planinstvu. Skupaj z mladinskimi odseki, ki delujejo v okviru planinskih društev (lani jih je bilo registriranih 133), že skoraj šest desetletij z različnimi akcijami skrbi za popularizacijo in kakovost planinstva, spodbuja mladinsko organiziranost in

mladinsko delo ter usposablja strokovne kadre, ki delajo z mladimi.

Tovarištvo, vztrajnost in vedoželjnost

Takoj po ustanovitvi je MK začela izobraževati mladinske vodnike, ki so skrbeli za planinski podmladek v društvih, že leta 1963 pa so začeli v mladinskih odsekih planinskih društev izvajati prve planinske šole, izobraževanja mladih za varnejšo hojo v gorah, ki so se obdržala vse do danes. Da bi mlade planince usmerjali k zdravemu življenju v naravi, jih seznanili z osnovami planinske dejavnosti in varnostjo v gorah, ob tem pa razvijali vrline, kot so tovarištvo, vztrajnost in vedoželjnost, sta leta 1969 oz. 1975 zaživel akciji Mladi planinec in Ciciban planinec, ob radoživo prenovljenih dnevnikih v letu 2010 pa oba programa še spodbujata organizirano obliko gorništvja in vse mlade obiskovalce gora

Otroci na začetku Furlanove poti v Gradiški Turi Foto: Borut Gogala

usposabljata za samostojnejše in varnejše gibanje v gorah. Pomemben mejnik v mladinski dejavnosti predstavlja leta 1995 izdana knjižica Mladi v gorništvu in gorniški organizaciji, ki je nakazala nove usmeritve organiziranja in delovanja mladih znotraj PZS, katere so se v veliki meri uresničile.

Planinski kažipot mladeži in tistim, ki delajo z mladimi

Na mladih svet stoji, mladinska planinska dejavnost pa na ljudeh, ki odraščajočo mladež izobražujejo, usmerjajo in spodbujajo k planinskemu udejstvovanju. MK je tako že konec šestdesetih ustanovila Odbor za vzgojo in izobraževanje, v letih od 1971 do 1973 pa vpeljala seminar za

mentorje planinskih skupin, ki so danes ključne osebe za poučevanje planinskih vsebin in desna roka vodnikov na izletih in taborih. Izobraževalna dejavnost pod okriljem MK je v osemdesetih našla dom v Bavšici, kjer je bil postavljen vzgojno-izobraževalni center, leta 1999 pa zgrajeno Planinsko učno središče Bavšica, še danes žarišče mladinskega in tudi drugega planinskega usposabljanja. Za kakovostno delo z mladimi planinci MK od leta 1993 podeljuje priznanje Mladina in gore, svoje najvišje priznanje za dosežke na področju vzgoje in izobraževanja planinske mladine. Obvestila MK PZS, ki so v tiskani obliki v le eni številki prišla na svetlo leta 1997, so se razvila v Mladinsko prilogo obvestil PZS, ki jih je v letih 2011 do 2013 nasledila revija Gremo pod objem gora, pesmi z zgoščenke Greva pod objem gora so nepogrešljive spremljevalke mladinskega planinstva od leta 2010, pesmarica Gorniška pa že več kot dve desetletji.

Željni novih znanj

Za popestritev dela z mladimi je MK skupaj s PD Domžale leta 1989 organizirala tekmovanje Mladina in gore, najbolj uveljavljeno planinsko tekmovanje za mlade iz znanj, veščin in izkušenj z vseh področij in oblik planinskega delovanja, ki se je v 26 letih dodobra usidralo v srca osnovnošolcev po vsej Sloveniji, obeta pa se tudi sorodna tekmovalna preizkušnja za srednješolce. V drugi polovici devetdesetih je MK obudila planinska orientacijska tekmovanja, ki so se še posebej dobro ukoreninila na Štajerskem. Tako je leta 1998 na Menini planini potekalo prvo Slovensko planinsko orientacijsko tekmovanje (SPOT), letos pa bo planinska orientacija svojo šestdesetletnico slavila na SPOT-u na Rakitni 23. in 24. maja. Zabavnejše pridobivanje znanja za samostojno in suvereno obvladovanje gibanja v gorskem svetu je še danes kažipot orientacijskih preizkušenj, ki se odvijajo v osmih področnih ligah in sedmih starostnih kategorijah. "Vsakoletna velika udeležba na tekmovanjih Mladina in gore in SPOT priča o tem, da očitno delamo pravilno. Tukaj ne mislim samo na MK, ampak tudi na vse mentorje, ki ogromno svojega časa posvetijo pripravam na tekmovanjih. Lepo je videti, kako so mladi željni novih znanj in dajo vedno vse od sebe," poudarja načelnica MK PZS Barbara Bajcer.

Barbara Bajcer, načelnica Mladinske komisije
Foto: Manca Čujež

Planinski tabori – krona celoletnega dela planinskih krožkov

Pravi magnet za v gore zagledane (no, malo pa zagledane tudi v prikupne planinke) mlade kolenogrize so planinski tabori, ki so (šotorska) krila prvič razprli leta 1925 na Vogrskem, od ustanovitve MK pa nosijo lovoriko ene najbolj priljubljenih metod dela z mladimi v planinstvu. Večdnevno doživetje gora, prenočevanje pod šotorskim platnom in druženje ob tabornem ognju prav tako neprekosljivo netijo iskre v otroških očeh. Kljub velikemu organizacijskemu zalogaju so v številnih odsekih krona celoletnega dela planinskih krožkov in skupin, pa naj bodo pod streho planinske kočice, v obliki klasičnega poletnega taborjenja v šotorih ali kot pohodni tabor. Preprostost, skromnost in pristen stik z naravo mlade učijo življenja, drugačnega od vse bolj elektronskega vsakdana, hkrati pa jih ob raznolikih dejavnostih kalijo v gorniških znanjih.

Zgled za delo z mladimi tudi v tujini

Tako Planinska zveza Slovenije kot mladi pod njenim okriljem smelo prestopajo slovenske meje, saj se že pol stoletja udeležujejo taborov, seminarjev in izmenjav v drugih državah, MK pa je upravičeno ponosna na svoj ugled v tujini, kjer je bila večkrat zgled za delo z mladimi. Mladinska komisija se lahko že dve leti pohvali s statusom nacionalne mladinske organizacije in mladinske organizacije v javnem interesu v mladinskem sektorju. Plodno sodeluje z mladinskimi in prostovoljskimi organizacijami v Sloveniji ter pri

delu Mladinske komisije UIAA, največje mednarodne planinske organizacije, katere članica je PZS.

Mladim približati hribe, jih naučiti varne hoje in spoštovanja narave

"Po skoraj 60 letih delovanja ostaja poslanstvo MK enako kot ob njeni ustanovitvi – mladim planincem želimo približati hribe, jih naučiti varne hoje, spoštovanja narave in aktivnega preživljanja prostega časa. Dejstvo je, da mladi potrebujejo drugačen pristop, saj se jim lahko drugače hribi kar hitro zamermijo. Poseči je treba po najrazličnejših igrah in drugih zanimivih aktivnostih, in ravno na tem področju je MK v preteklih letih naredila velik korak naprej. Z izobraževanjem za mladinskega voditelja smo zapolnili tisti manjkajoči člen med planinskimi vodniki in otroki. Po eni strani mladinski voditelji na seminarju pridobijo nekaj vodstvenih in organizacijskih sposobnosti in jih skozi njihovo delo v mladinskih odsekih lažje obdržimo v organizaciji, po drugi strani pa se po zaslugi svojega znanja na področju družabnosti veliko lažje povežejo z otroki in jim tako nudijo še lepšo izkušnjo na taborih in izletih," poudarja Bajcerjeva, tudi sama zaprisežena planinka, predana delu z mladimi. Poleg mladinskega voditelja, ki je zadnja leta prava uspešnica, velja med neformalnimi izobraževanji MK PZS omeniti še zimsko planinsko šolo, tečaj hoje po zahtevnih in zelo zahtevnih poteh, tečaj orientacije in seminar družabnosti, ki so vsi namenjeni izključno mladim oziroma tistim, ki delajo z mladimi.

dijakom in študentom, in v prihodnjih letih želimo dodati še kakšno. Tudi pri mlajših otrocih je še dosti prostora za izboljšave programa. Če se dotaknem izobraževanja, si želimo še več mentorjev, ki bodo motivirani za delo z mladimi, saj so v večini primerov prav oni prvi stik otroka s planinstvom," napoveduje načelnica MK. In ravno "ljubezen na prvi pogled" pogosto pokaže smer nadaljnega planinskega udejstvovanja, zato se mora MK še posebej potruditi, da bo obdržala oz. stopila v korak z mladimi ljubitelji gora: "Glavni oviri pri našem delovanju sta premajhen doseg ciljnega občinstva in slaba prepoznavnost. Čeprav je med mladimi planinstvo v porastu, jih večina ne pozna MK. Veliko akcij moramo tako žal odpovedati zaradi premalo prijav, čeprav je v resnici zainteresiranih veliko, le izvedo ne za naše akcije. Trudimo se rešiti to težavo, redno objavljamo novice na našem profilu na Facebooku in na spletni strani, letos pa bomo več poudarka in sredstev namenili tudi propagandnemu materialu in se tako poskušali približati mladim, ki MK še ne poznajo." ●

V korak z novimi generacijami kolenogrizcev

Kljub široko razvejani dejavnosti se Mladinska komisija PZS zaveda potrebe po nenehnem prilagajanju novim generacijam planincev: "Planinstvo želimo približati vsem starostnim skupinam med mladimi: cicibanom, osnovnošolcem, dijakom in študentom.

Na tekmovanju Mladina in gore
Foto: Manca Čujež

Vsaka izmed teh skupin potrebuje drugačen pristop in zato želimo razširiti naš nabor dejavnosti. Tako smo lani začeli izvajati nove akcije z različnih področij planinstva, ki so namenjene

Pomemben je tudi varen sestop. Foto: Miha Pavšek

O sistematičnem usposabljanju mladih gornikov

Znanje nas oblikuje, določa, vodi k neodvisnosti razuma in osamosvojitvi človekovega duha. Znanje mora biti aktualno in neposredno uporabno. Znanje in njegovo usvajanje imata ustanovno vlogo pri kultiviranju človeka.

Gorništvo je delujoč primer, kjer se znanje povezuje z življenjem. Gorniška šola naj bi oblikovala posameznika, ki gradi na osebni odgovornosti, spoštuje zakone, varuje naravo, je pošten, ima etično držo. Vzgajala naj bi k sodelovanju, prostovoljstvu, naučila mlade, kako deluje planinska organizacija, jih usposobila, kako se angažirati pri skupnostnih problemih, in jih naredila občutljive za različne potrebe posameznikov in posameznic. A teh zahtev (starševska in strokovna) gorniška javnost ne naslavlja, saj prevladuje sprejemanje obstoječega ter lojalnost in poslušnost. Gorništvo otrok, mladostnikov in mladih ne bi smelo biti podrejeno logiki pričakovani članskega vključevanja. A težnje po tem so prisotne v vsej PZS-vertikali. Če kje, bi v gorništvo morali slediti humanistično-razsvetljenskemu modelu delovanja in jasno ter odločno zavračati nesmiselna pričakovanja, da bomo tisti, ki tudi na razmišljujoči ravni delamo z mladimi, planinska društva opremljali z recepti, poenostavljenimi in hitrimi rešitvami strokovnih problemov, s spretnostmi, veščinami in izkušnjami, za katere odborniki verjamejo, da jim bodo omogočili strokovno in avtonomno delo v praksi. Kompleksni cilji gorništva so tako osiromašeni na en sam cilj, na članstvo v društvu, gorniško znanje pa postaja vse bolj zasebna in celo plačljiva dobrina.

Ali gorništvo preveč obremenjuje otroka, mladostnika ali mladega človeka? Če krepimo prepričanje, da mora biti učenje vselej lahkotno, igrivo, da mora sprožati občutke ugodja, da

je hoja, plezanje, smučanje mogoče samo v lepem vremenu, potem je neizbežno, da je napor, ki ga zahteva gorništvo, doživet kot pretirana obremenitev. (Ob tem ne spreglejmo slovenske šolske mantre, da so učenci preobremenjeni. In verjetno zato predebeli ...) Povsem samoumevno je, da se pri gorništvu ne moremo izogniti naporu, odporu, ki ga le-ta poraja pri vztrajnosti, obvladovanju telesa za hojo, plezanje ali smučanje. Da moramo za to žrtvovati svoj čas, da nam na začetku ne gre in da je potrebna vaja nešteti korakov in oprimkov. Če vloženi trud ne pripelje hitro do uspeha (razgleda z gore) in s tem do notranjega zadovoljstva (krepkega stiska rok s samim seboj), to prej ali slej privede do občutka, da je bila obremenjenost zaman.

Če se na gorniško neuspešnost in nemotiviranost mladih, ki prihajajo iz geografsko od gora oddaljenih pokrajin ali iz socialno in kulturno manj spodbudnega okolja, odzovemo tako, da znižamo pričakovanja, smo naredili usodno napako. Verjeti, da jih bomo s tem razbremenili, je zanikanje gore v vsej njeni celovitosti. Zato rešitev ne sme biti znižanje pričakovanih, temveč dodatno, individualno gorniško delo, torej iskanje najbolj optimalnih poti, da mladim pomagamo doseči gorniške cilje in standarde gorniškega znanja, ki omogočajo preživetje.

Ustvarjanje in posredovanje temeljnega gorniškega znanja še nikoli doslej ni bilo tako obrobne pomena in je vse bolj dojeeto kot potrata časa in denarja. V ospredju je zanimanje za strokovno delo, ki je bližje komercialni obrti zaželenega pohodnika kot pedagoški teoriji hodečega gornika. Zahteva, da mladi vidijo smiselnost znanja Planinske šole in njegovo uporabnost zgolj v tem, da bodo postali vodniki PZS, je sicer povsem legitimna. A del gorniške

usposobljenosti je prav v tem, da razumejo tudi vrednost tistega, kar nam omogoča videti prek gole neposredne uporabnosti ter nam odpira obzorja in širi duha. Če sistemsko ne odstranjujemo ovir, ki so pokrajinskega, ekonomskega, socialnega, kulturnega značaja (ne pa posledica slabega dela sicer maloštevilnih, a zagnanih mentorjev in vodnikov), oziroma izhajajo iz različnih osebnih okoliščin mladih in vplivajo na

njihovo gorniško (ne)uspešnost, nismo naredili veliko.

Ključno vodilo kakovostne množičnosti je zato presoja, ali sistemske rešitve zagotavljajo enake možnosti ali vsaj povečujejo enakost možnosti za doseganje kakovostne gorniške usposobljenosti vsem otrokom, mladostnikom in mladim. Zato nobena rešitev, ki povečuje neenakosti, ni sprejemljiva. ◻

Prispevek je mnenje avtorja in ne izražuje nujno stališča uredništva in Planinske zveze Slovenije.

Mladi planinec Foto: Borut Peršolja

Markacija, smreka in gora vabijo in vodijo

Programa Ciciban planinec in Mladi planinec

Borut Peršolja

Z oblikovanjem programov Ciciban planinec in Mladi planinec, ki sta po štiridesetih letih nasledila predhodni akciji, je bil narejen vsebinsko bogat in tudi likovno, oblikovalsko ter sporočilno lep korak. Za prijazno, varnejše in vseživljenjsko gornišvo.

Znak programa Ciciban planinec je Cici markacija, ki s svojo živostjo in neposrednostjo predstavlja prvi stik z gorami, vabi nas v naravo in je hkrati zanesljiva vodnica otrokom in njihovim staršem (družinsko gornišvo je v tej starostni skupini še posebej razširjeno). Markacija je eden temeljnih simbolov slovenskega gornišva, zato z njegovo navezavo utrjujemo tudi tradicijo gorniškega izročila.

Program Mladi planinec zaznamujeta gora in smreka, ki sta na simbolni in konkretni ravni neločljivo povezani.

Območje, do koder uspeva smreka, je tisto, do koder sega višinski in storilnostni napor mlajših osnovnošolskih otrok – markacija nas "prihodi" do gozdne meje. Mladostnikom, ki so primerno usposobljeni in izurjeni, pa se odpirajo gore v celoti – od vznožja, prek vrha, do vznožja (doma in po svetu).

V njihovih simpatičnih potezah lahko prepoznamo tudi fantovske in dekliske značilnosti, saj smo v gore povabljeni vsi. V njihovi velikosti in odnosu med njima pa se skriva osnovno pravilo gornišva – prilagajanje najšibkejšemu in tovariška pomoč.

Znaka obeh programov sta likovno izčiščena in omogočata, da jih otroci rišejo sami oz. jih lahko s prilagoditvami uporabimo na različne načine.

Prvi koraki Foto: Tadej Trobevšek

Markacija, smreka in gora so prvine, ki tvorijo slovensko gorsko pokrajino. Velike tiskane črke preidejo v male, ko se markaciji pridružita smreka in gora. Starejšim osnovnošolcem so dostopne vse gore. Kot izrazno sredstvo pa je prehod opazen tako, da ilustracijo zamenja fotografija, gornišvo pa lahko iz ilustracije prestopi v način življenja. ○

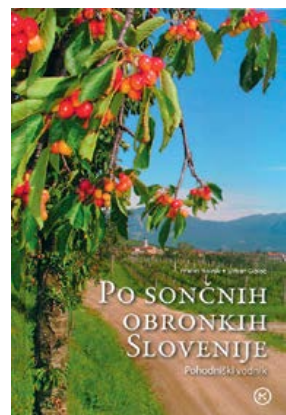
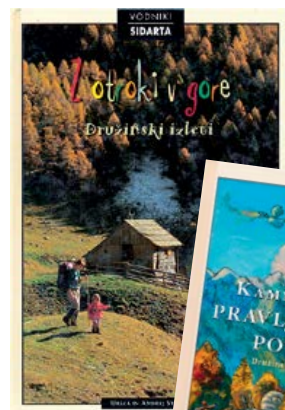
Dnevnik mladega planinca
Foto: Manca Čujež

Literatura o hoji z otroki v gore

O tem, kako, kdaj in kam z otroki v gore, je bilo napisanega že veliko, tako v revijah in časopisih kot tudi na spletu (npr. www.malipotepuhi.si). Nenazadnje smo o tem večkrat pisali tudi v PV (npr. *Otroci na planinskih poteh*, PV 2007/2, *Otroci na gorskih poteh*, PV 1994/10 idr.). COBISS na temo "otroci in gore" najde nekaj člankov, zbornikov, diplomskih in seminarских del, v tem seznamu pa najdemo tudi Sidartin vodnik *Z otroki v gore*, *Družinski izleti* avtorjev Urške in Andreja Stritarja iz leta 1998 (več ponatisov, trenutno razprodan). Avtorja v vodniku predstavljata 77 izletov po vsej Sloveniji, tako po nižavju, sredogorju kot tudi po gorskem svetu, s posebnim poglavjem o vzponih na dvatisočake. Vrednost vodnika niso le predlogi in opisi izletov, pač pa tudi dve strokovni uvodni poglavji (*Družina na izletu v gore* in *V gore s skupino otrok*), kjer avtorja (Urška z dolgoletno prakso vzgojiteljice predšolskih otrok) podajata vrsto napotkov, kot so npr. izbira cilja glede na starost otroka, priprava na izlet, izvedba izleta, podoživljanje izleta, oprema in pripomočki. Posebno vrednost ima tudi poglavje o varnosti na izletu. Vsak izlet je opremljen z reliefnim zemljevidom in skico poti ter navedbo naravnih in kulturnih zanimivosti. V okvirčkih so objavljene kratke zgodbe, zanimivosti, legende in pesmice, ki so za navdih in popestritev izleta. *Z otroki v gore* je prvi tovrstni vodnik v Sloveniji in še danes temeljni tega področja.

V sklop izletniških družinskih vodnikov štejemo tudi trilogijo Irene Cerar, in sicer: *Pravljicne poti Slovenije*, *Družinski izleti* (70 izletov, Sidarta, 2004), *Pravljicne poti v zgodovino*, *Družinski izletniški vodnik* (50 izletov, Sidarta, 2009) in *Kamniške pravljicne poti*, *Družinski izletniški vodnik* (20 izletov, Sidarta, 2015). Skupna točka vodnikov je ljudsko pripovedništvo, ki je vedno tudi osnova

za posamezni izlet. Tako običajno raznolike pokrajinske in kulturno-zgodovinske objekte in cilje, kot npr. reke, izvire, jame, slapove, znamenita in redka drevesa, jezera, močvirja in barja, lažje dostopne in razgledne vrhove pa gradove, gradišča, mestna obzidja, vojaške utrbe, stare cerkvice in samostane, mlino, rimskodobne spomenike in pradedna svetišča, domačije in rudnike. V krajšem uvodnem delu avtorica naniza tudi nekaj praktičnih napotkov. Lepa bogatitev vodnikov so vrhunske ilustracije in fotografije priznanih avtorjev, ki so otrokom prav gotovo lepo vabilo na izlet. Izleti so različnih težavnostnih stopenj; tako lahko družina najde svojim izkušnjam in željam primeren cilj.

V sklop slovenskih družinskih vodnikov štejemo še *Poti za vse dni*, *Družinski pohodniški vodnik* (70 ciljev, Mladinska knjiga, 2012) Urbana Goloba in Francija Novaka, kjer se sicer družina omenja le v podnaslovu. Sedemdeset lahkih do srednje zahtevnih poti po gričevju in sredogorju je primernih za najširšo skupino pohodnikov, predvsem pa za družine z otroki.

Pri založbi Mladinska knjiga je leta 2011 izšel vodnik Franja Brgleza *Kekčeva potepanja* (100 družinskih izletov čez breg in dol). Po formatu gre za večjo in bolj opremljeno verzijo vodnika *Kekčevi izleti* istega avtorja iz leta 2007. Večina izbranih izletov nas vodi na vrhove, razporejene po vsej Sloveniji. Izbor seže tudi čez severno in zahodno mejo. Nekateri izleti so

primerni bolj za družine, ki so že nabrale nekaj hribovske kilometrine. Celostranski zemljevid, ki spremlja vsak izlet, pa za varno načrtovanje izleta ni dovolj. Je le orientacijske narave. Za varno pot si priskrbite prave zemljevide. Prav tako ne smemo pozabiti na pohodniški vodnik *Po sončnih obronkih Slovenije* (60 ciljev, Mladinska knjiga, 2014) Urbana Goloba in Francija Novaka, ki opisuje mnogo planinskih ciljev, primernih za družinsko planinstvo. ●

Gore čutim kot nekaj mogočnega, veličastnega

Pogovor z Bloudkovo nagrajenko Marinko Pertot Žarko Rovšček

Marinka Pertot Foto: Žarko Rovšček

Je prijetna sogovornica zrelih let, opazno uglajenega in tehtnega jezikovnega izražanja, morda zaradi svojega poklica ali skrbnosti naših zamejcev do materinega jezika. V njenem domačem okolju, pa tudi drugod, slovenščini in Slovencem nikoli ni bilo mehko postlano, žal še danes ne vselej in povsod, in to kljub našemu članstvu v Evropski skupnosti. Verjamem, da se ob številnih zadolžitvah in društvenih obveznostih zateka tudi v svoj intimni vrtiček biologinje, botaničarke, srčne častilke narave in gora. Nekje pač mora napajati svojo prislovično prijaznost in mehko.

Obdornica Slovenskega planinskega društva v Trstu (SPDT) je že od leta 1978.

Nekaj let je bila tajnica, nato podpredsednica in od leta 2005 predsednica. Prejela je zlati znak PZS in svečano listino PZS. Na predlog Združenja slovenskih športnih društev v Italiji je bila letos nagrajena z Bloudkovo plaketo za pomemben prispevek k razvoju slovenskega športa. Kot profesorica biologije in aktivna članica vrste naravoslovnih institucij v Sloveniji in Italiji je postala pomemben steber delovanja SPDT. V času njenega predsedovanja, tj. zadnjih deset let, društvo nadaljuje rast in išče nove vsebine, tudi mimo zgolj športnih aktivnosti, jih osvežuje z duhovno in izobraževalno bogatimi programi.

Po diplomu na tržaški univerzi (1972) se je poklicno posvetila pedagoškemu naravoslovnemu delu na Znanstvenem liceju Franceta Prešerna v Trstu, pozneje na Trgovskem tehničnem zavodu Žige Zoisa v Trstu in na podiplomskih študijih univerze. Kmalu po enoletnem izpopolnjevanju pri prof. Tonetu Wrabru na ljubljanski univerzi se je leta 1991 zaposlila na Deželnem zavodu za vzgojno raziskovanje, eksperimentiranje in izpopolnjevanje (IRRSAE). Od leta 1999 do upokojitve 2009 je bila usmerjevalka prakse bodočih srednješolskih profesorjev pri tržaški univerzi. Je avtorica strokovnih knjig, vodnikov in izvedenka za naravoslovne učne poti. Pred desetletji je aktivno sodelovala na priljubljenih mladinskih poletnih taborih Slovenskega raziskovalnega inštituta v Italiji (SLORI). Je zelo cenjena botanična vodička po naravnih biserih, zlasti na Tržaškem. Za mentorско delo je bila nagrajena pri gibanju Znanost mladini in Prirodoslovnem društvu Slovenije. Dolgoletno poznanstvo nama je omogočilo sproščen pogovor na ti.

SPDT je v lanskem letu slavilo 110-letnico ustanovitve Tržaške podružnice SPD, ki je nastala v nacionalno mešanem okolju zaradi potrebe tržaških Slovencev po lastni organizaciji. Ali misliš, da so se osnovni cilji delovanja SPDT od tistih izvirnih, narodnoobrambnih veliko spremenili?

Zaradi oddaljenosti od gorskega sveta je bil v preteklosti odnos obmorskega človeka do planin nedvomno manj občuten, saj je v tistih časih predstavljal že dostop do gorskega sveta zahtevno in naporno potovanje. Laže mu je bil dostopen le kraški svet in Istra. A dejstvo, da sta si tu nemška planinska organizacija že trideset let, italijanska pa dobrih dvajset, prilaščali pravico potujčevanja pristno slovenskih imen krajev, vasi, gričev in voda, je spodbudilo naše predhodnike k ustanovitvi lastnega društva. V skladu s cilji, ki so si jih zastavili, so prirejali izlete in pohode, na katerih so skrbno z znamenji in imeni označevali poti. Že v prvem letu po ustanovitvi društva so v zaledju Trsta, na Krasu in v Istri označili 12 poti. Leta 1912 je Tržaška podružnica izdala zemljevid *Okrožje Trsta* s slovenskimi imeni krajev in vasi, delo člana Alojza Knafelca.

Ob svoji 100-letnici je naše društvo začutilo kot primarno potrebo pripravo dvojezične karte in izdalo zemljevid *Trst in okolica*, ki ga je ponudilo tudi italijansko govorečim someščanom in drugim obiskovalcem naših krajev. Pomanjkanje vidne dvojezičnosti na teritoriju namreč naglo vodi v poitalijančenje naših krajev. Z zmanjšano uporabo se slovenska imena krajev in vasi počasi izgubljajo. Dogaja se namreč, da tudi kolegi iz Slovenije organizirajo izlet v Aurisino in v Grotto Gigante, ko je znano, da je Aurisina slovenska vas, z izvirnim imenom Nabrežina, pa tudi jama Grotta Gigante nosi ime po slovenski vasi Brišičiki in je do konca prve svetovne vojne imela samo slovensko ime. Kljub velikim spremembam, ki jih je prineslo zadnje stoletje, je potrjevanje in utrjevanje naše prisotnosti na teritoriju, predvsem v mestu, še vedno prva naloga društva.

Kaj pomeni biti predsednik Slovenskega planinskega društva v Italiji, še posebno v Trstu? Je to precej drugače kot nekje v matični domovini? Dejavnost našega društva mora biti čim bolj razvejana, zaobjeti mora najrazličnejše, na prosto naravo

vezane dejavnosti, da lahko zadosti željam in potrebam čim večjega števila članov ter jim tako nudi primerne razvedrilne dejavnosti v prosti naravi in v slovenskem okolju.

Srž društvene dejavnosti je seveda planinstvo in pohodništvo, kar seveda ne pomeni le rekreacije, ampak tudi spoznavanje narave in varovanje naravnega okolja, širjenje obzorja in kulturno rast. Med številnimi dejavnostmi izstopa predvsem alpinizem. Dragocena sta raziskovalno delo jamarskega odseka in delovanje smučarskega odseka. Posebno pozornost pa društvo posveča mladini. Za šolsko mladino organizira tekme orientacijskega teka. Na krajših izletih in pohodih, namenjenih najmlajšim, ter s Planinsko šolo skušamo vzbuditi v mladih ljubezen do narave, gorskega sveta, predvsem do slovenskih gora in do slovenske zemlje, da jo bodo znali pravilno ceniti.

Razvejano društveno dejavnost spremlja tudi skrb za ohranjanje in utrjevanje slovenstva in to predvsem pri mladini, ki je močnejše izpostavljena vplivom večinskega naroda.

društvi v Furlaniji Julijski krajini in na Koroškem, s prijateljskimi planinskimi društvi v Sloveniji, predvsem s Planinsko zvezo Slovenije ter s sorodnimi italijanskimi društvi v Trstu in v Italiji. Tkanje prijateljskih vezi pripomore h gradnji mostov med ljudmi.

Verjamem, da tvoj odnos do gora ni zgolj pogled biologinje in botaničarke, ampak še kaj drugega.

Gore čutim kot nekaj mogočnega, veličastnega in skrivnostnega. Gorski svet s svojimi vršaci me vabi, da se v njem sprostim, da uživam v razkošju barv, oblik in vonjav, da odkrivam svet okoli sebe, razgled, ki mi ga je gora naklonila, skromno rastlinico v živi skali ... V intimi gorskega sveta, daleč od mestnega vrveža in vsakdanjih skrbi je človek bolj iskren sam s seboj. Prav tako dobi njegov odnos do drugih planincev, prijateljev ali občasnih sopotnikov drugačne dimenzije; postane bolj čist, odkrit in odprt. Srečanja in doživetja, ki nam jih gora nakloni, so posebna, enkratna in se neizbrisno vtisnejo v spomin.

Marinka (v prvi vrsti) med lanskim predavanjem Botaničnega društva Slovenije v Idriji, ko so kolegi botaniki počastili njen življenjski jubilej. Foto: Anka Vončina

Predsednikova naloga ni le v usklajevanju društvenih dejavnosti in v iskanju novih izzivov za skladnejše in učinkovitejše društveno delovanje, ampak tudi v iskanju in gojenju stikov s sorodnimi slovenskimi

Botanika je tudi na naših tleh tesno povezana z zgodovino človeškega raziskovanja gorskega sveta. Ali ti je bila zaradi tvojega poklica pot med planince tako rekoč usojena?

Ljubezen do narave sem začutila že zelo zgodaj. V otroških letih sem veliko uživala ob morju. Kopanje mi je bilo v posebno veselje. S starši pa smo večkrat hodili tudi na sprehode v bližnjo okolico, gorski svet pa sem spoznala razmeroma pozno. Živo se

spominjam maturantskega izleta po takratni Jugoslaviji. Ko smo se z avtobusom pripeljali na Vršič, sem ostrmela, ostala sem očarana. Prvič sem videla mogočne vrhove, ki so se kopali v soncu. Nisem poznala njihovih imen, a slika se mi je za vedno vtisnila v spomin. Še danes me pogled na ta predel Julijcev vsakič posebno prevzame. Gorski svet me je nato pritegnil kot magnet. Vzporedno s poznejšim podrobnejšim spoznavanjem flore in vegetacije gorskega sveta ter z raziskovalno dejavnostjo se je ta ljubezen še krepila in utrjevala. Pridobila je globlji smisel. Zato res ni čudno, da sem se naenkrat znašla v tej veliki družini ljubiteljev gora.

Predavateljske večere kot posebno obliko izobraževalne in duhovne obogatitve članov prirejate pri vas že vrsto let. Kaj je težišče programa in njihov glavni cilj?

Celovečerna predavanja za obogatitev društvene dejavnosti je uvedla že dr. Sonja Mašera. To so bila leta prvih himalajskih odprav. Živo se še spominjam nepozabnega predavanja Aleša

Kunaverja in prikazov gorske flore prof. Toneta Wrabra. Ko sem pozneje pristopila v odbor, mi je takratni predsednik inž. Pino Rudež leta 1978 kot prvo nalogo poveril tako imenovano predavateljsko dejavnost. Od takrat me še niso razrešili te naloge. V obdobju od jeseni do pomladi prirejamo po eno predavanje mesečno. Ti večeri imajo poleg duhovne obogatitve tudi združevalno in povezovalno funkcijo, predvsem v zimskem času, ko so izleti redkejši in velikokrat zaradi slabega vremena odpadejo. Program je raznolik; veliko je potopisnih predavanj, sledijo prikazi značilnosti in posebnosti bližnjih krajev kot vabilo v Julijce, Karnijske Alpe ali v druga bližnja gorstva. Velikokrat posvečamo večere naravoslovnim, ekološkim in okoljevarstvenim tematikam, članom predstavljamo knjižne novosti iz planinske literature ali jih seznanjamo s posebnimi podvigi in uspehi članov ali slovenskih alpinistov nasploh.

Bloudkova plaketa, ki si jo pred kratkim prejela, je prav gotovo lep dokaz, da je bil tvoj prispevek k razcvetu planinstva

opažen tudi izven naše organizacije.

S kakšnimi občutki si prejela priznanje?

Čutim ga kot priznanje celotni ekipi, ki se dan za dnem nesebično trudi za rast našega društva, kot priznanje tistim, ki so daljnovidno in pogumno društvo ustanovili, in tistim, ki so ga vodili pred menoj, saj brez njihovega dela današnje društvo ne bi obstajalo. Pa tudi kot priznanje našim zvestim članicam in članom, kajti brez članstva tudi društva ni. Istočasno ga čutim kot potrditev, da so bile dosedanje izbire pravilne, in kot spodbudo za nadaljnje delo.

Najin pogovor sva zaključila na ogledni turi za bližnji izlet tržaških planincev, na soškem prizorišču krvave prve svetovne vojne, med davno zaraščenimi stoletnimi ranami od številnih granat. Marinka kar ni mogla iz svoje kože. Z očmi in rokami je božala prve pomladne poganjke in cvetlice, ki vzbujajo spoštovanje do vedno obnovljive moči narave in nas, vsem preteklim vojnim grozotam navkljub, navdihujejo z večnim optimizmom. ○

6. dan Alpske konvencije

Vodeni pohodi, rekreativno kolesarjenje, bogat spremljevalni program in posvet

Petek, 29. 5. 2015:

Slovenski planinski muzej v Mojstrani od 9. do 16. ure: **posvet na temo izzivov gorskih in obmejnih območij** s predstavitvijo 5. Poročila o stanju Alp na temo demografskih sprememb ter predstavitev možnosti izvedbe pilotnega projekta Planinske vasi v Sloveniji.

Sobota, 30. 5. 2015:

Rekreativno kolesarjenje v Krmo, pohod do Pocarjeve domačije v dolini Radovne ali po poti Triglavске Bistrice v dolini Vrata z bogatim spremljevalnim programom pri Slovenskem planinskem muzeju od 10. do 16.30 ure.

Pohodniki in kolesarji se zberejo pred Slovenskim planinskim muzejem v Mojstrani ob 10. uri. Kolesarji se lahko pridružijo že na Jesenicah (odhod z železniške postaje ob 8.30) ali v Kranjski Gori (parkirišče pred TIC Kranjska Gora ob 9. uri).

Pred Slovenskim planinskim muzejem v Mojstrani: različne predstavitve na stojnicah, nastop pihalnega orkestra in folklorne skupine, delavnice za otroke, možnost plezanja na plezalnem stolpu in prikaz reševalne akcije gorskih reševalcev Društva GRS Mojstrana. Organiziran bo brezplačni avtobusni prevoz iz Bohinja in z Bleda do Mojstrane z odhodi: ob 8.30 Bohinj Jezero, 8.40 Bohinjska Bistrica in 9. uri glavna postaja Bled. Vrnitev avtobusa iz Mojstrane na Bled in v Bohinj bo ob 15.30 uri.

Nedelja, 31. 5. 2015:

Planinski pohod na Dovško Babo. Zborna mesto je ob 8. uri pred Aljaževim hramom na Dovjem.

Organizatorji: Planinsko društvo Dovje-Mojstrana, Občina Kranjska Gora, LTO Kranjska Gora, Triglavski narodni park, Planinska zveza Slovenije, Slovenski planinski muzej in Gornjesavski muzej Jesenice v sodelovanju z Ministrstvom za okolje in prostor ter Stalnim sekretariatom Alpske konvencije.

Prireditve so brezplačne. V primeru slabega vremena bo program prilagojen.

Pridružite se okolju prijaznemu doživljanju in spoznavanju naravnih in kulturnih posebnosti alpskih dolin!

Po alpskih dolinah s kolesom in peš – iz Mojstrane v Krmo, Vrata in Radovno

DAN ALPSKE KONVENCije
Mojstrana, 29.–31. maj 2015

Nekje vmes

Foto: Miljko Lesjak

Ropot helikopterja in težka sapa dveh gorskih reševalcev, ki sta dirkala proti vstopu v Žrelo, razbijeta tišino ob vznožju severnega ostenja Storžiča. Zeleni travniki in gozd, gruščnata steza, prve zaplate snega. V nekaj metrih je zeleno pomladno toplino zamenjal hladen dah ostankov zime. Obsežno snežišče in senca sta naenkrat močno znižala temperaturo zraka. Sneg vodi v strmo grapo. Na nogah se znajdejo dereze, v roki cepin, sapa postaja vse težja. Ne toliko zaradi napora kot zaradi pričakovanega epiloga nesreče, ki se je zgodila nekaj prej. Mlad planinec je zdrsnil med prečenjem strmega snežišča, pred očmi prijatelja, s katerim sta se v opremi za poletni sprehod v sredogorju podala na zelo resno turo. Njegova pot se je končala tam, kjer se je končala kopna steza. Južna stena gore je že nekaj tednov

zelenela in zavajajoče vabila na obisk, medtem ko je na drugi strani, proč od sonca, še trdno vladala zima. V dolini postajajo letni časi vedno manj izraziti in prehodi med njimi komajda opazni, v gorah pa razmere med prehodom iz zimskega obdobja v poletno vedno prinašajo precej težav in nevarnosti za obiskovalce. Medtem ko v sredogorju vlada občutek poletne lahkotnosti, se kilometer višje zadrje utrdbe zimskih razmer trdno oklepajo grap in senčnih zavetij. Na videz prijazne južne strani gora ob lepem vremenu tudi v visokogorje privablja vedno več tistih planincev, ki pozimi ne hodijo v gore in nimajo ne opreme in ne znanja o tem, kako se soočiti z ostanki zimskih razmer. Pomladni čas je v gorah najnevarnejši. Številni odseki poti so še zasuti, markacije manj vidne, varovala so pod snegom, na policah je grušč, odjuga proži zapadno kamenje, v strmih

grapah pa plazove mokrega snega. Take razmere so past tudi za izkušene gornike, ker so po eni strani zavajajoče prijazne, po drugi pa spreminjajoče nepredvidljive. Od nas zahtevajo ne le veliko pozornosti in previdnosti, pač pa tudi ustrezno opremo, oblačila in obutev. Včasih je na določene ture še globoko v poletje treba s seboj nositi tudi cepin in dereze. Nesreče je težko popolnoma preprečiti, saj je v igri vedno preveč dejavnikov, da bi lahko imeli vse pod nadzorom. Največ, kar lahko naredimo, je, da se jih zavedamo, se nanje pripravimo in tveganja zmanjšamo na čim bolj obvladljivo raven. Nista vedno krivi neizkušenost in slaba oprema, lahko nas preseneti tudi pretirana samozavest ali sosledje manjših dogodkov, kar vodi v nezgodo. Včasih pa imamo, hvala bogu, tudi več sreče kot pameti. Na to temo bi poleg reševalca imeli kaj povedati tudi prsti, ki so ob neki priliki

ostali brez vseh nohtov, ko so ustavljali zdrs svojega lastnika po snežišču na Matterhornu. Ali zadnjica, ki jo je nekega toplega junijskega dne pred dvajsetimi leti njen lastnik privlekel naravnost pred šivanko dežurne zdravnice; na veliko srečo je bil ta del telesa edina žrtev zdrsa med malce preveč igrivim sestopom brez derez po sneženem Petem žrelu Storžiča. Ropot motorjev je zamrl, ljudje, ki so prišli pomagat, so nemo zapustili prizorišče. Včasih kljub želji ni mogoče storiti ničesar več. Gora se je, kot že tolikokrat, preprosto pokrila s tišino. Naj bo naš korak vedno zanesljiv, podprt z ustrezno opremo in pravimi odločitvami. Pa srečno, kjerkoli že lazite. ●

Kolumna izraža stališče avtorja in ne nujno tudi uredništva in Planinske zveze Slovenije.

V gore na otok

Najdaljša, najlepša pot – korziška GR 20

Anita Krivec

Za pohodno pot po GR 20 – La Grande Randonnée, kar bi lahko prevedli kot dolg pohod, sem slišala šele pred kratkim. Da se bom na njo podala, sem se nezavedno odločila že ob prvem obisku Korzike pred leti, ko smo z družino kot klasični turisti kampirali na otoku in se dnevno razgledovali po njegovih lepotah. Z vročega in nadležnih komarjev polnega obmorskega predela smo se umaknili v višje ležeče predele čez Col de Bavella, kjer smo ob umetnem jezeru Lac du Ospedale lahko zadihali osvežujoč gorski zrak in zaslutili gorato notranjost otoka, imenovanega tudi Skala v morju. Potiho sem si obljubila, da se na Korziko ponovno vrnem, tokrat v njeno gorato

Jutranja zarja ogreva šotorišče pri zavetišču Petra Piana. Foto: Anita Krivec

osrčje. Prijava na razpisan trekking je bila tako nekaj samoumevnega, seveda po tem, ko sem od vseh članov družine, še posebno od močnejše polovice, ki se je zavezala, da bo prva dva tedna v septembru podpirala vse vogale v hiši, podpisovala neštete obrazce iz šole in skrbela za vedno lačne in energije polne hišne ljubljence, pridobila strinjanje in podporo. Še klic dolgoletni prijateljici, ki je pot načrtovala že lansko leto, in priprave v duhu in telesu so se začele.

Pred začetkom poti

Večina pohodnikov se na pot odpravi iz Calenzane na severozahodu in nadaljuje proti jugovzhodu do zadnje etape v Conci. Seveda je možna tudi obratna smer. Za celotno dolžino je tako poleg dobre fizične pripravljenosti, nekaj plezalne spretnosti in neobčutljivosti na vrtoглаve poglede s strmih pečin

potrebno tudi precej časa. Naš trekking je zato trajal (samo) devet etap, med katerimi smo prehodili okoli sto kilometrov in premagali okrog deset tisoč metrov višine. Zaključili smo ga v kraju Venaco, blizu starodavnega in slikovitega mesta Corte.

Pohodniško vzdušje se je začelo že v Bastiji, pristaniškem oknu Korzike, ko je bilo treba nahrbtnik dopolniti in vanj zložiti vse, kar šteje kot nujna oprema za večdnevni pohod po visokogorju in prenočevanje v šotoru na nadmorski višini od 1400 do 1800 metrov. Priporočena teža nahrbtnika je 15 kg, ki pa smo jo prve dni gotovo vsi preseglji, še posebno vodnika, ki sta nosila tudi šotora in opremo za kuhanje. S hrano smo se morali oskrbeti vsaj za tri dni. Preskrba v kočah na poti je skromnejša, kot smo je vajeni pri nas, predvsem pa so cene zelo zasoljene. (Svež) kruh je dragocena

dobrina, do katere lahko prideš šele po nekaj dnevih. Instant juhe, testenine in konzerve so bile dnevno na našem jedilniku, sveže sadje, sir in tradicionalni suhomesnati izdelki na planšarijah pa slasten priboljšek.

Vožnja z vlakom iz Bastie skozi notranjost otoka, prepredenega s številnimi slikovitimi soteskami in rečnimi dolinami, je bila primeren uvod naši pustolovščini. Pohodniški novinci smo z ogromnimi nahrbtniki v natrpanem vlaku ogledovali žulje in poškodbe tistih, ki so se s potjo že spoznali in se vsak pri sebi spraševali, kaj bo pot prinesla nam. Sama sem komaj čakala naslednjega jutra, da obujem pohodne čevlje in oprtam "pošast" (Cheryl Strayed je v knjigi *Divja*, v kateri opisuje svojo pot po Pacifiški gorski pešpoti, svoj nahrbtnik imenovala pošast.). Moja največja želja je bila, da bo vneta mišica v gležnju zdržala ob pomoči tablet, ki mi jih je priporočil zdravnik pred odhodom.

"Ničesar ne obžalujem"

Hoja je zame kot pot(ovanje) k sebi, aktivna meditacija, ko se ritem korakov ujame z mislimi in se pogledi preko obzorij uskladijo s pospešenim bitjem srca. Porodijo se nove (za)misli,

odločitve. Moje so bile prvega dne zelo konkretne: več bom fotografirala, izbor najboljših fotografij bom dala v klasičen album, dnevno si bom zapisovala utrinke s poti. Vtisi prvega dne: strnjen brezov gozd na 1400 metrov, opazovanje sončnega zahoda za obzidjem Calvija izpred kočice Ortu di u Piobbu pod ostenjem piramidaste Monte Corone (2144 m) in simpatična mlada oskrbnica, ki nas je nagovorila v hrvaškem jeziku. V mislih se mi je začela vrteti pesem Edit Piaf *Ničesar ne obžalujem*, ki me simbolično ni "spustila" do konca poti in še precej časa po vrnitvi domov.

Drugi dan GR 20 kmalu ponudi strm vzpon po zaobljenih granitnih skalah, nad katerimi s previsnih pečin kraljujejo mogočne krošnje črnega bora (*Pinus laricio*), značilnega za Korziko, ki v višino lahko doseže tudi do 50 metrov. Z Bocca Piccaia¹ (1950 m) se na obzorju prvič pokažejo nazobčani vrhovi Monte Cinto (2706 m), Paglia Orba (2525 m) in Capu Tafunatu (2335 m), le nekateri izmed več kot dvajsetih korziških dvatisočakov,²

¹ Bocca pomeni sedlo, prelaz (op. ur.).

² Na Korziki je približno sto vrhov, špic in točk, visokih čez dva tisoč metrov; na okoli dvajset dvatisočakov vodijo markirane poti (op. ur.).

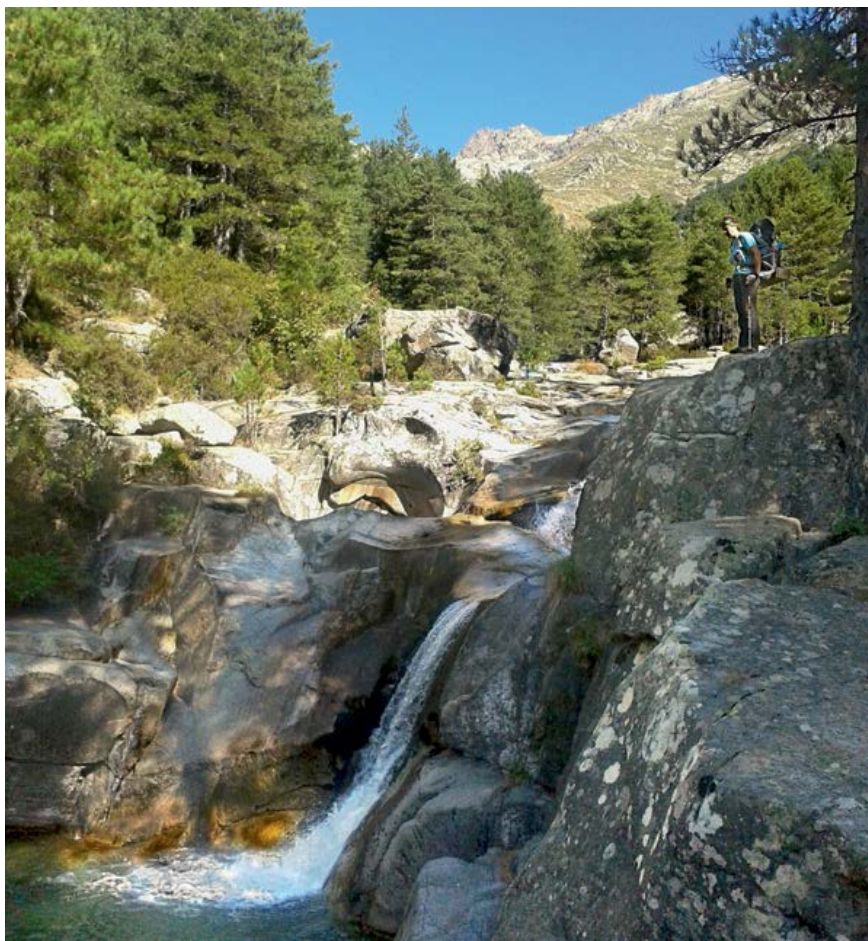
pod katerimi nas bo pot vodila naslednjih nekaj dni. Zadnji, dobro uro dolg in za utrujena kolena dokaj naporen spust do kočice Carrozzu so pospremile kaplje dežja, ki so izsušena in prašna tla naredila neprijetno spolzka. Med dobrodejnim počitkom in vedrenjem pod naravnim zavetjem pečine se nam pridruži že precej utrujena simpatična Nemka Kerstin, ki z več kot 20-kilogramskim nahrbtnikom namerava celotno pot prehoditi sama. Nekaj prijaznih besed v naši nasmejani družbi in pohodne palice vodnika Deana so ji umirile korak ter jo varno pospremile do kočice.

Pohodniki z vseh vetrov

Kerstin je samo ena od številnih pohodnikov, ki so trekking začeli istega dne kot mi in s katerimi smo se večkrat dnevno dohitevali in prehitevali, na koncu pohodnega dne pa bolj ali manj utrujeni ustavili pri istem zavetišču. Tu je bila skupina belgijskih fantov in deklet, ki so ritem hoje vzdrževali s prepevanjem, vedno eno malico ali kosilo pred nami. Ko jih po nekaj dneh končno prehitimo, nam na našo prošnjo z veseljem zapojejo *Country Road*, mi pa jim vrnemo z Mežkovo Sivo potjo. Skupina nemških mladeničev, s katerimi se nikoli ne srečamo brez nasmeha. Pa Andreas, sam, a ne osamljen hodec z Jakobovo pokrivačo, simbolom Jakobove poti, ki mu visi na nahrbtniku. Sedemindesetletni Bosanec, ki živi v Nemčiji, ima željo obiskati tudi slovenske hribe. Simpatičen češki par, ki vidno izgublja kilograme in pridobiva zagorela lica. Pivo res ni tako okusno kot na Češkem, a je kljub zasoljeni ceni nepogrešljiv zaključek napornega dneva, se soglasno strinjamo vsi. Francoska zakonska para v osivelih letih, pripravljena za nekaj dni zamenjati udobje v dolini za skromno, a pustolovsko življenje pohodnikov.

Po celodnevni hoji pridemo do zavetišča, kjer na voljo ni toplega tuša, le mrzla voda v higiensko zelo oporečnih umivalnicah brez osvetljave. Domač hladilnik in mehko posteljo zamenja enolična večerja in asketsko udobje šotora. Garderoba, omejena na najbolj nujne kose, oprana spotoma in posušena na nahrbtniku. Enodelno mastno posodo je moč pomiti tudi v mrzli vodi brez detergenta. Zame eno bolj dragocenih spoznanj s poti je zavedanje, da mi celodnevna hoja in skromne razmere ne morejo pokvariti

Živahne brzice in vabljivi tolmunčki potoka v dolini Manganello Foto: Anita Krivec

naravnost otroškega navdušenja nad resnično lepoto in osupljivo raznolikostjo pokrajine.

Najtežji del poti

Kajti GR 20 pohodniku ponudi nekaj resnično dih jemajočih pogledov. Soteska Spasimata z visečim mostom, največkrat fotografiran motiv na poti, ki ji sledi strm vzpon po gladkih skalah rdečega granita. Primeren uvod v naslednji, za mnoge najtežji del poti, ki se marsikomu zaradi težavnosti tudi najbolj vtisne v spomin. Po prečanju Bocce Tumasginesca (2183 m) se pot, zavarovana z železnimi verigami, strmo spusti 200 metrov. V visoki pohodniški sezoni (junij in avgust) se tu pogosto naredi zamašek, ko morajo izkušenejši počakati tiste počasnejše in v nogah manj zanesljive planince. Ozka dolina Cirque de la Solitude je obdana z veličastnimi granitnimi osamelci, ki brezčasno zrejo na ponižne pohodnike. Vtis, ki ga naredi mogočnost pokrajine, in ponoven strm vzpon tudi najbolj zgovorne pripravita do spoštljive tišine. Naporen dan je nagrajen z osvežitvijo v ledenem potoku, čigar žuborenje tik pod šotori nas uspava v zaslužen sen.

Kopanje v gorskih potokih in rekah je razkošje za vse tiste, ki smo prilagojeni na ne ravno topliško temperaturo vode. Nama s prijateljico, od malih nog vajenima kopanja v mrzlih rekah na Idrijskem, je bil skok v tolmun višek vsakega dneva. Vodnik Matej je hočeš nočeš ta čas nekako vključil v pohodni načrt. Kot dvema bajalicama nama je vedno uspelo najti najlepšo "plažo dneva". Peti dan nas je zaradi tovrstnega postanka nagradil z nepozabnim prizorom. Skozi naravno okno Capu Tafunatuja (2335 m), ki je z Bocce Foggiale videti kot moder kupolast šotor, so se prikadile popoldanske meglice z zahodne strani otoka. Morda se je ponovno ujezil hudič, ki naj bi po legendi v besu ustvaril okno. Preden se po nekaj dneh zopet spustimo v civilizacijo do kampa s pravo trgovino in toplo vodo, še nekajkrat prečimo dolino Golo in občudujemo slapove Radule.

Čudovita jezera

Pogled na Capu Tafunatu nas je spremljal še ves naslednji dan hoje. Končno uzremo tolikokrat omenjene prstoziveče prašiče med pašo v hrastovem gozdu, ki pa se ne pustijo motiti in se za nas ne zmenijo kaj dosti. Oznake nas že usmerjajo proti Lac de Nino, po mnenju mnogih najlepše naravne znamenitosti na poti. Za uvod v prerijsko vzdušje nam

nasproti čez sedlo prigalopira domačin v spremstvu psa. Filmski prizor, poln svobode in prvinskosti. Samodejno pospešimo korak, da bi čim prej uzrli jezero, vir reke Tavignano, ki ga polnijo potočki, znameniti pozzines (v korziščini i pozzi pomeni izviri). Ti se iz vseh smeri stekajo po mokrem travišču, na katerem se pasejo prosto živeči prašiči, govedo in divji konji. Prostrana dolina, obdana z dvatisočaki, ki spominja na divje azijske prerije. Enajst metrov globoko in skoraj sedem hektarjev veliko jezero je življenjski prostor korziški postrvi in priljubljen cilj ribičev in številnih dnevnih obiskovalcev iz doline.

Ko se pot preveša v drugo polovico, mi celodnevna hoja in družba težkega nahrbtnika postaneta nekaj vsakdanjega. Noge ob jutrih komaj čakajo, da se premaknejo. Začenja me navdajati občutek,

Granitni močič bedi nad pohodniki pri vzponu iz doline Cirque de la Solitude.

Foto: Anita Krivec

da bi zmogla peš kamorkoli. GR 20 pa nas popelje še do najvišje točke preko izpostavljenega grebenskega sedla Capitellu (2225 m). Pod njim se zrcalijo ledeniška jezera Capitellu, Melu in Rinoso. Občudujemo jih kar z višine, da ne izgubimo težko prihojenih višinskih metrov. Koča Pietra Piana (1824 m), kar v korziščini pomeni ploska skala, je najvišje ležeče prenočišče na poti. Z lesene terase najbolj aventične kočice občudujemo večerno zarjo, ki zlati pogled preko vrha Monte d'Oru tja do Alerie na vzhodni obali. V večnamenskem, z vsem mogočim natrpanem prostoru, ki je hkrati recepcija, trgovina in kuhinja, pohodnike prijazno (kar ni pravilo)

postrežeta simpatična domačina. Iz loncev mamljivo diši, sline cedimo ob domačem siru in s stropa visečih suhomesnatih izdelkih.

Slapovi in tolmunji

Predzadnjo etapo začnemo izjemoma prvič s spustom. Po dolini Manganello si stezo delimo z radovednim govedom, travno rušo krasijo zaplate francoske sivke, katere eterični vonj vdira v naše nosnice. Stezice nas z glavne smeri ponovno zapeljejo do dovršenih umetnin narave – slapov in globokih tolmunov. Obvezni postanek za skok v vodo, tudi kosilo z domačim sirom in pravim kruhom gre še bolj v slast. V televizijskem oglasu bi slišali: neprecenljivo! To popoldne nas prvič nekajurni dež prežene v zavetje kočice Refuge de l' Onda, kjer na toplem počakamo, da se zvečeri. K sreči dež ponoči pojenja, ga pa

zamenja veter, ki se z močnimi sunki in huronskim hrupom vali z bližnjega sedla in premetava šotor celo noč. Nevajeni burje tisto noč nismo kaj dosti spali. Greben, ki naj bi nas zadnji dan trekinga med vrhovi Punta Muratellu (2141 m), Punta Migliarellu (2254 m), Monte d'Oru (2389 m) ter mimo ducata v vodnikih zelo opevanih slapov in tolmunov Cascades des Anglais popeljal v dolino, je zjutraj ovit v gosto meglo. Ne brez obžalovanja se odločimo za dolinsko smer ob reki Manganello proti Vivariu. Utrujeni, a zadovoljni, kot smo v planinske dnevnike napisali v osnovni šoli, si čestitamo za uspešno prehojeno pot in ugotovimo, da smo vlak za Corte zgrešili le za nekaj minut. Pravšnji razlog, da smo nekaj ur primorani prebiti na prijetni terasi restavracije, čigar lastnik nam iz oči bere, da smo potrebni visoko kaloričnega kosila z vsemi hodi. ◻

Večerna zarja zlati pogled prek Monte d'Oru.
Foto: Anita Krivec

informacije

Pot GR 20 povezuje notranjost otoka z visokimi vrhovi (preko 20 dvatisočakov), globokimi dolinami in soteskami, gozdovi in ledeniški jezeri. Razdeljena je na 16 etap s skupno dolžino 170 km. Vsako leto jo obiše okoli 18.000 pohodnikov, le polovica jih prehodi celotno traso, večina izstopi že po prvih treh dneh, ko jih pot sooči s številnimi vzponi in spusti s preko 1250 višinskimi metri dnevno. Pobudnik GR 20 je bil alpinist Michel Fabrikant v 70. letih prejšnjega stoletja. Danes jo upravlja in za osnovno infrastrukturo skrbi Parc naturel régional de Corse, ki obsega 3300 km² in pokriva tri četrtine Korzike.

Zagata na gorskem parkirišču

Zaklenjeni avtomobilski ključ

Dušan Škodič

Malenkosti so tiste, ki popestrijo ali hudo začinijo sicer običajen dan. In takšnih je večina. Malo manj dobri ali malo manj slabi dnevi, pravzaprav je vseeno. Ker imajo le eno skupno lastnost – hitro in neopazno uidejo iz spomina.

Bilo je deževno poletje in tudi lanska jesen je bila za obisk gora precej žalostna. Tako je nanoslo, da sem neko pozno oktobrsko nedeljo poslušal vremensko napoved, ki je obetala dokaj lep začetek tedna. In me je na hitro zgrabilo, da sem v ponedeljek, ko se je res začelo kazati sonce, v službi prosil za dan dopusta.

Naslednjega dne sem se zapeljal v Bohinj. O tem, kako bedna je planinska sezona, je pričala tudi umaknjena veriga na cesti proti planini Blato, kjer ni bilo nikogar, ki bi pobiral cestnino. Avto je mirno grizel asfalt in na najvišjem razcepu sem se odločil, da bom zavil levo, po makadamu proti Vogarju. Da ne bom vedno hodil z Blata. Samo zato. In ker itak nisem imel posebnega cilja. Rad bi le preživel lep dan na sprehodu po planinah, ki jih je že pred mesecem zapustila živina in tudi obisk planincev se je izdatno unesel. Za vikend še morda, na dan med tednom pa sem si obetal le mir in morda razgled s Tičarice, če se mi bo dalo.

Prvo razočaranje

Še predno sem zapeljal na prazno parkirišče na koncu ceste nad Vogarjem, mi je postalo jasno, da je vreme v bohinjskem kotlu precej slabše, kot je bilo doma. Pihalo je in sonce, ki se je kakšno uro po začetku hoje še malo sililo skozi oblačno kopreno, je ob prihodu na planino Viševnik ostalo le še slutnja, ki ni več grela. "Mar bi ostal doma, pa še dan dopusta bi prihranil," sem se jezil sam nase.

Nič bolje ni bilo opoldne, ko sem res malical na Tičarici, vendar se ni videlo niti dol do Dvojnega jezera in koč. Vračal sem se daleč naokoli, skozi

Vodene rupe in nato preko Dednega polja, kjer me je že po malem močil dež. Ob treh popoldne sem ponovno stopil na planino Viševnik, kjer sem presenečen naletel na oskrbnika Jeleta, ki si je pod nadstreškom pri Bregarjevem zavetišču dal opravka z mizarskimi opravili, za katere mu je med sezono zmanjkalo časa. Zjutraj se nisva videla, ker je skočil do doma na planini Pri jezeru, na kavico in klepet. Čez kakšno uro sem se le prisilil k odhodu, čeprav mi je klepet po celodnevem osamljenem in neprijaznem kolovratenju prijal bolj kot sestop proti Vogarju. A oktobra so dnevi že nemarno kratki, primerne svetilke, razen zasilne na ročni dinamno nekeje v skritem notranjem žepu nahrbtnika, pa nisem imel. "Na svidenje torej," sem vzel pot pod noge ...

Ko te utrujenega pričaka tvoj "ljubi plehek"

Malo čez šesto popoldne je sonce za oblaki poniknilo za gmoto Pršivca. Bilo je hladno in vseskozi je rosilo, zato mi kljub strmi poti v zadnjem delu v vlažnih oblačilih ni bilo prijetno. Avto, ki je sameval na parkirišču, se mi je od daleč zazdel kot prijazen brlogec, v katerem sem zjutraj pustil nekaj suhih oblačil pa še paketek nekaj keksov je bil tam v predalu, kot sem se spomnil. Preoblekel se bom in preobul, avto se bo do doline lepo segrel, jaz pa bom med počasno vožnjo lepo drobil piškote v ustih in po sedežu. Oh ja, tiste male nemarnosti, ki nas včasih nič ne motijo, so najlepše. Že od daleč sem z daljincem odklenil vrata.

O tem, kaj se je nato dogajalo, da sem prišel v tako neprijetno zagato, sem razmišljal še več naslednjih dni. Kaj sem

naredil drugače kot običajno, da se ni izteklo kakor vedno? Šel bom počasi, korak za korakom ...

Najprej odprem prtljažnik, kjer me čakajo športne copate za vožnjo in v njih zabasane sveže nogavice. Najlepše se je takoj preobuti, sezuti težko obutev in vlažne nogavice. Nato zaloputnem prtljažnik in odprem vrata na sovoznikovi strani. Suho majico, ki čaka na sedežu, prevržem na voznikov sedež, tja pa položim nahrbtnik, da bi mi bil med vožnjo pri roki. To vedno pride prav, saj je v njegovih žepih vse, kar lahko potrebujem: denarnica, telefon, sendvič, ki ga morda nisem pojedel, požirek čaja ali vode ... Nato slečem vlažno pohodno *mikico* in spodnjo majico skupaj, vržem oboje kar na zadnji sedež, vzamem še ključke iz žepa – in jih vržem na voznikov sedež. "Klik!" Zaloputnem vrata in se sprehodim okoli avta. Le še nekaj sekund me loči do trenutka, da si navlečem suho majico, vžgem in odpeljem domov.

In kako se prijatelj nenadoma spremeni v sovražnika

Trenutek zatem povlečem za kljuko na vratih, ta pa se mi nenadoma trmasto uprejo. Pa mi kar noče potegniti, da bi lahko bilo kaj narobe. Skušam z zadnjimi vrati, a prav tako ostanejo zaprta. Sprehodim se nazaj okoli avta, do vrat, ki sem jih pred nekaj sekundami zaloputnil. Saj so bila še pravkar odprta! Ne gre. Stopim še zadaj, v upanju, da vsaj prtljažnik ne sodeluje v tej nezaslišani zaroti, a seveda se motim. Centralno zaklepanje je pač centralno zaklepanje in ne le nekaj na pol. Pogledam se in počutim se kot popoln cepec, saj sem se nenadoma znašel na praznem parkirišču do pasu slečen, le v hlačah in copatah. Sonce je zašlo in čez slabe pol ure bo tu sredi gozda temno kot v rogu. Kaj storiti? Težko je biti pameten, ko ti zmanjka klasičnih rešitev, ki so na voljo v današnjem svetu. Telefon, s katerim bi poklical domov, je v nahrbtniku, ki

se mi sedaj posmehljivo reži s sedeža. Ampak tudi če bi ga imel v žepu – preden bi koga priklical sem gor, bi trajalo vsaj dve uri, jaz pa bi medtem že prav lepo zmrzoval. Suha oblačila imam v avtu, ključi so tudi v avtu, denarnica z dokumenti tudi ... Vse je na varnem pred menoj, kot da to sploh ni moj avto, ampak nekakšen sovražni bunker. Le najbolj neuporaben kos opreme v tem trenutku, pohodne palice, so še ostale prislonjene na zadnja vrata. Po navadi jih potisnem kar za sedeže, da mi jih ni treba vsakič sproti zlagati in raztegovati ...

Kako iz zagate?

Moram se nečesa domisliti, in to čimprej! Pravijo, da smo planinci načeloma še kar iznajdljivi ljudje. Zato zamisel, da bi pobral prvi večji kamen in z njim razbil stransko okence, potiskam nekam v ozadje. To bi vendar pomenilo, da bi moral jutri v službi izprositi še en dan dopusta, da bi lahko hodil okoli mehaničnih delavnic ali avtoodpadov in iskal šipo, ki je verjetno po možnosti nikjer ne bi imeli na zalogi. Mračni se in planinska pot se še komaj vidi. A vsaj cesta proti dolini mi ne bi smela predstavljati težave. Lahko bi sestopil do Stare Fužine in v vasi koga prosil za pomoč. Če hitro stopim, sem

v slabe pol ure na Vogarju, in nato še slabo uro do prvih hiš. A kaj potem? Zagledam se, kot v kakšni burleski, kako premražen in skoraj nag v temi trkam na vrata in neki prestrašeni gospodinjci jecljam, naj me vendar spusti noter na toplo ter mi mimogrede še posodi telefon, da pokličem domov. Morala bi biti res kakšna presneto osamljena ženska, da bi se me usmilila takšnega. Zato se mi tudi sestop v dolino zazdi hudo slab scenarij reševanja iz nastale zagate. Popolnoma sem prepuščen samemu sebi.

In nato začnem razmišljati, kako bi bilo mogoče odpreti ta presneti bunker, ki v sebi skriva vse pritikline, brez katerih sem postal nemočen kot malo dete.

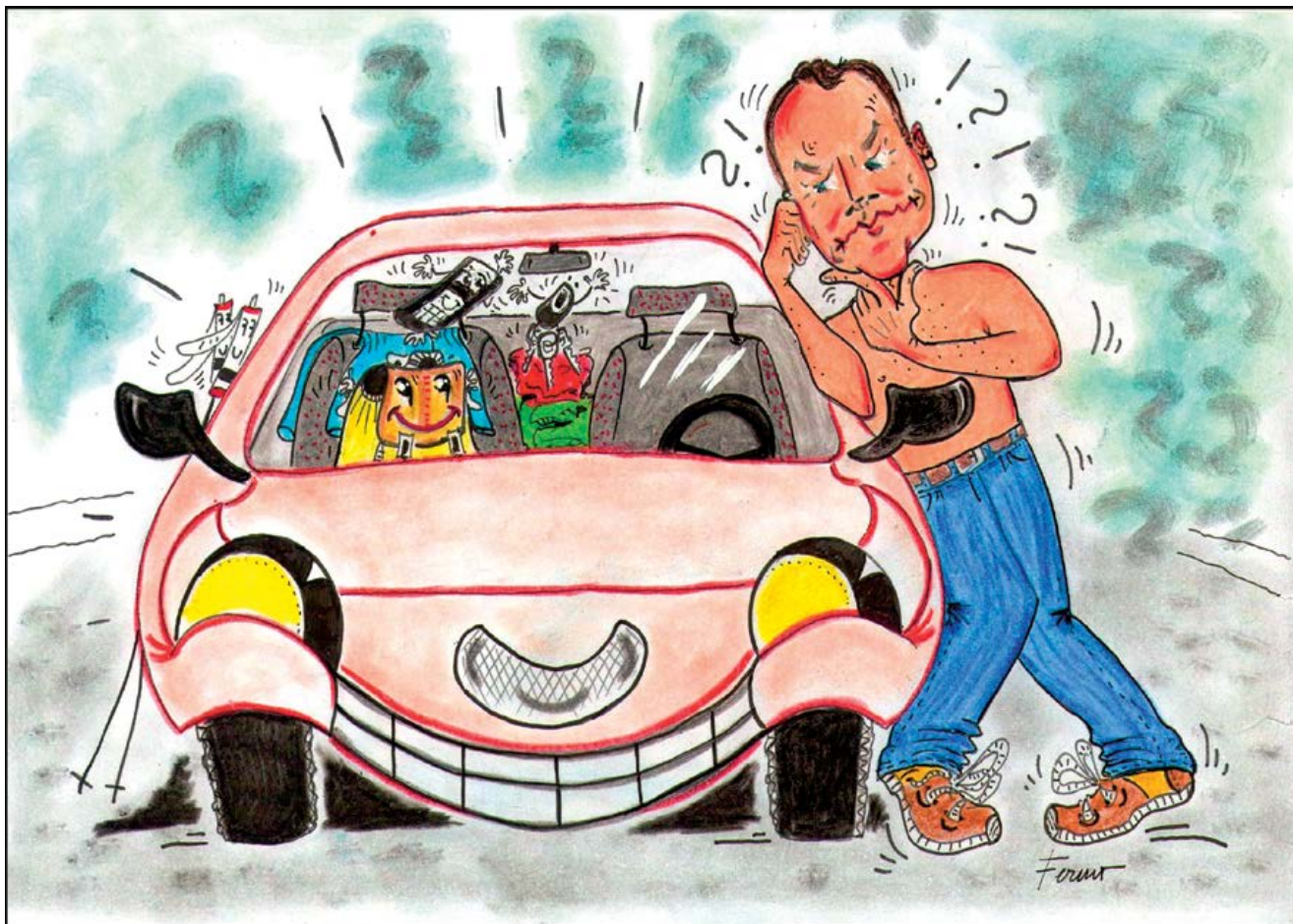
Iskanje uporabne ideje

Med viharjenjem v glavi se spomnim znanca, s katerim smo občasno šli skupaj v hribe. Kombinirali smo s prevozom, da nismo hodili vsak s svojim avtom. Po poklicu je avtomehanik. Ko je nekoč odprl sovoznikova vrata na mojem vozilu, je prostodušno omenil, da sem imel že dvakrat vlomljeno. Kar zazijal sem. Kako vendar vlomljeno? Saj nisem nikoli nič pogrešil od opreme, tudi avtoradijev se že dolgo ne spleča več krasti ... Stopil sem k njemu in pokazal mi je dve mali vdrtini na zgornji strani

vrat. Saj menda sem ju že tudi opazil, vendar ker mi avto ne predstavlja prve stvari v življenju, temu lepotnemu ništrcu nisem posvečal pozornosti. Znanec mi je na kratko razložil, kako nepridipravi na parkiriščih, kjer planinci parkiramo vozila, strežejo tem rečem. S posebnim ploščatim vzvodom odmaknejo zgornji rob vrat, da nastane reža, skozi jo pa s kovinsko zanko ali čim podobnim dosežejo kljukico vrat in jih odprejo. Nato lepo prebrskajo predale, kjer nekateri planinci (po res ne vem kakšni logiki) puščajo denarnice, poberejo ven le bankovce, denarnico pa vrnejo na mesto in zaloputnejo vrata. Avto je na ta način ponovno zaklenjen in marsikdo šele po turi na pivu v gostilni spozna, da nima gotovine za plačilo zapitka. Kartice in ostali vrednejši predmeti po pravilu ostanejo v avtu, razen za popolnimi vlomilskimi amaterji. Če namreč nepridiprava ustavijo policisti, ga lahko le tuji predmeti povežejo s krajo. Polni žepi gotovine pa niso nikakršen dokaz, saj na denarju ne piše, čigav je ... Jaz sicer denarnice nikoli ne puščam v avtu. Vendar kaj to pomaga, če tisti, ki pride "operirati" na parkirišče

Že od daleč sem z daljincem odklenil vrata.
Risba: Lorella Fermo

v Kamniško Bistrico, na Jezersko ali v Vrata in kar je še mikavnih parkirišč za take podvige, tega ne ve?

Ideja je, orodja ni

Vse lepo in prav, zgodbo znanca avtomehnika sem si zapomnil, a kje naj v prihajajočem mraku in sredi gozda najdem približek orodja, s katerim bi se lahko rešil? Oziram se okoli, a razen kamenja in odpadlih smrekovih ali bukovih vej, ki so popolnoma neuporabne, ne opazim ničesar. Seveda, ko bi lahko odprl prtljažnik, v katerem imam orodje ... Ampak potem seveda sploh ne bi potreboval orodja. Presneta reč! S pogledom nekoliko krožim okoli parkirišča in pozornost mi vzbudijo planinske smerne table na drevesu. Te so kovinske in debele le nekaj milimetrov. Če bi nekaj takega zataknil med vrata in jih malo razprl?

Stopim do bukve, na katero so markacisti pritrdili table. Eno za drugo poskusim premakniti, pa ne gre. Seveda, saj je vsaka privita z dvema vijakoma globoko v les. Odlično delo, nikakršne možnosti nimam. Seveda, če bi imel izvijač, bi bilo drugače. Sicer ga imam, a ni, da bi ponovno razlagal, kje. Zakaj teh

tabel markacisti vendar ne privijejo le s krilnimi maticami?

Spomnim se še nekaj drugih tabel na spodnjem delu parkirišča in v temi jih komajda najdem. Tudi te so privite, kot bi zrasle skupaj z drevjem. Ko se razočaran vračam proti avtu, odločno poberem za pest velik kamen. Dokler lahko v temi najdem vsaj še kamen!

Rešilna bilka

Nato stojim ob avtu in v roki tehtam kamen, svoje edino orodje. Madonca, kako globoko lahko človek pade, še neandertalci v Potočki zijalki so imeli kaj bolj obdelanega v rokah! Tik preden ga uporabim, se še enkrat ozrem naokoli. In meter ali dva od tabel, ki sem jih prej skušal omajati, opazim še eno. Nekoliko više je in ne kaže naravnost. Prej sem jo spregledal. Stopim do nje in se razveselim. Očitno je že pred časom odpadla s preperelega drevesa, pa jo je neki planinec opazil na tleh in zataknil v rogovilo manjše bukve. Iz nje še vedno štrlita zarjavela vijaka, ki sta jo nekoč izpustila iz "ujetništva". Eureka! Nadaljnega postopka ne bom opisoval v podrobnosti. Bil sem pa kar

Moram se nečesa domisliti, in to čimprej! Pravijo, da smo planinci načeloma še kar iznajdljivi ljudje. Risba: Lorella Fermo

presenečen, kako enostavno in z le kakšno manjšo prasko se avtomobilska vrata zgoraj odškrtnjejo. In na koncu so me rešile prav pohodne palice, ki so mi še edine ostale. Odvil sem eno krpeljico s konice in palico skozi nastalo režo potisnil noter. Po nekaj nespretnih poskusih, že bolj tipanju v temi, sem vendarle uspel odmakniti kljukico in vrata so se poslušno odprla. Prižgale so se luči v notranjosti in namesto sovražnega bunkerja je bil pred menoj ponovno moj prijazen, topel in varen "plehek". Kovinsko smerno tablo sem hvaležno poljubil in jo nežno postavil nazaj v rogovilo. Že čez nekaj minut je v avtu postalo toplo in iz radia je donela glasna glasba, ko sem v temni noči vijugal navzdol proti Stari Fužini. Počutil sem se kot zmagovalec. In obenem kot spokorjen cepec. Planinci smo res iznajdljivi ljudje. Ampak avtomobilskega ključa od tedaj vseeno nikoli več ne vržem na sedež. ◯

Kdor najde, ta išče

O težavah s cepini in še čem

Neža Rus

O dlično, levi je zataknen!
Zdaj pa desni. Mi začetniki moramo v glavi, ali pa kar na glas, ponoviti postopek: "Roka čisto nazaj, da se cepin uleže na hrbet, odločen zamah in na koncu še zaključni sunek z zapestjem." No, tole ni bilo nič. Spet postrani! Kako je človek lahko z desno roko tako zelo štorast? Še enkrat. Malo bolje je, sicer pa ... Bom z derezami bolj trdno stopila, leva roka pa itak dobro drži, bo že moralo biti dovolj. Aha, zdaj dobro stojim, kar od tu bom odvila tale vijak. Cepin za vrat, izpnem, odvrtilim, pihnem skozi luknjo, še malo očistim, obesim za pas. Čisto sem že premočena od ledu. Sem mislila, da je bistvena lastnost ledu mrz, ne pa mokrota. Nadaljujem. Joj, levega sem spet preveč zabila! Primem bliže oklu, poskusim razrahljati z majhnimi premiki naprej-nazaj. Levo-desno ne smem, da ne zvijem okla. Le koliko takih tur bom potrebovala, da bo šlo tole bolj gladko? Tamle je sidrišče, že vidim nasmejanega vodjo naveze. Hitro se *pribčam* in že varujem. Opaziva izgubljeno varovalo nekaj metrov stran. Ker veva, kdo se je prejšnji dan spopadal s Sinjim slapom, ga še bolj veselo pobereva in ugibava o stopnji presenečenja, ki ga bo ob vračilu pokazala lastnica. Naslednji raztežaj je precej položen. Cepini so bolj za oporo kakor za udrihanje. In ja, kdor si je izmislil dereze, je bil res velik *frajer*. Od tule je videti, da bo zadnji raztežaj zopet bolj zanimiv.

Tako se nadebudna tečajnica meter za metrom postopoma srečuje z ledom, cepini, "talarji" in vijaki. Čeprav danes ni dosti časa, si ga vzameva tudi za spoznavanje vrhov z druge strani pa za ocenjevanje slapov in grap, ki so v vidnem polju. Poslušam o Ledinskih slapovih, Vikijevi sveči, Teranovi grapi, smereh v Skuti in porušeni Čedci. Kljub pedagoškemu procesu sva kar hitra – popoldanske obveznosti priganjajo. Že se bolj skobacava, kakor pa izplezava pri Češki koči. Res ni veliko ledu, ampak za prvi stik s slapovi bo čisto dovolj. Čudim se novim oblikam sicer tako znanih vrhov. Na tej strani sem čisto zmedena. Oceniva, da bo šlo dol laže brez derez, pripraviva jih v nahrbtnik in

že hitiva navzdol. Dan je čudovit, nikjer nikogar. Všeč mi je, ker tu izraz "neprijetna tišina" dokončno izgubi smisel. Tako lahko vsak sam še enkrat v mislih prehodi današnja pot. Ali pa kako drugo. Čeprav sem v tem "poslu" čisto nova, se počutim kot doma. Zdi se, da vsi iščemo tisto, kar smo nekoč že našli, kar smo

konca. Vidim le nepreštevno množico temnih debel, drugo ob drugem, brez vsake špranje. Dvignem glavo proti nebu in visoke smreke se skoraj stikajo na vrhu. Pa se vseeno svetlika košček modrega neba. Hodiva skrajno desno ob robu steptane proge. Govoriva o lubadarju, človeku in hribih. Prideva do

V Sinjem slapu Foto: Zoran Gaborovič

enkrat imeli na dosegu roke, zatipali pod blazinicami prstov, zagledali od daleč ali pa začutili kar tako, miže, kot čutimo veter in tople poletni večer. Če nam je srce pri tem poskočilo v drugačnem ritmu, hočemo ponovno najti. Zato, da spet najdemo, zatipamo, zagledamo in začutimo, smo pripravljene vložiti, spremeniti in žrtvovati ogromno. Poženemo se, zdrsnemo, pustimo se obrusiti in obtolči. Preobražamo se v drugačne ljudi, boljše, a hkrati bolj občutljive.

Snega je ravno toliko, da se lahko udobno in hitro spuščava. Kjer je prostora dovolj, se zadršam in poskočim. Dobro je čim dlje ostati otrok.

Spomnim se, kaj vse smo našli že na naši prvi skupni tečajniški turi. Spodaj, na zboru alpinistov v Kamniški Bistrici, so bili prepričani, da smo se izgubili in da iščemo. Malo je bilo menda tudi res. Ampak hkrati smo našli. Ne Kurje doline, poti ali skritih zalog sendvičev. Našli smo bivakiranje, borovnice, vedno novo motivacijo, pogled na vzhajajoče sonce, dvakrat isto jamo in ... prijatelje. Ker je bilo dobro, bomo vse to gotovo še iskali. Že sva v gostem smrekovem gozdu. Skozi tako lep gozd bi lahko hodila ure. Če pogledam globoko vanj, sploh ne vidim

avta in vesela ugotoviva, da bova zlahka ujela vse sestanke. Čas je celo za čaj in pol sendviča. Drugo polovico pojeva med vožnjo proti Ljubljani. Ker je del ceste zaprt, se po blatnih stranskih kolovozih peljeva preko kopnih polj. Spet sva tiho. Ta, v družbi tako nezaželena, "neprijetna tišina" je v resnici prav izvrstna. Čeprav komajda tečajnica sem v teh nekaj mesecih našla in iskala že ogromno. Na tistem božično-novoletnem izletu sem iskala nove ideje, zanimive stare zgodbe izkušenejših prijateljev, lepo pot, dih jemajoče razglede in tisti prijeten občutek utrujenosti. Našla sem vse to. Našla sem tudi svoje doslej neznane in neslutene lastnosti. Našla sem nekatere svoje nove in stare strahove. Spet sem našla svoje izvire moči. Hvala, Sabina, da si me takrat povabila in iskala z mano. Tudi z mislijo nate brez strahu vedno znova najdem in iščem naprej.

Pred domačim blokom se izkrcam. Ti naši alpinisti so res prijazni ljudje. Luknjo v urniku žrtvujejo zato, da podarijo ledno-plezalno izkušnjo popolni zelenki. Tako skupaj najdemo občutek izpolnjenega dneva. Že jutri je priložnost, da ta občutek začnemo ponovno iskati. ●

V znamenju visokih jubilejev in soglasnosti

Skupščina Planinske zveze Slovenije 2015

Po sporočilu za medije
povzela Zdenka Mihelič

Redno letno Skupščino PZS je 11. aprila gostilo Planinsko društvo Lisca Sevnica, saj letos teče že 110. leto od ustanovitve Posavske podružnice Slovenskega planinskega društva v Sevnici. Ni pa to edina obletnica, ki so jo praznovali na letošnji skupščini, saj Planinski vestnik in Aljažev stolp v letu 2015 praznujeta 120-letnico obstoja. Planinska organizacija s poslanstvom organiziranja različnih aktivnosti v gorskem svetu ter v skrbi za varovanje gorske narave, za varnost v gorah, planinsko kulturo ter planinske poti in planinske koč

v svojem okrilju od leta 2014 obsega 283 društev in klubov s skoraj 54 tisoč člani vseh starostnih skupin.

Soglasnost in zaupanje v prihodnje delo

Skupščine ene najbolj množičnih in vsebinsko najbogatejših nevladnih organizacij v Sloveniji se je udeležilo 120 delegatov, sklepčnost pa je bila 42,4-odstotna. Delegati planinskih društev so soglasno potrdili vse predlagane sklepe, med drugim spremembo poslovnika o delu skupščine, vsebinsko in finančno poročilo za leto 2014, okvirni vsebinski in finančni program dela za leto 2016, predlog sprememb in dopolnitev Častnega kodeksa slovenskih planincev, vodstvo PZS pa je vse seznanilo s postopkom sprejemanja

programskih vodil in z informacijo o začetku postopka za spremembo in dopolnitev statuta. Predsednik PZS Bojan Rotovnik je o poteku skupščine zadovoljno izjavil: "Današnja skupščina je minila v zelo delovnem in prijetnem vzdušju. Soglasno sprejetje vseh predlaganih sklepov je veliko priznanje vsem pripravljavcem gradiv in velika zaupnica za prihodnje delo."

Kulturni program in praznovanje visokih obletnic

Visoki jubilej domačega PD, ki letos obeležuje 110. obletnico ustanovitve Posavske podružnice Slovenskega planinskega društva v Sevnici, so zaznamovali nastopi domačih mladih planincev OŠ Sava Kladnika Sevnica in Planinske

Udeleženci Skupščine PZS 2015

Foto: Vinko Šeško

pevske skupine Encijan. Dobrodošlico v Posavju sta vsem zaželela župan Občine Sevnica Srečko Ocvirk in predsednik PD Lisca Sevnica Rok Petančič. Počastili so tudi 120-letnico Aljaževega stolpa na vrhu Triglava, ki ga je Jakob Aljaž 15. aprila 1895 kupil za en goldinar in tam postavil ta simbol slovenstva, in najstarejše še izhajajoče slovenske revije – Planinskega vestnika. Ob tem so si delegati v Kulturni dvorani Sevnica lahko ogledali razstavo Planinski vestnik – 120 let z nami na planinskih poteh. Še več prireditev ob častitljivem jubileju Planinskega vestnika pa je že bilo in še bo sledilo, med njimi okrogla miza v Mojstrani in Planinska noč knjige, razstava o Planinskem vestniku pa bo tako kot razstava Narodnega muzeja Slovenije Aljažev stolp – Ta pleh ima dušo! potovala po Sloveniji. Točno 120 let po postavitvi Aljaževega stolpa, 7. avgusta 2015, bo PZS skupaj z nekaterimi drugimi organizacijami izvedla več prireditev, namenjenih počastitvi tega visokega jubileja kulturnega spomenika in simbola Slovencev.

Nastop mladih planincev iz OŠ Sava Kladnika Sevnica je prispeval k sproščenemu vzdušju.
Foto: Manca Čujež

Po skupščini so na Gradu Sevnica ob lanski 140. obletnici ustanovitve Planinske zveze Hrvaške (HPS) v znamenje prijateljstva slovenskih in hrvaških planincev, uspešnega sodelovanja in v želji po nadaljevanju le-tega odprli dokumentarno razstavo Skupaj v gorah.

Spremljevalne aktivnosti za planinska društva

Pred skupščino sta v Kulturni dvorani Sevnica potekali delavnici o statusu

društva, ki deluje v javnem interesu, in pridobivanju sredstev iz dohodnine (v okviru projekta Mreža NVO za rekreacijo v naravi – Vsi v naravo) ter o priložnostih društev pri trženju izdelkov planinske trgovine, Planinskega vestnika in članarine. Ob koncu skupščine je podpredsednik PZS Tone Jesenko zbrane povabil še na letošnji dan slovenskih planinskih doživetij, ki tako kot vsa leta s peštrim programom za planince vseh generacij in turne koleksarje vabi 13. junija na Krvavec. ○

O Skupščini so povedali:

Srečko Ocvirk, župan Občine Sevnica: "Počaščen sem, da v Sevnici gostimo Skupščino PZS, saj imamo skupaj s PD Lisca Sevnica, ki letos praznuje 110 let od ustanovitve, skupni interes za razvoj Lisce kot športnega objekta in za razvoj sonaravnega turizma v naši občini. Lisca je osrednja planinska točka v občini in verjamem, da bo čez pet do sedem let znova pridobila sloves atraktivnega planinskega območja med Celjem in Zagrebom. Planinstvo je kot narodnopovezovalna dejavnost zelo pomembna tudi v lokalni skupnosti, zato vabljeni, da obiščete Lisco in območje ob reki Savi."

Rok Petančič, predsednik PD Lisca Sevnica: "Vesel sem, da je Planinska zveza Slovenije sprejela pobudo našega društva, da ob 110. obletnici ustanovitve Posavske podružnice Slovenskega planinskega društva v Sevnici gostimo skupščino. Osrednja slovesnost bo 3. oktobra

letos na Lisci, ko bomo obeležili ta visoki jubilej, povabil pa bi vas tudi na sevniški planinski maraton konec avgusta. Naj vas še obvestim, da poteka nadelava zelo zahtevne planinske poti na Lisco, ki bo prva tovrstna pot v tem delu Slovenije in tako priložnost za mlade planince za prvi stik s takšnimi potmi, ki ga sicer dobijo šele v visokogorju."

Bogdan Gabrovec, predsednik Olimpijskega komiteja Slovenije – Združenja športnih zvez: "PZS je največja družina v Združenju športnih zvez. Živite zdravo in pošteno ter verjamem, da to prenašate tudi v svoje okolje. Verjamem, da bomo del sredstev za društva na lokalni ravni namenili tudi vam in da bo dejavnost predsednika PZS Bojana Rotovnika kot predsednika strokovnega sveta OKS prispevala k našemu še boljšemu sodelovanju."

Dr. Hrvoje Kraljevič, predsednik Planinske zveze Hrvaške (HPS):

"Prinašam vam prisrčne pozdrave 30 tisoč registriranih hrvaških planincev, ki delujejo v 283 planinskih društvih HPS. Povezanost slovenskih in hrvaških planincev ima dolgo in svetlo preteklost, ki se bo zagotovo obrestovala tudi v prihodnosti. To je videti tudi v razstavi Skupaj v gorah, ki bo do maja na ogled na Gradu Sevnica. Čestitam vam ob vseh letošnjih jubilejih in zaželim blaginjo slovenskemu planinstvu."

Katica Garoska Acevska, predstavnica Združenja planinskih organizacij Balkana (BMU) in Planinske zveze Makedonije: "Čestitke in zahvala Planinski zvezi Slovenije za sodelovanje, saj je v Makedoniji pomagala pri usposabljanju za markaciste in planinske vodnike, v makedonščini je izšla tudi knjiga Bojana Pollaka *Osnove gibanja v gorah in planinah*. V imenu BMU in Planinske zveze Makedonije pa vas povabim, da nas obiščete."

Po sledovih prve svetovne vojne

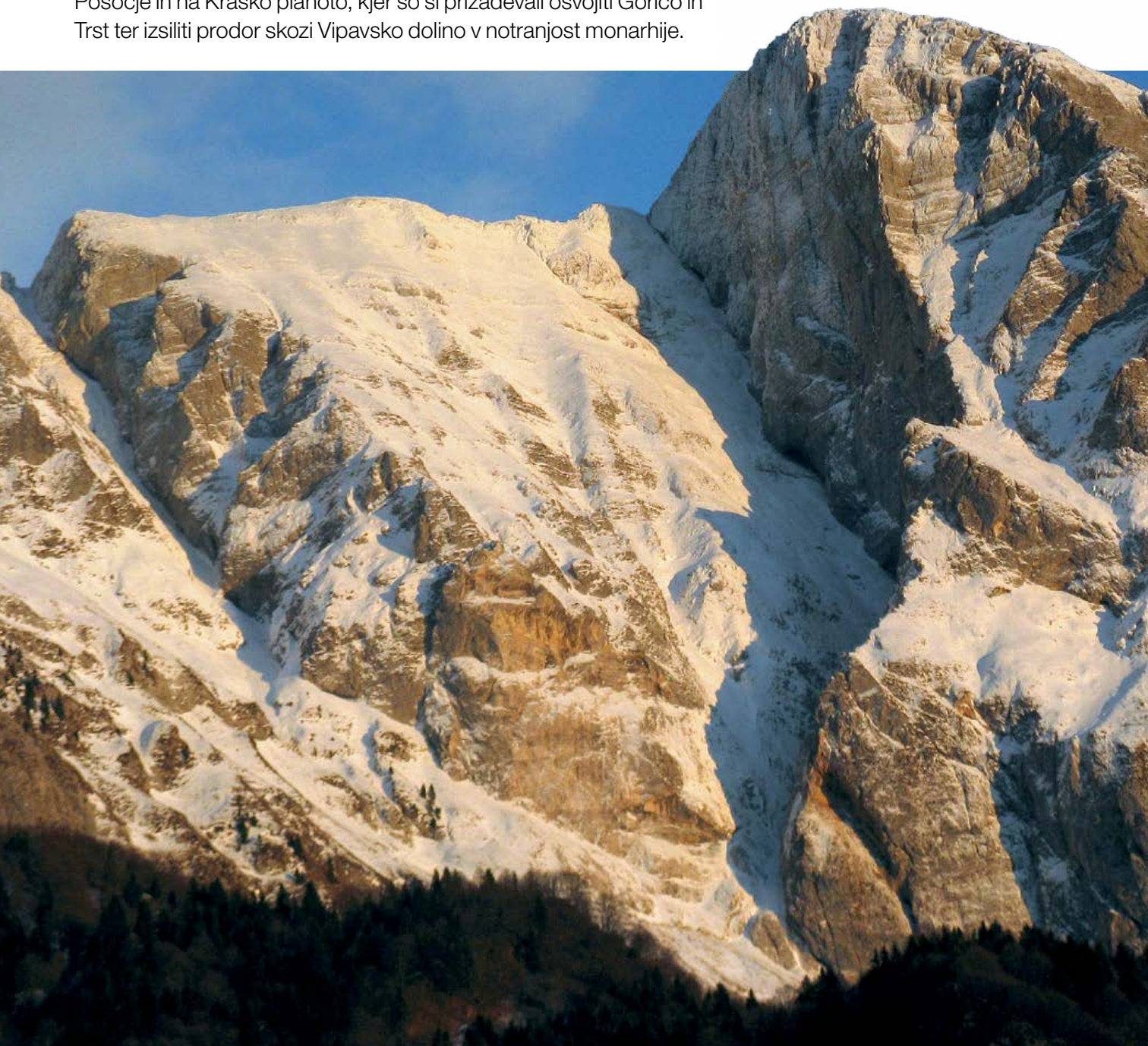
Ob 100. obletnici soške fronte

Matija Turk

Letos, 24. maja 2015, mineva 100 let, ko je prva svetovna vojna uničujoče posegla na slovensko zemljo. Vojna napoved Kraljevine Italije svoji nedavni zaveznici avstro-ogrski monarhiji, je v Evropi odprla novo fronto, ki je potekala od prelaza Stelvio ob švicarski meji do Tržiča ob Jadranskem morju. Ker je 600 kilometrov dolga fronta večji del potekala po gorah in teren ni dovoljeval večjih ofenzivnih akcij, so bili vsi glavni italijanski ofenzivni sunki usmerjeni v Spodnje Posočje in na Kraško planoto, kjer so si prizadevali osvojiti Gorico in Trst ter izsiliti prodor skozi Vipavsko dolino v notranjost monarhije.

Spopad Avstro-Ogrske in Italije

Avstro-ogrška vojska se je na novi fronti znašla v izrazito obrambnem položaju. Vpletena v boje na ruskem in balkanskem bojišču je za obrambo meje z Italijo morala vpreči svoje zadnje sile. Fantje in možje iz Južne Tirolske in Koroške so v velikem domoljubnem

zanosu vstopali v polke prostovoljnih strelcev, da bi zapolnili vrzeli v obrambi, ki jih redna vojska ni zmogla. Obračun z izdajalsko Italijo je za njih postal sveta dolžnost, kar je čutil tudi načelnik avstro-ogrskega generalštaba Franz Conrad von Hötzendorf. Hötzendorfov načrt dopustiti prodor italijanski armadi preko Ljubljane do Zasavja, kjer bi jo z izbranimi silami ob pomoči Nemcev uničili, se k sreči ni uresničil. Svoje vojaške ambicije je skušal uresničiti z veliko ofenzivo na Južnem Tirolskem, ki naj bi privedla do odločilnega preobrata v izčrpajočem pozicijskem bojevanju v gorah. Maja leta 1916 je Avstro-Ogrska na visoki planoti Sette Comuni zbrala svoje najboljše polke. Ofenziva, imenovana Strafexpedition, je po uspešnem začetku zastala in propadla, z njo pa tudi načrt, da bi italijanskim armadam na soški in koroški fronti s prodorom iz gorovja do Benetk udarili v hrbet.

2

1

1 Krn. Njegova osvojitve je bila edini odmevni uspeh italijanske vojske v Julijskih Alpah.

Foto: Matija Turk

2 Strelne line na grebenu Kal–Vršič

Foto: Matija Turk

General Svetozar Borojevič von Bojna je bil v svojih načrtih veliko bolj stvaren in zadržan. Branilec karpatskih prelazov v zimi 1914/15 je na Soči organiziral obrambo, ki je ni prebilo enajst italijanskih ofenziv. Ker se je tu odločala usoda monarhije, je bil do svojih vojakov in podrejenih neizprosno, za sleherni meter izgubljenega ozemlja je vojake neusmiljeno pošiljal v protinapad. Borojevičeva 5. armada je branila fronto od morja do Krna. Od Krna do Peralbe v Karnijskih Alpah je fronta spadala pod okrilje 10. armade, ki ji je sprva poveljeval konjeniški general Franz Rohr von Denta. Ta del fronte, od Bohince severozahodno od Rombona pa do Peralbe, so Avstrijci imenovali koroška fronta.

Na previdno in obotavljivo napredovanje italijanske vojske v Zgornjem Posočju sta posredno vplivali trdnjavi v Klužah. Zgornja trdnjava v Klužah, Fort Hermann, je bila le ena v nizu alpskih utrd, ki jih je Avstro-Ogrska zgradila ob meji s svojo nezanesljivo zaveznico Italijo. Trdnjava je bila ob začetku vojne cilj silovitega topniškega obstreljevanja italijanskih težkih havbic iz doline Reklanice in Nevejskega prelaza. Ker je bila močno poškodovana, ga je posadka zapustila, še uporabno oborožitev pa so premestili drugam. Ker Italijani tega

niso vedeli, so s prodorom v Bovško kotlino čakali kar dva meseca. Podobno vlogo je pri obrambi Koroške odigrala trdnjava Fort Hensel pri Naborjetu, ki je Italijanom branila prodor po Kanalski dolini proti Beljaku in dolini Save. Fort Hensel so sistematično obstreljevali s težkim topništvom iz doline Dunje, po kateri so še pred vojno zgradili cesto, namenjeno transportu vojaštva in topov. Italijani so zamudili svojo priložnost v prvih dneh vojne. Več ali manj so zasedli le ozemlja, ki so jim bila prepuščena brez boja. Borojevičeva obrambna strategija je predvidela obrambo na levem bregu Soče, z izjemo tolminskega in goriškega mostišča. Ob začetku sovražnosti z Italijo je v Podklošter na Koroškem prišla vlakovna kompozicija z enotami 20. honvedske divizije. Madžarski vojaki, nevajeni gora, so zasedli položaje v Julijskih Alpah. 16. junija so vojaki 20. honvedske divizije na Krnu klonili pred napadom alpinov. Zasedba Krna je bila velikega propagandnega in taktičnega pomena za Italijane, vendar slednjega niso znali izkoristiti. Na Sočo so prihajale nove in nove enote in obe strani sta obtičali v svojih okopih. Fronta, ki se je izoblikovala v Julijskih Alpah, se vse do preboja pri Kobaridu oktobra 1917 ni bistveno spreminjala. Začelo se je utrjuječe pozicijsko bojevanje.

Bojevanje v gorah

V Tablji/Pontebebi, ki je bila med vojno nikogaršnje ozemlje, se je frontna črta s Karnijskih povzpela na vrhove Julijskih

Alp. Z utrditvijo visokogorskih položajev se je začela tekma s časom, da so še do zime zgradili najvažnejše oskrbovalne poti, žičnice, barake za moštvo in skladišča. Z zimo je prišla nova nevarnost. Na območju Julijskih Alp so tekom vojne snežni plazovi na obeh straneh terjali več kot tisoč življenj vojakov. Še posebej je bela smrt kosila med oskrbovalnimi in delavskimi enotami, ki so jih na avstrijski strani v glavnem sestavljali Bošnjaki in bolj v zaledju ruski vojni ujetniki. O nečloveškem odnosu nekaterih avstrijskih častnikov do lastnih ljudi so v svojih spominih pisali mnogi udeleženci soške fronte, od Ivana Matičiča do Jakoba Prešerna. V dveh letih in pol so se v negostoljubnem gorskem okolju borili pripadniki vseh narodov monarhije, od katerih se je pričakovalo, da bodo brez obotavljanja pripravljeni darovati življenja na oltar domovine. Na italijanski strani so se Beneški Slovenci proti svojim bratom borili v alpskih bataljonih Cividale in Gemona. Propagandni aparat je deloval s polno paro, morala vojakov je morala biti, vsaj na paradah ob obisku

generalov, vedno na višku. Na začetku mulatjere iz Lepene proti Krnskemu jezeru so v skalo vklesali napis "Felsenhart durch Kaisertreue".¹ Na obeh straneh so duhovniki pred odhodom v prve bojne črte blagoslovljali vojake in prosili Boga, naj nakloni zmago njihovega orožju. V Logu pod Mangartom so islamskim vernikom, ki so se borili na Rombonu, dovolili postaviti mošejo, ki bi, če bi se ohranila, predstavljala edinstveni primer tovrstnega svetišča sredi alpskega sveta.

Posebnost avstro-ogrske armade na gorskem bojišču so bili alpski referenti, svetovalci za gorniške zadeve. To so bili večinoma civilisti, ki so s svojimi izkušnjami in poznavanjem gora bistveno pripomogli k obrambi in varnejšemu življenju vojakov v visokogorju. Njihovo delovanje je bilo vezano le na določen gorski odsek fronte in jih niso pošiljali na druga območja. V Zahodnih Julijcih je poleg Juliusa Kugyja kot alpski referent deloval tudi Gustav Renker,

¹ "Kot skala trdni v zvestobi cesarju."

predvojni alpinist, tako kot Kugy zaljubljen v Zahodne Julijce. Tudi Renker je po vojni postal uspešen planinski pisatelj, čeprav je bilo njegovo pisanje po umetniški plati daleč za Kugyjevim.²

Vojna v Zahodnih Julijskih Alpah je bila vojna topniških dvobojev in spopadov izvidniških patrolj. Večji pehotni spopadi so potekali za vrh Poldajšnje špice, ki so ga v začetku vojne Avstrijci brez boja prepustili Italijanom, nato pa so ga poskušali ponovno zasesti. Kot topniški opazovalci in izvidniki so nastopali predvsem alpinisti. Plezalni tandem Hans Klug³ in Hans Stagl je v prostem času med vojno na vrhove nad dolino Belega potoka potegnil celo vrsto plezalnih smeri. Po vojaški dolžnosti pa sta se podala celo v "samomorilske" izvidniške akcije, kakršna je bila nočno plezanje brez varovanja na od Italijanov zaseden greben Nižnjih vrhov/Cima de la Puartate, 2436 m. Podobne,

² V slovenskem prevodu imamo njegovo knjigo *Pet mož gradi pot*, Planinska matica, 1936.

³ Kot zanimivost: Hans Klug je bil duhovnik, po vojni je živel kot pater v Brnu.

na videz obupne podvige, so opravljali Ferdinand Horn (izvidniški vzponi na Zmajev greben v Montažu), Guido Mayer (poskus reševanja posadke na Višu po poledeneli Severovzhodni debri) in Josef Klauer (vzpon na greben Brda iz Špranje, poveljevanje zimski posadki na Višu 1916/17).

Viš

Na Višu, visokem 2666 metrov, so bili najvišji položaji avstro-ogrske vojske v Julijskih Alpah. Na Kugyjevo pobudo so tik pod vrhom jeseni 1916 izvrtali dve kaverni, skladišče in zavetišče za posadko, ki so ga v čast poveljniku 10. armade Karlu Scottiju krstili za Scottijevo kočo. Kaverni stojita nad potjo tik pod severnim vrhom. Iz kaverne, ki je služila kot skladišče, se nadaljuje rov, ki je danes posut. Na koncu tega rova, ki ga je posadka izkopala med svojim zimskim bivanjem na gori, je bila strelna lina za gorsko havbico, ki so jo na vrh privlekli še v snegu marca 1917. Ob preboju pri Kobaridu konec oktobra 1917 je viška havbica obstreljevala izpod Rombona

umikajoče se Italijane, ki so na Prevali pred napredujočimi napadalci organizirali zadnjo obrambo. Ti italijanski vojaki so bili zadnji, ki so po preboju soške fronte zapustili slovensko ozemlje.

Oskrbovanje Viša je potekalo s Škrbine Zadnje špranje (Mojzesova škrbina), do katere je bila speljana tovarna žičnica. Preden so na Višu uredili položaje za stalno zasedbo in na vrhu namestili havbico, so nameravali s Škrbine Zadnje špranje zvrtati 400 metrov dolg rov, ki bi se s topovskimi in strojničnimi strelnimi linami končal v severozahodni steni Viša. Visoko na grebenu pod vrhom Viša je stalo na izredni razgledni točki stražarsko mesto, ki so ga imenovali Grajska stražnica (Burgwache).

Rombon

Soška fronta je med vojaki terjala nepri- merno več žrtev kakor boji v Zahodnih Julijcih in koroških gorah. Vrhovi, kot so Rombon, Kal, Batognica in Mrzli vrh, so vzbujali strah in grozo. Italijani so s Čukle večkrat poskušali zasesti Rombon, vedno neuspešno. Pozimi 1916 so Avstrijci vrnili

3 Mrtvaška glava pod Rombonom. V dolini Bovec. Foto: Matija Turk

4 Položaj Grajska stražnica na Višu je nadziral vse možne dostope na Viš iz knrice Špranja. V ozadju Montaž. Foto: Matija Turk

5 Kaverni pod vrhom Viša, kjer je stala Scottijevo koča. Foto: Matija Turk

6 Italijanski žarometi pri Tablji/Pontebba osvetljujejo nasprotnikove položaje na pobočju Breznjaka/Monte Brizzia. Pri Tablji je fronta s karnijskih vrhov prestopila na vrhove Julijskih Alp. Vir: Lukas, 2014

7 Zimska idila v Krnskem pogorju je le navidezna. Pozimi so vojaki v gorah bojevali bitko s mrazom, snegom in snežnimi plazovi. V ozadju prepoznamo Tolminski Migovec, Grušnico in Kobalo. Vir: Lukas, 2014

8 Položaj Grajska stražnica na Višu med vojno Vir: Nau, 1937

9 Pred Scottijevo kočo na Višu julija 1917. Spretna vrsta od leve: poročnik Guido Mayer, poročnik Hans Stagl, nadvojvoda Heinrich Ferdinand, nadporočnik Jan Milac in stotnik Reinl. V ozadju od leve poročnik Hans Klug, zastavnik Barton in poročnik Karel Zobek. Vir: Nau, 1937

udarec, ko so v drznem napadu zasedli Čuklo. Napad je vodil nadporočnik Hans Mickl, ki se je po vojni boril proti Maistrovim borcem in pred njimi obranil Radgono, ki je ostala avstrijska. Spomladi je bila Čukla spet v italijanskih rokah. Na Rombonu so več kot leto dni krvaveli vojaki iz Bosne, v sestavi 4. bosansko-hercegovega polka. Iz svojih položajev na

vojne. Najbolj znan primer minske vojne je Batognica, kjer sta obe strani druga drugo hoteli pregnati s podzemnim miniranjem. Na planoti Batognice bo tudi neizurjeno oko opazilo velike kraterje, kar je posledica podzemnih eksplozij. Avstrijci so med vojno Batognico imenovali Krn Plateau.⁵ Od tu tudi ljudsko izročilo, ki napačno trdi, da se je vrh

hkrati tudi začetek konca avstro-ogrsko monarhije. Gospodarsko že tako izčrpana monarhija je za uspešno ofenzivo plačala previsoko ceno, hkrati pa so ji vojni plen iz bogate furlanske ravnice pred nosom odnašali Nemci. Z novim letom je fronta dokončno zastala na reki Piavi. Soški lev, kot so vojaki imenovali branilca Soče generala Borojevića, se v novi vlogi napadalca ni dobro znašel. Vsesplošno pomanjkanje, nacionalna trenja, napetosti med poveljujočimi generali in napačne odločitve so vodili v katastrofo, ki se je čez leto dni ponovila v nasprotni smeri. Sto let po začetku soške fronte v gorah še vedno ostajajo neme priče tragičnih dogodkov, ki jih počasi, a vztrajno briše čas. Premične vojne ostaline so s površja odnesli zbiralci, prekopane in raziskane so vse kaverne in še tako odročni gorski položaji. Kljub temu lahko še vedno, če zavijemo z uhojenih poti, odkrijemo kraje, kjer nas spreleti občutek, da so tu še pred nekaj trenutki stali vojaki. S turistično promocijo, ureditvijo poti in postavitvijo informativnih tabel je takšnih koticov danes manj kot nekoč. Nekaj utopičnega vzdušja, da stopamo po še povsem neznanih vojaških poteh, nas bo spremljalo na turah, ki jih opisujemo v sredici.

Danes, ko je soška fronta postala prepoznava blagovna znamka in so se ob 100. obletnici prve svetovne vojne zvrstili različni dogodki in slovesnosti, se kot država še vedno nismo dostojno poklonili vsem padlim, ki ležijo v slovenski zemlji. Ruski pregovor pravi, da vojak umre dvakrat: prvič na bojnem polju in drugič, ko zbledi spomin nanj. Spomin izgine, ko izgine ime. Vojno pokopališče v Logu pod Mangartom je edino vojno pokopališče pri nas, kjer ima vsak vojak svoj nagrobnik in, če so ga uspeli prepoznati, ime. Vendar od države, ki ni zmožna prešteti in dostojno pokopati svojih lastnih žrtev morije druge svetovne vojne in po njej, tega niti ne gre pričakovati. ●

Literatura

Hans Lukas, *Carnia 1915/1917, Il fronte dimenticato*, Itinera progetti, 2014.

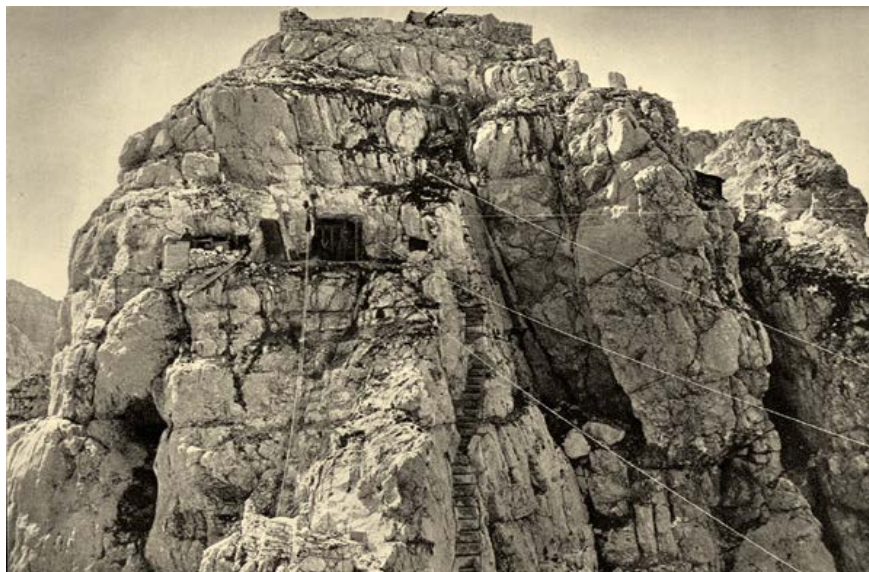
Matija Turk, *V obrambi Koroške, Prva svetovna vojna v Zahodnih Julijskih Alpah*, Revija Obramba, julij 2014, 49–57.

Vasja Klavora, *Plavi križ*, Mohorjeva založba, 2000.

Marko Simić, *Po sledih soške fronte*, Mladinska knjiga, 1996.

Ingomar Pust, *Die steinerne Front*, Leopold Stocker Verlag, Graz - Stuttgart, 1980.

Norbert Nau, *Der Krieg in der Wischberggruppe*, Leykam Verlag Graz, 1937.

Vzhodni vrh Koštrunovih špic med vojno. Na vrhu stoji vojak s protiletalskim mitraljezom. Vir: Nau, 1937

Krlišču pod Rombonom so do travnate kope pod Čuklo dolbli jarke in kaverne. Pomenljivo ime za neizrazito vzpetino, ki je na vojnih kartah označena kot Totenkuppe,⁴ pove vse o obrambi tega izpostavljenega položaja. Jeseni 1917 so na branilce Mrtvaške glave začele padati težke mine, ki so jih Italijani prožili iz novozgrajenih položajev pod njo. Do teh položajev vodi široka mulatjera, ki jo preseka planinska pot proti planini Goričici. Mulatjera postaja proti koncu vse ožja in zaraščena. Na koncu poti v gozdičku pod skalno steno stojijo položaji za minomete. Na betonskih stenah kavern so ohranjeni podpisi italijanskih vojakov. Na koncu stene, kjer se je začelo nikogaršnje ozemlje, so bili položaji zavarovani z betonsko steno in strojnično lino.

Kal

Trije vrhovi v Julijskih Alpah so zapisani v zgodovini kot prizorišče posebne vrste vojskovanja, to je podzemne minske

Krna med vojno zaradi eksplozij znižal za nekaj metrov.

Manj opazni so sledovi podzemnih miniranj na Mrzlem vrhu in Kalu. Kal je prvi, neizraziti vrh v dolgem grebenu, ki se od severozahoda vije preko Vršiča, Krnčice in Srednjega vrha do Krna. Celoten greben so zasedali Italijani, medtem ko so se Avstrijci obdržali le na Kalu in na grebenu Lukeževega brda pod njim. Ozek greben, prepadna pobočja na obe strani in neposredna bližina sovražnika so grenili življenje branilcev na Kalu in Lukeževem brdu. Ker so bili varni le pod zemljo, so, podobno kot na Batognici, v neдрje gore zvrtili globoke kaverne s prostori za bivanje, v katerih so imeli cisterno in agregat. Italijanska, z debelim armiranim betonom utrjena postojanka na vrhu Kala je bila od prednjih avstrijskih položajev oddaljena nekaj deset metrov. Ob začetku preboja pri Kobaridu jo je uničila podzemna eksplozija. Zasluge za to je imel slovenski nadporočnik Albin Mlakar, ki se je s podobnimi podvigi predtem izkazal že na tirolskem bojišču.

Konec vojne in spomini nanjo

Skupna avstrijsko-nemška 12. soška ofenziva je pomenila konec soške fronte in

⁴ Dobesedno Mrtvaška kopa, med domačini znana kot Mrtvaška glava.

⁵ Krnska planota.

Na Višu/Jôf Fuart so bili najvišji položaji avstro-ogrske vojske v Julijskih Alpah. Kot najvišja topniška postojanka in opazovalnica je imel veliko strateško vlogo, poleg tega pa je bila njegova stalna zasedba v zimi 1916/17 tudi prestižnega pomena. Zaradi vseh naporov, ki so jih vložili v obrambo Viša, je veljal za

paradno goro 10. armade, ki je branila ta odsek fronte. Od kočice Rifugio Corsi vodita nanj dve označeni in zavarovani poti. Tu opisujemo manj znani, neoznačeni pristop na Viš, pri katerem se bomo srečali z nekaj kratkimi odseki lažjega plezanja (do II.). Ta pristop, ki nas vodi mimo dveh vojnih položajev (položaj

Pagoda s kaverno ob samem vstopu in položaj Grajska stražnica na zahodnem grebenu pod vrhom), je zanimivejši od drugih dveh precej monotoni planinskih poti.

Zahtevnost: Alpinistični vzpon I.–II. stopnje. Sestop poteka po označeni

in zavarovani poti po pobočju pod Gamsjo materjo mimo kočice Corsi.

Oprema: Običajna oprema za visokogorje, čelada, plezalni pas, 30 metrov vrvi in nekaj zank ter vponk za varovanje.

Višinska razlika: 1663 m

Izhodišče: Jezerska dolina/Val Rio del Lago, manjše parkirišče desno ob cesti, ki vodi na Viško planino/Malga Grantagar (za ovinkom znak, ki prepoveduje nadaljnji promet), 1030 m. (WGS84: N 46,402405, E 13,510257)

Koča: Rifugio Corsi, 1874 m, odprta od 1. junija do 5. oktobra, telefon +39 339 170 77 50.

Časi: Izhodišče–Viška planina 1.30 h
Viška planina–koča Corsi 1.15 h
Koča Corsi–Škrbina Zadnje špranje 1 h
Škrbina Zadnje špranje–položaj Pagoda s kaverno 30 min.

Položaj Pagoda–Viš 1 h

Viš–koča Corsi 1.45 h

Koča Corsi–Viška planina–izhodišče 2 h
Skupaj 9 h

Sezona: Kopni letni časi.

Vodniki: Gino Buscaini: *Alpi Giulie Italiane e Slovene*. CAI-TCI, 1974; Andrej Mašera: *Zahodne Julijske Alpe*.

Viš s Koštrunovih špic z grapo in grebenom, kjer poteka vzpon. Foto: Matija Turk

Koštrunove špice/Cime Castrein, 2502 m

Koštrunove špice/Cime Castrein je dvoglavi vrh jugozahodno od Viša/Jôf Fuart. V začetku vojne so italijanski alpini napadli vrh, ki so ga branilci držali do zadnjega moža. Jeseni leta 1915 so zimske razmere alpine prisilile

k umiku in gore so se ponovno polastili Avstrijci, kjer so naleteli na srhljivo odkritje – v grapo zmetana nepokopana trupla svojih padlih tovarišev. Sledila so utrjevalna dela, nadelava poti in gradnja bivališč, ki so kot orlova

gnezda visela nad prepadi. Vojna je povsem spremenila obličje Koštrunovih špic, ki so še danes videti kot nezavzetna skalna trdnjava. Na lažje dostopni vzhodni vrh se bomo povzpeli s Škrbine Prednje špranje/

Forcella Lavinal dell'Orso po ozki in strmi poti, po kateri so se spuščale avstrijske patrulje na nikogaršnje ozemlje. Sestopili bomo po nekdanji avstrijski oskrbovalni poti na Škrbino Zadnje špranje/Forcella Mosè.

Zahtevnost: Zahtevna označena pot.

Oprema: Običajna oprema za visokogorje, čelada.

Višinska razlika: 1472 m

Izhodišče: Jezerska dolina/Val Rio del Lago, manjše parkirišče desno ob cesti, ki vodi na Viško planino/Malga Grantagar (za ovinkom znak, ki prepoveduje nadaljnji promet), 1030 m. (WGS84: N 46,402405, E 13,510257)

Koča: Rifugio Corsi, 1874 m, odprta od 1. junija do 5. oktobra, telefon +39 339 170 77 50.

Časi: Izhodišče–Viška planina 1.30 h
Viška planina–Škrbina Prednje špranje 1.30 h

Škrbina Prednje špranje–Koštrunove špice 1 h

Koštrunove špice–Škrbina Zadnje špranje 45 min.

Kaverne na vzhodnem vrhu Koštrunovih špic Foto: Matija Turk

Sidarta, 1998; Tine Mihelič: *Julijske Alpe*. PZS, 2009.

Zemljevidi: *Alpi Giulie Occidentali Tarvisiano*, Tabacco 019, 1 : 25.000; *Bovec - Trenta*, Sidarta, 1 : 25.000; *Julijske Alpe, zahodni del*, PZS, 1 : 50.000.

Vzpon: S parkirišča se podamo po cesti do Viške planine/Malga Grantagar, 1530 m, in od tu dalje po poti št. 628 v smeri Škrbine Prednje špranje/Forcella Lavinal dell'Orso, 2138 m, do razcepa poti, kjer zavijemo desno proti koči Rifugio Corsi, 1874 m (pot št. 625). Od kočje gremo po označeni poti na Škrbino Zadnje špranje/Forcella Mosè, 2271 m, kjer so vidni ostanki vojaških bivališč. Desno od nje se ob jeklenicah povzpemo čez krajšo steno do širokih zagrúšenih pobočij pod vršno zgradbo Viša. Tu zapustimo označeno pot (pot Anita Goitan/Sentiero Anita Goitan), ki poteka vodoravno proti severovzhodu, in se usmerimo levo po travnem pobočju navzgor, kjer za robom zagledamo stolp s kaverno, položaj, ki so ga med vojno imenovali Pagoda. Desno od stolpa se strmo vzpenja zagrúščena grapa, ki jo prekinjajo gladki

skalni pragovi. Po grúšču prečimo do Pagode in se po grapi povzpemo do njenega vrha. Najprej se dvigujemo ob levem robu grape, se povzpemo čez izrazitejši skalni skok (II) in do vrha grape nadaljujemo po desni strani. S Škrbine na vrhu grape zagledamo na severni strani pod seboj skalno okno, kjer izstopi klasična smer Severovzhodna deber Viša/Via Gola Nord-est. Mi pa se s Škrbine spustimo nazaj nekaj

deset metrov do izrazite police, ki seka pobočje Viša. Polica se na enem mestu močno zoži (Passo del gatto). Kmalu za tem prehodom zapustimo polico, ki se na koncu slepo konča nad prepadi. Sledimo najlažjim prehodom strmo navzgor do vršnega grebena (mesto II). Nato bolj ali manj sledimo grebenski rezi in mimo položaja Grajska stražnica (stražarsko mesto s polkrožnim zidom) dosežemo vrh.

Sestop: Z vrha sestopimo po označeni poti, ki vodi ob žlebu (na koncu žleba jeklenice) pod Gamsovo materjo/Alta Madre dei Camosci do kočje Corsi. Od kočje gremo levo po poti do bližnjega razcepa, kjer zavijemo desno na pot, ki nas pripelje na Viško planino, od koder se po cesti vrnemo nazaj do izhodišča.

Matija Turk

Koštrunove špice/Cime Castrein, 2502 m

Škrbina Zadnje špranje—koča Corsi
45 min.
Koča Corsi—Viška planina—izhodišče
1.45 h
Skupaj 7 ur.

Sezona: Kopni letni časi.

Vodnika: Tine Mihelič: *Julijske Alpe*. PZS, 2009; Andrej Mašera: *Zahodne Julijske Alpe*. Sidarta, 1998.

Zemljevidi: *Alpi Giulie Occidentali Tarvisiano*, Tabacco 019, 1 : 25.000; *Bovec - Trenta*, Sidarta, 1 : 25.000; *Julijske Alpe, zahodni del*, PZS, 1 : 50.000.

Vzpon: Z izhodišča se po za promet zaprti cesti povzpemo do Viške planine/Malga Grantagar, 1530 m. Mimo stanov nadaljujemo po poti št. 628 proti Škrbini Prednje špranje/Forcella Lavinal dell'Orso, 2138 m. Pot nas sprva vodi po macesnovem gozdu, nato pa se po travah vzpemo do dolge zagrúščene doline, ki vodi do Škrbine. Malo pred Škrbino zavijemo desno po ozki in deloma podrti poti strmo navzgor (pot Anita Goitan/Sentiero Anita Goitan). Strmejšemu začetnemu odseku sledi

dolgo prečenje travnatih pobočij. Pod vzhodnim vrhom Koštrunovih špic se, še preden se pot prevesi navzdol proti Škrbini Zadnje špranje/Forcella Mosè, 2271 m, usmerimo na travnat greben, kjer zagledamo s kavernami prevrtani vzhodni vrh. Po ostankih vojaške poti in po betonskih stopnicah se mimo vojnih položajev povzpemo na vrh.

Sestop: Z vrha nadaljujemo sestop po poti do Škrbine Zadnje špranje in dalje do kočje Rifugio Corsi, 1874 m. Na Viško planino se lahko od kočje vrnemo po direktni, bolj strmi poti, ki pelje levo od kočje, ali pa po poti št. 625. Slednja poteka kot široka mulatjera nad kočjo vodoravno pod stenami Beljaškega stolpa/Campagnille di Villaco. Nad potjo so v skale

izvrtani podzemni strelski položaji (položaj Findenegg). Na stiku s potjo št. 628 zavijemo levo na Viško planino in se po cesti vrnemo nazaj do izhodišča.

Matija Turk

Rombon, 2208 m, čez Mrtvaško glavo

SLO, Julijske Alpe

Rombon se dviguje nad bovško kotlino in obvladuje prehod v dolini Koritnice in Trente. Na pobočjih Rombona, na Čukli in Mrtvaški glavi je bilo eno najbolj krvavih gorskih bojišč soške fronte. Leta 1917 so Italijani pod Mrtvaško glavo zgradili

minometne položaje, do katerih so speljali široko mulatjero. Na koncu teh položajev, ki so vredni ogleda zaradi številnih, v svež beton vrezanih napisov, se bomo po brezpotju preko strmih trav povzpeli na Mrtvaško glavo, kjer so bili najbolj

izpostavljeni avstrijski položaji na Rombonu. Od Mrtvaške glave bomo po sledovih povezovalnih jarkov prišli na kraške pode Krljišča pod samim vrhom Rombona. Tu ob markirani poti, ki vodi iz Kluž na Rombon, stojijo ostanki vojaških bivališč,

žičnice, hlevov in vodnih rezervoarjev avstro-ogrskih branilcev.

Zahtevnost: Nezahtevna označena pot in zelo zahtevno brezpotje. Na strmih travah obstaja nevarnost zdrsa.

Rombon nad Bovcem; levo pod njim Čukla, desno pod njo Mrtvaška glava. Foto: Matija Turk

PLANINSKI VESTNIK | MAJ 2015

Kal, 1699 m, in Vršič, 1897 m

SLO, Julijske Alpe

Kal in Vršič sta travnata vrhova na severozahodnem koncu dolgega grebena, ki se vleče v smeri proti Krnu. Jeseni 1915 so se za vrh Kala bili hudi

boji, saj bi z njegovo osvojitvijo Italijani dobili popoln nadzor nad avstrijskimi položaji na območju planine Golobar. Kal je bil za Avstrijce logistično najtežje

bojišče na soški fronti. Na vrhu je med avstrijskim in italijanskim položajem, ki sta med seboj oddaljena le nekaj deset metrov, v grebenu vidna

udrtina — posledica podzemnega miniranja italijanskega položaja. Na Kal se bomo po sledovih vojaške oskrbovalne poti povzpeli po grebenu Lukeževega brda. Zadnji del vzpona poteka po strmih, brezpotnih travnatih vesinah. Nadaljevanje po razglednem grebenu na Vršič je prijetnejše. Sam Vršič je močno utrjen, saj severno od njega leži 200 metrov oddaljena Ruševa glava (med vojno kota 1776), na kateri so bili vkopani Avstrijci.

Zahtevnost: Zahtevno brezpotje, na strmih travah obstaja nevarnost zdrsa.

Oprema: Običajna oprema za visokogorje, čelada. Na strmih travah pride prav tudi cepin.

Višinska razlika: 689 m

Izhodišče: Planina Zaprikraj, 1208 m. (WGS84: N 46,287412, E 13,625104)

Časi: Planina Zaprikraj—planina Predolina 30 min.

Planina Predolina—planina Slatnik 45 min.

Planina Slatnik—Kal 2 h

Kal—Vršič 1.15 h

Vršič—planina Zaprikraj 1.15 h

Skupaj 6 h

Razstreljena italijanska utrdba na vrhu Kala Foto: Matija Turk

Oprema: Običajna oprema za visokogorje, čelada.

Višinska razlika: 1588 m

Izhodišče: Zavrzeln nad Bovcem, 620 m. (WGS84: N 46,34469, E 13,538799)

Časi: Zavrzeln—odcep mulatjere proti minometnim položajem 1 h
Odcep—minometni položaji 45 min.
Minometni položaji—Mrtvaška glava 45 min.

Mrtvaška glava—stik s planinsko potjo na Krlišču 45 min.

Krlišče—Rombon 1 h

Rombon—Čukla—izhodišče 3.30 h
Skupaj 8 h

Sezona: Kopni letni časi.

Vodnika: Tine Mihelič: *Julijske Alpe*. PZS, 2009; Andrej Stritar: *Julijske Alpe, Gore nad Sočo*. Sidarta, 2006.

Zemljevidi: *Bovec z okolico, turistična karta*, 1 : 25.000; *Bovec - Trenta*, Sidarta, 1 : 25.000; *Julijske Alpe, zahodni del*, PZS, 1 : 50.000.

Vzpon: V Zavrzelnem, 620 m, nas puščica na vodnem koritu usmeri na označeno pot za Rombon, ki sprva poteka strmo po melišču, više

v gozdu pa se položi. Pod planino Goričico, 1336 m, na višini 1200 metrov našo pot vodoravno preseka široka mulatjera. Zavijemo desno po njej. Mulatjera se sprva rahlo vzpenja, ko pa pridemo iz gozda, se kmalu nekoliko spusti. Pot postaja vse bolj zaraščena in slabo vidna. Mulatjeri sledimo v redki bukovi gozd pod dolgo steno, kjer stojijo

minometni položaji. Na koncu stene, kjer je bil zadnji utrjeni položaj (opazovalnica in strojnično gnezdo), nadaljujemo po strmih travah naravnost navzgor proti Mrtvaški glavi. Začetni del je najbolj strm. Ko se pobočje položi, zopet naletimo na vojaške položaje, tokrat avstrijske. S travnate kope Mrtvaška glava pod Čuklo se po slehah avstrijskih

povezovalnih jarkov napotimo proti severu do Krlišča, kjer za robom naletimo na markirano pot iz Kluz. Po njej nadaljujemo dalje na vrh Rombona.

Sestop: Z vrha sestopimo po markirani poti mimo Čukle in planine Goričice nazaj v Zavrzeln.

Matija Turk

Kal, 1699 m, in Vršič, 1897 m

Sezona: Kopni letni časi.

Vodnika: Tine Mihelič: *Julijske Alpe*. PZS, 2009; Andrej Stritar: *Julijske Alpe, Gore nad Sočo*. Sidarta, 2006.

Zemljevidi: *Krn, Kobarid, Tolmin*, PZS, 1 : 25.000; *Julijske Alpe, zahodni del*, PZS, 1 : 50.000.

Vzpon: S planine Zaprikraj, 1208 m, gremo po makadamski cesti do planine Predolina, 1202 m, kjer takoj pod stambami zavijemo desno na stezo (smerokaz Pot miru), ki vodi čez travnik v gozd. Po ozki in mestoma prepadni stezi pridemo do jase, kjer stoji hiša na planini Slatnik, 1134 m. Tu zavijemo desno v gozd, naravnost pod greben Lukeževega brda, ki pada z vrha Kala. V gozdu naletimo na betonski bunker. Levo od njega poteka plitev jarek nad dolino Dolič po pobočju navzgor. Jarek preide v pot, ki pa na mestu, kjer teren postane strmejši, postane ozka in slabo vidna. Mimo teras in suhozidov sledimo ostanke poti strmo po gozdu navzgor do široke rame, kjer se teren položi. Nadaljujemo proti desni (napis na skali GKB 3/3). Ko se pot razširi in se prevesi navzdol proti

planini Predolina, zavijemo levo, kjer mimo položajev sledimo stezi sprva na levi in nato na desni strani grebena. Po gozdu in travah dosežemo travnato pobočje pod Kalom, po katerih po desni strani grebena nadaljujemo na njegov vrh. Pri skalnem skoku zavijemo desno, kjer kmalu naletimo na ostanke strelnega položaja.

Od njega se levo po strmih travah vzpenjamo proti vrhu Kala. S Kala se mimo razstreljenih betonskih utrdb po slehah mulatjere napotimo po grebenu dalje v smeri Vršiča, prvega izrazitejšega vrha v dolgem grebenu proti Krnu. Mulatjera je precej podrti in zaraščena. Ob poti do Vršiča nas spremljajo številni vojni položaji.

Sestop: Z Vršiča sestopimo dalje v smeri Krna na sedlo, od koder se s travo zaraščena mulatjera v številnih okljukih spušča proti planini Zaprikraj. Ko postane travnato pobočje v drugi polovici položnejše, lahko zapustimo pot in se naravnost po njem spustimo navzdol do planine Zaprikraj.

Matija Turk

Iz teh krajev življenje odhaja ali se vrača?

Po medvedovi sledi

Prebudim se, še preden se prav zdani. Potrpežljivo čakam, da se bo noč umaknila svetlemu delu dneva, in prisluškujem enakomernemu bučanju Vrsnika, mogočnega potoka, ki si v globeli pod hišo utira pot proti Soči.

S pomladanska jutranja zora prihaja pozno. Skozi majhno okno v sobi končno zaznam obrise Bavškega Grintavca. Zlezem iz tople postelje in zadrgetam v hladnem jutranjem zraku, ki ga začutim na goli koži. Smuknem v oblčila in se odplazim iz spalnice. Hiša je tiha, vse še spi. V kuhinji razpiham žerjavico v litoželezni peči. Naložim polena, da bo toplo, ko bodo otroci prilezli na zajtrk. In že sem zunaj. Po rosnih travah stopim v dan, ki se komaj izvija iz noči. Ozrem se po meni tako ljubih vrhovih. Sonce izza Kuka pošilja poljube Bavškemu Grintavcu, da se

njegov vrh ljubeznivo lesketa. Kaluder je ves mrakoben, čemeren in ljubosumen, ker ni del te igre.

Maj je. Mesec ljubezni, mesec življenja. Zima se posavlja, v zraku je nežni vonj pomladi. Tišina se polni z nešetimi zvoki narave. Medtem ko vrhove še zmeraj beli sneg, se tu v dolini v belo odevajo divje češnje.

Kje so tiste stezice ...

Ne razmišljam, kam se bom odpravila. Grem, kamor me pač vleče. Domače so mi vse steze, ki vodijo od stare domačije v Vrsniku. Ta skrita dolina je moj drugi dom. Tu sem preživela in še zmeraj

Špela Recer

preživljam vsake počitnice, poletne in zimske. Najprej kot otrok, sedaj s svojimi otroki. Le malo turistov zaide semkaj. Dolina varno dremlje pod hribi, tako visokimi, da pozimi niti sonce ne more vanjo. Po teh hribih ne vodijo markirane poti. Le slabo sledljive steze peljejo v svet, ki je skoraj obstal v času trentarskih pripovedk o divjih lovcih. Stopam po stezi ob strugi hudourniškega potoka, ki igrivo žubori med kamenjem, obraslim z blazinami zelenega mahu. V poletnih, sušnih dneh je struga prazna, a majsko sonce, ki tali sneg, in spomladansko deževje sta jo napolnila z bistro, hladno vodo.

Prazni hlevi na Črči. Tako domačini imenujejo polico, na kateri so izkrčili gozd, da je postala primerna za poselitev. Foto: Špela Recer

1

2

- 1 Korita Vrsnika. Vode mogočnega potoka si utirajo pot proti Soči. Foto: Špela Recer
- 2 Vrsnik. Dolina varno dremlje pod hribi, tako visokimi, da pozimi niti sonce ne more vanjo. Foto: Špela Recer
- 3 Medvedja sled Foto: Špela Recer
- 4 Bavški Grintavec. Vrhove maja še zmeraj beli sneg. Foto: Špela Recer

V tem času je v potoku že življenje. Odlomim vejico in po mulju pobezam za hecnimi črnimi ličinkami močeradov. Tudi ličinke mladoletnic v zanimivih cevastih hiškah, sezidanih iz drobnih vejic in kamenčkov, se nerodno kobacajo po prodnatem dnu potoka. Že hitim dalje. Izogibam se leskovim vejam in robidovju, ki obrašča strugo in steguje svoje trnaste veje na stezo. Prečkam cesto, ki pelje na Vas na Skali, in se vzpenjam po robu travnika. Pozdravijo me nežni cvetovi spomladanskega žafrana; še zaprti in pomečkani čakajo na sonce, da jim bo osušilo hladno roso. Strmina je precejšnja, pljuča mi obilno polni svež spomladanski zrak.

V svetu domačinov

Večkrat obstanem in se oziram po domačijah in štalah, raztresenih po dolini in južnih pobočjih. Malo domačinov je še ostalo v tej samotji. Nekaj starih, trmastih samotarjev se še prebija skozi trdo življenje. Pred nekaj dnevi sem obiskala enega teh, ki vztrajajo. Večerilo se je, ko sva stala pred njegovo hišo in okušala šnops, v katerem so se

namakali mladi čurčlni (storži ruševja). Ta napoj je po mnenju domačinov *arcnija* za mnogokatero tegobo, telesno in duševno.

"Kako lepo je," sem zavzdihnila ob rdečkasti paleti večernih barv, v katero so se odevali hribi.

"Lepo?" je zagodrnjal Ludvik izpod košatih brk. "Pa si jo namaži na kruh, to svojo lepoto."

Nekoliko zviška gledajo domačini na nas, prišleke. Njihov vsakdan je drugačen od naših romantičnih predstav. Trentarje, ki so v času rojevanja gorskega turizma sloveli kot dobri lovci in vodniki, od nekdanj hranijo črede drobnice in lehe s čompami (njivice krompirja). Za priboljšek so pri hišah kloci (vrsta hruške) in cimberji (vrsta slive). Veliko jih je nekoč hodilo na delo v rabeljski rudnik onstran meje. Danes mladi zapuščajo domove. Ostanjejo le tisti, ki jim zaslužek prinaša delo v turizmu ali v Triglavskem narodnem parku.

Dodobra zadihana prilezem na reliefno izravnavo. Črča imenujejo domačini to polico, na kateri so izkrcili gozd, da je postala primerna za poselitev. Tri domačije stojijo tukaj. Bridka je njihova podoba. V stenah zevajo brazgotine, ki jih je povzročil potres, okna razkrivajo praznino za zidovi. Tudi štale so prazne. Že davno nihče ne živi več tukaj. A travniki so še zmeraj prijazni, ko jih končno doseže sonec. Suhozidi, ki jih obroblijo, se počasi sušijo. In ob zidu ene od domačij vsako leto poženejo šopki narcis, ki jih je, nihče več ne ve kdaj, tja posadila roka mlade gospodarice.

Še malo, pa se bo v cvetje odel tudi stari sadovnjak. Sadeži, ki z vsako jesenjo redkeje dozorevajo na starih, skrivenčenih vejah, ne razveseljujejo več otrok, temveč so hrana jelenom, ki imajo v jesenskih nočeh na teh travnikih svoj paritveni ritual.

Zdaj pa raste grmovje ...

Nadaljujem svojo pot med mladim smrečjem. Med gozdom in travniki se bije bitka za prostor, ki jo bodo travniki brez človekove pomoči nedvomno izgubili. Drevje nezadržno napreduje in strnjuje svoje vrste. Sledovi preteklosti, ko je na tem prostoru gospodoval človek, se pomikajo vse globje v gozd. Kupi kamenja pričajo, da so tudi tu nekoč stali zidovi, ki so obrobliji travnike, na katerih je pela kosa. Sedaj je tu le še majhna jasa, dobro skrita v oklepu gozda. Zmeraj imam težave, da jo najdem. A trud je poplačan, ko pogled sledi skrivnostnemu Dolu pod Plazmi pod verigo Travnika, Plaskega Vogla in Lepega Špičja.

Poiščem ostanke mulatjere, ki je iz Vrsnika čez Predel vodila v sosednjo dolino, Lepeno. Sledim njenemu zložnemu, zavitemu vzpenjanju po pobočju. Zdrznem se ob zvoku proženja kamenja. Na plazu pod Črnim vrhom so se v dir pognali mufloni. V maju se njihova čreda iz zasneženih vrhov spusti prav do Črče, da se po dolgi zimi okrepcajo s sočno spomladansko hrano in skotijo mladiče.

Na Predelu nekoliko postanem in med debli lovim poglede na Lepeno, na strme

stene Velikega Lemeža, Lipnika in Hudega vrha, ki se spuščajo proti dnu doline. Tam v zatrepu vidim Dom Klementa Juga.

Po gozdnatem grebenu nadaljujem proti vzhodu in kmalu naletim na sneg. Mojo pozornost pritegnejo sledi, ki jih zagledam pred seboj. Le kdo razen mene se je še potepal tukaj? Sklonim se in gledam, k odtisu v snegu postavim svojo nogo. Stopinja je velika kot človeška. Prav lepo se je odtisnila v južnem snegu. A človeška zagotovo ni. To že ni sled čevlja. Lepo se ločijo sprednje in zadnje šape in vidnih je vseh pet prstov. Medvedove sledi so! Kaže, da se je prebudil iz zimskega spanja in že veselo lomasti naokoli. No, to bi pa bilo doživetje, ko bi se na jutranjem sprehodu znašla iz oči v oči z zverino.

Medvedova vrnitev

V trebuhu me čudno stisne. Ko so se pred leti med domačini pojavile govoriče, da so se v Posočju ponovno pojavili medvedi, jim nisem prav verjela. Pa govoriče kar niso pojenjale. Vse kaže, da se medved resnično spet vrača v Alpe, kjer je bil konec 19. stoletja praktično iztrebljen, a je ves čas ostal zapisan v zavesti tukajšnjih prebivalcev. Spomnim se stare trentarske zgodbe, ki mi je burila otroško domišljijo. O lovcu in vodniku Antonu Tožbarju, ki mu je ranjeni medved pod Pihavcem odtrgal spodnjo čeljust in kos jezika.

V trentarskem muzeju sem z grozo opazovala njegove fotografije in spoštljivo občudovala nagačenega medveda.

Moje prvo srečanje z živim kosmatincem ni bilo nič kaj veličastno. V Soči, pri gostilni Lovec, so imeli medvedjega mladiča nekaj let zaprtega v kletki, da so z njim privabljali radovedne goste. Postavljal se je na zadnje tace, se s kremplji sprednjih šap oprijemal žičnate ograje, skoznjo tiščal smrček in moledoval za dobrotami. Življenjski prostor živali, ki dnevno prehodi več kilometrov in ki je v naravi dejavna na 350 kvadratnih kilometrih, so omejili na zgolj nekaj kvadratnih metrov. K sreči se odnos ljudi do medveda danes spreminja. Več kot nam bo znanega o tej karizmatični živalski vrsti, lažje jo bomo sprejeli v svoji bližini, lažje bomo z njo sobivali. Previdno nadaljujem po medvedovi sledi. Napenjam oči in se neprenehoma oziram okoli sebe. Celozapojem si. Malo za svoj pogum, malo zato, ker vem, da bi moj pevski poslušal odgnal celo najboljši potrpežljivega poslušalca, in upam, da tudi medveda.

Življenje gre svojo pot

Že sem mimo vrha s čudnim imenom, Vovenk. Gozd se umakne posameznim macesnom in odpre se pogled proti Planini za Črnim vrhom in naprej proti Planini za Skalo. Tja vodijo tudi medvedove sledi. Le kaj je kosmatinca vleklo

proti planinam? Je dovolj star, da se spominja poletij, ko so tod še pasli ovce? Sedaj je to samotni, od vseh pozabljen svet. Stanovi na Planini za Črnim vrhom se sesuvajo sami vase. Tiste na Planini za Skalo so prenovili. A le v muzejske namene.

Še ena zgodba mi spreleti spomin, ne tako starodavna. Berti, mladi nadzornik Triglavskega narodnega parka, mi je pravil, da je zgodaj poleti, ko se je že mračilo, hitel med obema planinama, da bi bil čimprej doma, v Vasi na Skali. Na pol poti je vodni izvir. Pot, ki sledi pobočju, ga doseže nekako izza ovinka. Ob vodnem izviru se macesni razredčijo in tam je uzrl medvedko z mladičema. Obstal je kot vkopan. A prepozno, medvedka ga je že zaznala. Zarohnela je in se v nekaj skokih pognala proti njemu. Tik preden ga je že skoraj dosegla, pa se je ustavila, se godrnjaje obrnila in se odpravila za mladičema, ki sta medtem že odhlačala stran. Izvedla je lažni napad, da je pridobila čas za umik mladičev. Spust proti planinam mi nič več ne diši. Dovolj imam. Tudi želodec se mi oglašča in se pritožuje, da še ni dobil zajtrka. Srečanje z medvedom prestavim nekam v prihodnost in se vračam po isti poti. Nad Črčo krožita kanji, ki se oglašata s svojim predirljivim piiiv, piiiv. Verjetno iščeta hrano za mladiče. Žafrani na travnikih so odprli cvetove in se spogledujejo s šarmantnimi, debelimi čmrlji. Prijazno sonce nežno boža mojo ljubo dolino. In nekje v temnih gozdovih na pobočjih hribov bije medved svoj boj za obstanek. ●

Razgledi za bogove

Zimsko prečenje odmaknjenega primorskega grebena

Prečiti greben Pelcev od Škrbine za Gradom do sedla med Zadnjim Pelcem in Nizkim vrhom v zimskem času je postalo moja želja že nekaj let nazaj. Točnega trenutka ne morem izluščiti, enostavno so me pritegnili opisi in pa Crnjeva¹ galerija na strani Črnuškega alpinističnega odseka, ki je omenjeni greben prečil sam, januarja 2012. Zagrabilo me je. Predstavljal sem si, da ga bom prečil v družbi prijateljev na lep, sončen zimski dan.

Janez Toni

Celoten greben Pelcev je sicer precej daljši in sega od Škrbine za Gradom do sedla Kanja, prva pa sta ga prečila Boris Krivic - Boro in Danilo Cedilnik - Den med 15. in 16. 3. 1974. Ob predhodnem poizkusu se je žal smrtno ponesrečil Aljaž Simonič. Poleg delnega zimskega prečenja, ki ga je opravil Crni (in z Nizkega vrha sestopil proti Bavšici), je po ustnem izročilu greben prečila vsaj še ena naveza.

Brez muje se še čevelj ne obuje

Čakal sem na pravi trenutek. En jesenski, ki sicer ne šteje v zimo, in pa dva zimska poizkusa so bili potrebni, da se je četrtič izšlo letošnja zimo. Prvi zimski poizkus sva v zimi 2012/2013 z Eliom po napornem gaženju s krpljami zaključila še pod gozdno mejo na dostopu iz Zadnje Trente proti zimski sobi zavetišča pod Špičkom. Razlog je bil pozabljen vžigalnik, brez katerega si ne bi mogla pripraviti hrane in pijače. Naslednjič smo letos februarja z Blažem

¹ Andrej Erceg

1 Andsko vzdušje na primorskem grebenu

Foto: Janez Toni

2 Na grebenu od Pelca nad Klonicami proti Velikemu Pelcu z Jalovcem v ozadju

Foto: Primož Buh

in Juretom pririnjili iz Bavšice preko planine Bala in sedla Čez Brežice na začetek grebena, vendar zaradi počasnega napredovanja in pomanjkanja opreme v praktično idealnem vremenu obrnili in sestopili po preplezanih nekaj kratkih raztežajih. Letošnja sezona je bila za omenjeno prečenje sicer izjemno primerna. Snega je padlo malo, pihal je močan veter in temperature niso bile preveč nizke. To je dalo slutiti, da bo snega na grebenu razmeroma malo in da bo vsaj približno predelan.

Prav bi prišel trening hoje po vrvi

Za naslednji poizkus sem se dogovoril s Primožem in Markom. Vzeli smo dopust in se v ponedeljek zjutraj odpeljali čez Vršič. Če povzamem Blaža, smo se držali načela "bolje slab dan v hribih, kot najboljši dan v službi". Edini neprijeten dogodek na dostopu se je zgodil že pri vožnji, ko sem *brihtno* zarinil v poledenel klanec. Avto se je ustavil na ledu in po nekem srečnem naključju ni začel drseti nazaj. Sicer bi to dejanje najverjetneje lahko označil kot poskus vožnje do izhodišča.

Po natikanju verig smo se zapeljali še tistih sto metrov po cesti in parkirali na koncu ceste v Zadnji Trenti. Takoj smo zgrešili dostop in zatavali proti kočam v bližni parkirišča. S karto in pomočjo GPS-a smo kmalu našli pot. Olajšano smo ugotovili, da je narejena gaz (ki

je sicer na polovici poti odvila proti Jalovcu) in se zagnali proti Zavetišču pod Špičkom, ki smo ga dosegli po dobrih štirih urah. Sledila je priprava pijače, kuhanje, debatiranje o vsem mogočem in opazovanje kičastih barv, ki jih je na Julijce metalo zahajajoče sonce.

Štart je vedno muka, ne glede na to, ali je tri zjutraj ali pa sredi dneva. Že na začetku smo zamujali z odhodom iz bivaka. Če pa je "samo še 5 minut ..." tako priljubljenih, ko zjutraj zavzorni budilka. Predvsem nas je skrbela napoved, ki je predvidela precej visoko nulto izotermo, kar bi lahko vplivalo na večjo nevarnost proženja snežnih plazov in na zmeščanje podlage. Po dobri uri gaženja smo dosegli Škrbino za Gradom. V slabem mesecu sem se že drugič znašel na istem mestu. Verjetno tega ni dobro razlagati tistim, ki se preveč ukvarjajo s smislom našega početja. Nase smo navlekli opremo in začeli s plezanjem. Kmalu smo se tudi navezali. Naš *frontman*² Primož je šel naprej, z Markom pa sva mu sledila. Spust v škrbino, ki poleti predstavlja tehnično najtežji del (ocena poleti je III), in izstop iz nje sta od zgoraj izgledala malo strašljivo. Spomnil sem se na definicijo alpinista, namreč da je to tisti, ki išče težave in je vesel, če jih

² Ang. - tisti, ki je v ospredju.

2

Tik pod vrhom Pelca nad Klonicami
Foto: Primož Buh

ne najde. Seveda se je potem od blizu škrbina izkazala za popolnoma užitno stvar. Še malo, pa smo bili na vrhu Pelca nad Klonicami, prvega izrazitega vrha v skupini. Razgledi so bili fenomenalni – na eni strani na zahodni del, na drugi strani pa na vzhodni del Julijskih Alp. Kasneje na grebenu smo razglede primerjali z razgledi iz visokih hribov – snežni greben pred in za nami, naokrog sami hribi, daleč pod nami pa doline Bale in Trente. Primož je strokovno razložil, da je ravno v tem čar gora nad Trento.

Nadaljevanje grebena je bilo pač grebensko. Malo gor, malo dol, pa malo naokrog. Občasno je bila grebenska rez precej ostra. Sklenili smo, da moramo za naslednji greben prej več trenirati hojo po traku. Z derezami seveda! Dostikrat smo samo vpili drug na drugega: "Daj počakaj, ker je ful dobro za fotkat!" In se potem režali, ker smo res imeli razglede za bogove. Srebrnjak, Trentski Pelc, Razor, Planja, greben Mojstrovke-Travnik-Šite, Triglav, Kanjavec, greben Loške stene, greben

Pihavec, Viševa skupina, v daljavi Veliki Klek ... Marko je nekje našel tudi svoj domači Snežnik.

Monolog s snegom

Nihče od nas grebena ni prečil v letnih razmerah, zato nikoli nismo točno vedeli, kako daleč pravzaprav smo. Večino časa smo seveda mislili, da smo že precej dlje naprej, kot smo sicer bili. Po precejšnji meri gaženja smo se znašli v škrbini med Srednjim in Zadnjim Pelcem. Sestop v Srednjico je bil videti zelo vabljiv. Sploh v primerjavi s prečenjem slabo predelanega snega na strmem pobočju Zadnjega Pelca, ki kot naročeno gleda proti zahodu. Aha, pa ura je bila okrog dveh popoldan. Nastopil je trenutek omahovanja. Primož je šel naprej. Še sreča, da ni podlegel mojemu in Markovemu omahovanju. Sneg res ni bil dober. Na tem delu prečenja so nastopili trenutki, kjer smo prepričevali sneg, naj ostane na svojem mestu, iskali zaplate trave pod snegom, kjer bi cepin prijel, ali pa smo enostavno porinili cepin in roke do komolcev v moko in si prigovarjali, da bo že držalo. Še bolj zabavno je bilo, če je cepin prebil snežno podlago in smo spodaj začutili kamne. Torej smo na

malo bolj strmem melišču, ki ga prekri-va par deset centimetrov debela, delno predelana snežna odeja. Idealno.

Še kratek skalni vložek, pa smo bili na Zadnjem Pelcu. Sledil je še spust ter reševanje vrvi in že smo bili na sedlu pred Nizkim vrhom, kjer smo namerali sestopiti proti planini Zapotok. Ob počitku malo nižje, seveda na sončku, je Primož ugotovil, da se končno lahko malo sprost, saj ga ni več strah, da bi zapel z derezo in se odkotalil v dolino. Na kuhalniku smo si pripravili pijačo, da nas hidracija pri Aljaževem hramu ne bi preveč povozila. Nočno iskanje prave poti do avta je postreglo še z zadnjim adrenalinskim vložkom, ki je vključeval stometrsko vračanje po poti nazaj na pravi odcep.

Ena želja se nam je izpolnila, saj smo doživeli izjemen dan v hribovih v dobri družbi. Sam sem si potem rekel, da je zdaj za nekaj časa dovolj. Pa kaj bom nakladal, saj vsi vemo, da to nikoli ne drži zares. ●

Greben Pelcev od Škrbine za Gradom do sedla med Zadnjim Pelcem in Nizkim vrhom smo 10. marca 2015 prečili Primož Buh, Marko Gorišek in Janez Toni.

Prvomajski potep po Makedoniji

Plezanje nad kanjonom, kjer se potoček izliva v reko Vardar.
Foto: Anže Čokl

Plezalno-pohodniško-planinsko-popotniško-padalski izlet **Anže Čokl**

Prvi maj naj bi bil praznik dela in to naj bi pomenilo, da se takrat ne dela. Žal je trenutna situacija v naši mali podalpski deželici takšna, da bi si marsikdo dejansko želel delati tudi prvega maja, pa dela ni. Tisti, ki vendarle lahko marljivo delajo, pa prvomajske praznike konec aprila in prvega maja radi izkoristijo za krajši oddih.

Nekaj drugačnega

Pred leti smo vsakega prvega maja drsali jadransko magistralo. Ko so naši novi prijatelji v razširjeni evroskupnosti zgradili avtoceste, smo v Kanjon pripotovali z bliskovito hitrostjo. Ko smo se po vseh teh letih nažrli gneče ter ene in iste "Pakla scene", smo začeli širiti obzorja. Sledila je Korzika, potem Sardinija in nazadnje Sicilija. Ker nam je zmanjkalo italijansko-francoskih za

plezanje in aktivni oddih primernih otokov, smo se odločili za nekaj drugačnega. Tako se nas je konec lanskega aprila zbrala manjša skupinica delovnega ljudstva, željna novih dogodivščin. Za razliko od prejšnjih let organizacija ni bila na mojih plečih in sem bil zgolj dobrovoljni udeleženec, kajpak s kamero in fotoaparatom. Makedonija! Končni cilj naše tisočkilometerske vožnje proti jugovzhodu.

Džani, ki je urejal najem kombija, je bil pred odhodom precej razburjen. Ob rezervaciji kombija mu je namreč podjetje, ki izposoja vozila, pokazalo praktično novo vozilo, velik in prostoren kombi za devet oseb, na dan prevzema pa je dobil v roke ključe precej "zmahanega", opraskanega, ropotajočega in prilično neuglednega volkswagna. A edinima pomembnima pogojema je bilo zadoščeno: avto je imel dvignjeno klop za spanje in klimatsko napravo. Če omenim še, da je zanesljivo vžigal in nas varno popeljal čez številne prepreke in pogoste luknje na takšnih in drugačnih vozniških površinah, lahko zatrdim, da bi si več že skoraj težko želeli – ali še manj: zares potrebovali!

Dobri stari Balkan

Vajeni spanja po letališčih na stolih, pod klopmi, na straniščih gondolskih postaj, stisnjeni med sedeže na malih letalih notranjih letov po Aziji in Južni Ameriki ter drugih lokacijah smo v sanjah in tudi v realnosti drveli po avtocestah skozi republike nekdanje skupne države. Dobro jutro smo si voščili že globoko v Srbiji, blizu meje z Makedonijo. Da smo na pravem Balkanu, nam je hitro prišlo v zavest. Meja z Makedonijo je bila trenutno zaprta. Zaradi malice. Pet carinikov in ostalo osebje se je po kakšnih 15 minutah primajalo v svoje prostore in se lenobno zleknilo na stole. Z dvigom zapornice se je nadaljevala tudi naša pot. Nekoč vsemogočni Aleksander Veliki je kraljeval od leta 356 pr. n. št. tudi na območju današnje Makedonije. Temu neustrašnemu bojevniku in voditelju, ki je z drznostjo, premišljenostjo in za tisti čas moderno vojaško strategijo osvajal širna ozemlja stare celine, so Makedonci posvetili tako rekoč celotno mestno središče Skopja. Tako kot številna glavna mesta bivše Sovjetske zveze

Po kratkem ogledu Skopja in obveznih opravkih ter nakupu lokalne SIM-kartice za prenos podatkov smo nadaljevali svojo pot. Dan je bil namenjen turizmu, zato ni bilo nadležne nerveze pred tem, kje ali kako se bomo znojili v steni ali v bregu. Preprosto smo se prepustili in se kaj hitro vživeli v ležerni balkanski slog življenja z dolgim poceni kosilom in več postanki za sladoleđ. Dan smo izkoristili tudi za izvidnico v kanjonu Matka, ki je nekoč skrben varoval in skrival hidroelektrarno, danes pa jo ponosno razkazuje. Postal je turistična atrakcija, na obeh straneh opremljena s plezalnimi smermi. Zadnje dnevno svetlobo smo znova izkoristili za žrtje. Izraz je zelo na mestu, ker bi enormnim količinam hrane, ki smo jo zaužili po tako nizki ceni in tako hitro, težko rekel kako drugače.

Naravo izriva civilizacija

Že ob zgodnji uri čudovitega jutra je sonce neusmiljeno žgalo, zato se je

Vrnitev s Šar planine v Tetovo po zraku
Foto: Anže Čokl

plezališča, temveč (tisti trenutek) mirujoče gradbišče! Kot smo izvedeli od Švicarja, čigar podjetje je ravno oni dan končalo z nameščanjem zaščitnih mrež pred padajočim kamenjem nad celotnim kanjonom, bodo plezališča zaminirana in porušena, ker bo čez območje peljala glavna avtocestna povezava proti Grčiji. Plezanje v sicer odlični skali z dobrimi oprijemi in številnimi prehodi kot tudi z mnogimi možnostmi za širitev je imelo tako malček grenkega priokusa. Pozneje smo se preselili na jug kanjona, točno pred ustje oziroma izliv kanjona s potokom v reko Vardar. Tu sledov gradnje ni bilo, skala je bila še boljša, stene pa so se nad nami bohotile do 250 metrov visoko. Navdušena nad izjemno lokacijo in ambientom sva z Duletom zarinila v vzorno opremljeno večraztežajno smer in z vsakim metrom glasneje vriskala od navdušenja.

Povsod same smeti

Popotovanje po Makedoniji je bilo polno raznovrstnih aktivnosti. Nismo hoteli le plezati, želeli smo še hribolaziti, leteti, plavati in se, saj na Balkanu šteje za aktivnost, pogosto in veliko prehranjevati. Naslednji cilj na našem krogu je bila oddaljena gora Pelister, 2601 m, nad mestom Bitola. Gora leži v istoimenskem narodnem parku, ki slovi po posebni vrsti borovca (*Pinus peuce*), ki krasí razgledna pobočja celotnega pogorja. V celem dnevu smo samo v prvih 15 minutah poti, tj. do pogorele kočice in vrha opustošenega smučišča, srečali enega človeka, zatem pa razen svežih medvedjih sledi v snegu in blatu ter ptičjega žvrgolenja prav nikogar. Ob ogledovanju kupov smeti sredi narodnega parka smo se spominjali podobne situacije pred desetletji v Sloveniji. V Makedoniji je balkanski duh očitno še (pre)globoko zasidran v ljudeh, očitno tudi pohodnikih. Smeti se žal odlagajo povsod.

Ker sva z Danijem spakirala tudi padali, se je bilo nemogoče upreti želji po letenju. V zgodnjem jutru sva zapustila prijatelje in pred plezanjem v plezališču Sv. Jovan na obali Ohridskega jezera "odšla" še v zrak. Z Galičice sva odletela v lepih pogojih in z nekaj zamude prispeła v omenjeno plezališče. Prijatelji so se že raztezali v različno težkih smereh. Prišla sva ravno v času, preden se je žgoče sonce uprlo v steno. Kmalu je postalo nevzdržno vroče in najpogumnejši so ohladitev poiskali v neposredni bližini – v Ohridskem jezeru! Sledili

ali kje globoko v ubožani Afriki se togo mestno jedro precej razlikuje od siceršnje realne(jše) podobe. Imenitna kamnita pročelja novih vladnih poslopij krasijo vhode, marmornati portali in tlaki pa dajejo občutek silnega bogastva. A kaj, ko že samo ulico stran vladata beda in revščina z lačnimi usti prebivalcev z razprtimi dlanmi ... Kjer v neposredni bližini prej omenjenih palač ljudje v vsakodnevnem življenju komajda shajajo. Strašni so ti kontrasti sodobne družbe v razvijajočih se državah. Turisti lahko samo nemo opazujemo te ekonomske razkorake, ki jih največkrat zakrivi kar politika sama.

zdelo plezanje v senci kanjona in hladu reke, ki teče na njegovem dnu, kot naročeno: Demir Kapija! Toda plezališča ni najlaže najti! S ceste, ki pelje skozi dva predora ob reki Vardar, namreč ni moč slutiti, kaj šele opaziti za plezanje opremljenih sten. Z nekaj sreče smo živi parkirali med dvema predoroma v globoki soseki na edinem možnem mestu, skupaj z bagri, dvižnimi ploščadmi in ostalo težko mehanizacijo. Vprašujoče smo se razgledovali okrog in peš nadaljevali ob potoku in gladki steni globlje v kanjon proti severu. Toda po nekaj minutah skakanja čez vodo nismo našli pričakovanega idilnega

so dnevi plezanja v dopoldanskih urah, ki smo jih nadgradili s turizovanjem v popoldanskih.

Titov vrh in polet v dolino

Preden smo sklenili osemdnevni krog prvomajskih avantur po Makedoniji, smo zavili še na zloglasno Popovo Šapko nad velemestom Tetovo na severozahodu države. Že med vožnjo z avtom po serpentinah proti Planini je v avtu zavela neslutena svežina alpskega zraka. Bil je to strašno velik kontrast vrvežu Tetova, kjer smo se dušili dihajoč s smogom obogaten in soparen dolinski zrak. Ob prihodu na planino smo znova doživeli šok: neizmerne količine smeti, ki so

ležale raztresene, kamor je segal pogled. Vse od starih televizorjev, ki so ležali v grabnih, do papirjev, embalaže ter plastenk na travnikih in pašnikih. Prav težko smo verjeli svojim očem. Namestili smo se v enem izmed edinih dveh odprtih objektov, v planinski koči, ki jo že več desetletij oskrbujejo generacije iste družine. Bili so neverjetno prijazni in ustrežljivi, tako da smo vonj po plesni in slabo vzdrževanih sobah hitro pozabili. Zadnji cilj pred vrnitvijo v domovino je bil Titov vrh, ki je z 2748 metri najvišji vrh na Šar planini. Vrh je ime, kajpak, dobil po Josipu Brozu - Titu. Sončni zahod, ki so ga popestrili posamezni kopasti oblaki, naslanjajoč se na

Ob prijetni svežini Ohridskega jezera je plezanje še večji užitek.

Foto: Anže Čokl

grebene visoko nad mestnim vrvežem, nas je v deželi raznolikih kultur, zanimive pokrajine in bogate zbirke lepih krajev, primernih za raznolike aktivnosti, pospremil v zadnji spanec pred jutranjim padalskim poletom v dolino in vrnitvijo. Poleg novih izkušenj in poglobljenega prijateljstva smo v domovino prinesli tudi polne želodce. Toliko izvrstne šobske solate, mesa na žaru in drugih dobrot v tako kratkem času ni izmed nas doslej pojedel še nihče! ●

88,3 MHz, 96,9 MHz, 97,2 MHz,
99,5 MHz, 103,7 MHz,
105,1 MHz in 106,2 MHz.

Primorski val

Od Trente do Trojan, najbolj poslušana regionalna radijska mreža na Primorskem.

Od Tromostovja do Stene

Nizki pohodni čevlji

Dokler se niso pojavili kot tržna niša, smo si pomagali s supergami. Lažje ture, dostopi do plezalnih smeri, obiski plezališč, prva soteskanja, nabiranje gob, kolesarski izleti in opravki v mestu – vse to so pokrivala lahka, udobna, nizka športna obuvala, ki so hkrati nudila dovolj udobja za celodnevno nošnjo in bila dovolj robustna, da niso razpadla ob prvem stiku s skalo, koreninami in kolesarskimi pedali.

S postopnim nasičenjem trga je specializacija nastopila tudi v širokem svetu čevljev za prosti čas, kjer se je kot ena izmed mnogih vej in vejic odcepila družina nizkih pohodnih čevljev. Pravzaprav gre za čevlje, ki so vmesna stopnja med visokim pohodnim čevljem – gojzermem in lahko športno supergo. Namenjeni so tako sprehajalcem in gobarjem kot resnim pohodnikom, planincem, plezalcem, alpinistom in gorskim kolesarjem. Torej vsem, ki za svoje poti potrebujejo udobno in lahko, a hkrati stabilno in robustno obuvalo, ki zmore in prenese veliko.

Njihove skupne značilnosti so nizka in robustna zgradba, večslojni, precej tog podplat, kvalitetna, grobo profilirana guma, natančno zavezovanje, čvrst oprijem stopala in precejšnja prečna in vzdolžna stabilnost. Znotraj te skupine se modeli dotikajo gorskega teka na eni strani in plezanja na drugi, vmes pa obstajajo številne variacije, ki zadovoljijo vsakršne potrebe tehnično manj zahtevnega potepanja po naravi.

Bistvene komponente

Podplat je verjetno najbolj pomemben del čevlja. Sestavljen je iz treh delov, ki delujejo sinergično in določajo večino lastnosti obuvala, kot so vzdolžna

stabilnost, upogibanje, blaženje, odziv, zaviranje ... Notranjega dela (najlon, termoplastika ali karbon) ne vidimo, določa pa trdoto in upogibanje čevlja ter s tem njegovo stabilnost. Skupaj z vmesnim podplatom (EVA ali PU), v največji meri določa lastnosti čevlja in je eden izmed njegovih najpomembnejših delov. Guma kot zunanji podplat skrbi za stik s podlago in preprečuje drsenje ter obrabo.

Rezina EVA (Etilen Vinil Acetat) mikroporozne pene predstavlja klasično zasnovano vmesnega podplata. Izgleda kot zagozda iz omenjene pene in gume, prilepljene na čevelj, skrbi pa za blaženje udarcev med hojo ter zmanjšuje obremenitve sklepov in mišic. EVA pena je različnih barv, ki označujejo različno stopnjo trdote. Siva je na primer mehkejša, rdeča in rumena pa sta bolj trdi. Ponavadi

1 Dober čevelj pomeni zanesljiv korak.

Foto: Aljaž Anderle

2 Stabilnost – razlika v širini podplata

Foto: Aljaž Anderle

3 Vežalke tako in drugače

Foto: Sara Glavina

4 Treksta podplat z nedrsečimi trikotnimi vložki Foto: Aljaž Anderle

podplat sestavlja dva, lahko pa tudi več različno trdnih slojev. Trši preprečujejo prevelike deformacije in porazdelijo silo na večjo površino, mehkejši pa zagotavljajo blaženje. Sodobnejše podplate sestavlja prešana pena EVA, oblikovana v kalupu. Tak podplat je trajnejši in omogoča številne funkcionalne izvedbe. Opetnico obdaja po vsej njeni širini in jo dodatno stabilizira. Pri takih čevljih imamo občutek, da stojimo v podplatu, ne na njem.

Poliuretan (PU) je uporabljen redkeje, ker je težji in gostejši, sicer pa prenese večje obremenitve in je trajnejši. Brezšivno tehnologijo prešanega in brizganega PU podplata uporablja Lowa.

Guma in profil skrbita za stik s podlago, za trenje, zaviranje, odiranje. Vibram je kot sinonim za gorniški podplat tudi v tem segmentu kralj. Večina čevljev ima srednje grob profil s cono za plezanje na prednjem delu ter bolj ali manj izrazito peto. Peta z izrazitejšim robom na strmem in spolzkem terenu precej izboljša zaviranje in trenje. Zavezovanje se od pamtveka ni kaj bistveno spremenilo. Kljub enotnemu principu pa se izvedbe razlikujejo glede na dolžino vezalk, simetričnost zavezovanja, njihovo obliko in debelino. Nekatere vezalke so nagnjene k razvezovanju in zahtevajo dvojne vozle, nekatere so malo preveč elastične, tako da se med hojo čevlji razrahljajo. Zanimivo je, da imajo le redki čevlji vgrajene hitre samozatezne vezalke iz kevlarja, ki omogočajo hitro in zanesljivo zavezovanje, brez vozlanja, tudi v rokavicah.

Kopito je, poleg barve, element, ki se od čevlja do čevlja najbolj razlikuje in je tako kot barva in dizajn izvzeto iz objektivnega ocenjevanja, ker imamo stopala pač zelo različna. Zato sem se opredelil zgolj do tega, ali je neki

čevelj bolj primeren za široka ali ozka stopala in kako realen je podatek o njegovi velikosti. Posamezne znamke poskušajo tudi pri kopitu ustreči čim širšemu krogu ljudi, zato skoraj vse nudijo moško in žensko izvedenko čevlja, nekateri pa tudi kupcu prilagojeno izbiro kopita (pro Alp), vložek s prilagodljivim volumnom (Alpina) ali računalniško izdelano anatomsko kopito (Treksta).

Levi in desni

V naš izbor smo vzeli 12 modelov različnih proizvajalcev, tudi dveh domačih. Večina je klasične zasnove in široke namembnosti, nekaj pa se jih približuje bodisi enemu bodisi drugemu robu funkcionalnega spektra. Pri ocenjevanju in presojanju njihovih kvalitete sem se osredotočal na najbolj funkcionalne elemente, in sicer na obnašanje na nogi med hojo navkreber in ob sestopanju v strmih terenih z nahrbtnikom in brez njega, občutek stabilnosti med hojo po brezpotju in med plezanjem, oprijem v mokrem in vlažnem sestopanju, na izvedbo zavezovanja ter profil podplata in gume. Meseč dni smo se potepali po urbanem okolju, gozdnih poteh, travnikih in brezpotjih, plezali v plezališču in balvanih ter hodili po skalnatih in spolzkih obalnih klifih. Tole so naša opažanja.

Scarpa Zen

Zen je, poleg nekoliko mehkejšega bratranca Mojito, zelo priljubljen Scarpin čevelj za širok nabor aktivnosti. Udobje in izgled nam ga natakne na noge še za vse kaj drugega kot le izlet v hribe. Široko kopito se poda širšim stopalom, zelo dolge vezalke pa omogočajo optimalno prilagoditev in fiksacijo prav do prstov. Lahko si ga zategnemo na tesno kot plezalnik

FOR YOUR MOUNTAIN

MOUNTAINEERING

TRANGO ALP

BOULDER X

ULTRA RAPTOR

LA SPORTIVA®
innovation with passion

www.lasportiva.com • Become a La Sportiva fan

@lasportivatwitt

	Garmont Dragontail	La Sportiva Boulder X	Hanwag Badile Low	North face Verto Plasma II	Scarpa Zen	Mammut Redburn pro
						
Cena, prodajalec	130 EUR Iglu šport	115 EUR Iglu šport	170 EUR Annapurna	140 EUR Climberonly	150 EUR Annapurna	100 EUR Iglu šport
Masa na par, št.44 (g)	1200	1060	1010	960	1100	940
Membrana	Opcija	/	Gore-Tex	Gore-Tex	/	Opcija
Razpon velikosti	38–48	36–48	42–49	39–48	38–48	38–48
Sestava zgoraj	usnje Suede 1.8 mm	usnje 1.8 mm	Cordura, usnje	synetično usnje, najlon	usnje	usnje, tekstil
Sestava podplat	EVA, trojna trdota	EVA, dvojna trdota	EVA, enojna trdota	EVA, dvojna trdota	kompresiran EVA, dvojna trdota	EVA, dvojna trdota
Guma	Vibram super trek	Vibram Ydro grip	Vibram cross	Vibram Masai	Vibram Spyder	Mammut GripeX cougar approach
Namen	zahtevnejše poti, večje obremenitve, skalnati tereni, lahke plezalne smeri, dostopi	zahtevnejše poti, večje obremenitve, skalnati tereni, lahke plezalne smeri, dostopi	zahtevnejše poti, večje obremenitve, skalnati tereni, lahke plezalne smeri, vse podlage, dostopi	zahtevnejše poti, večje obremenitve, skalnati tereni, lahke plezalne smeri, dostopi	zahtevnejše poti, suhi, utrjeni, skalnati tereni, lažje plezalne ture, dostopi, turno kolesarjenje, urbano okolje	srednje zahtevne poti, suhi, utrjeni, skalnati tereni, lažje plezalne ture, turno kolesarjenje
Za	visoko stabilni, dobra zaščita, robustnost	stabilnost, robustnost, udobje, prileganje stopalu, zavezovanje	udobje, robustnost, učinkovito zavezovanje	stabilnost, robustnost,	stabilnost, udobje, zavezovanje, prileganje stopalu, robustnost	teža, robustnost
Proti	visoka teža, ozka peta, trd podplat	teža	cena, vzdolžna stabilnost, ozko kopito in podplat	udobje	teža, cena	udobje, prileganje stopalu, zavezovanje, ozek podplat
Ostalo	zaščita prstov; za ožja stopala	zaščita prstov, gumijast rob; za normalna stopala	zaščita prstov, gumijast rob; za ožja in dolga stopala	Cradle petna opora, zaščita prstov; za normalna stopala	zaščita prstov, ojačan nožni lok, gumijast rob; za normalna stopala	Base fit petna opora, zaščita prstov; za normalna stopala
Ženske verzije	da	da	da	da	da	da
Komentar		zelo dober čevlji uravnoteženih lastnosti, ki se najbolje znajde v gorah in na zahtevnejših terenih; najboljši na testu za zahtevne terene			zmagovalec testa, najbolj vsestranski čevlji, hkrati udoben, kvaliteten, prilagodljiv, zanesljiv; zmožen prenesti skoraj vse	

ali pa sproščenega nosimo ves dan. Zgornji del je usnjen, s podlogo iz umetnega materiala, ki dobro diha in odvaja vlago. Robustna izdelava z dvojnimi šivi in gumijasto obrobo skrbi za dolgo življenjsko dobo. V kalupu oblikovani podplat iz EVA pene z dvojnimi trdoti je eden izmed najboljših. Zadaj nudi zelo dobro blaženje in dobro vzdolžno stabilnost, nožni lok je še dodatno ojačan in stabiliziran. Pod prsti je blaženja manj zaradi boljšega stika med stopalom in podlago, zato pri sestopanju po strmih terenu včasih lahko nekoliko bolj trpijo prsti. Guma je Vibramov spyder, z neizrazito peto, srednje grobim profilom in

gladko plezalno cono pod prsti. Čevlji dobro pleza, najbolje pa se obnese na suhih terenih, vseh vrstah utrjenih poti in lažjih brezpotjih, z nahrbtnikom ali brez. Preizkušeno dobro se obnese tudi na gorskem kolesu. Na voljo je v ženski in moški izvedbi in to v več barvah. Zenova priljubljenost na našem trgu ni naključna. Po zbranih vtisih lahko samo zaključimo, da si v naši družini zasluži najvišjo oceno. Kar se izbire velikosti tiče, sem bil pri Zenu v dilemi. Na koncu sem prišel do sklepa, da bi si izbral enako velikost kot običajno za tehnično uporabo, in pol številke večjo za daljše ture. Za marsikoga.

La Sportiva Boulder X

Boulder X je nižja različica polvisokega čevlja, ki je ohranila robustno zunanost in izgubila nekaj teže in stabilnosti v gležnju. Čevlji je zelo udoben, z učinkovitim sistemom zavezovanja, pri čemer hkrati z vezalkami na nartu zategujemo čevlji tudi okoli gležnja. Guma ob strani skrbi za dobro zaščito. Podplat je širok in skupaj s peto dobro skrbi za stabilnost gležnja, tako da je korak tudi pri sestopanju in prečanju zanesljiv, dobro oporo pa nudi tudi pri prenašanju večjih bremen. Vibram Ydro profil je srednje grob, s precej izrazito

peto, ki skrbi za učinkovitejšo zaviranje na strmih sestopih in več zanesljivosti v blatnem in drsečem terenu. Zelo dobro se obnesejo na zahtevnem, strmih, kamnitem terenu, lažjih plezalnih smereh in brezpotjih. Zaradi svoje robustnosti in teže so pa manj primeni za vsakdanje opravke in pohajkovanja po urbanem okolju. Najbolje sem se počutil v čevlju, ki je bil za pol številke večji od moje običajne velikosti. Za skalolazce.

Lowa Tempest GTX

V skoraj dvajsetih letih obstoja tega modela se je ohranila visoka stopnja udobja in nevpadljivost, ki sicer

Pro Alp Kofce	Boreal Aztec	Lowa Tempest	Alpina Camino	Salomon Ultra2 GTX	Treksta sync mountain gtx
					
107 EUR Slapar RO&SA, d. o. o. info@polo-obutev.si	143,90 EUR Promontana	149,90 EUR Promontana	79,90 EUR Alpina	139,99 EUR Hervis	134,99 EUR Taurus, d. o. o. kontakt@taurus.si
1000	1180	960	900	900	900
/	Boreal dry line	Gore-Tex	/	Gore-Tex	Gore-Tex
36–48	39–48	38–48	36–48	39–48	40–47
usnje	usnje 2 mm, tekstil Teramida SL	usnje	usnje	ojačan mrežast tekstil, umetno usnje	ojačan mrežast tekstil, umetno usnje
EVA, dvojna trdota	v kalupu prešan EVA dvojne trdote	PU, prešan in brizgan	EVA, dvojna trdota	EVA prešan v kalupu, dvojna trdota + stabilizacija pete	EVA prešan v kalupu, dvojna trdota + stabilizacija pete
Vibram	Vibram Skyrunning	Lowa	Vibram	Salomon	Treksta Hypergrip
zahtevnejše poti, suhi, utrjeni, skalnati tereni, lažje plezalne ture	daljšje ture, slabo, hladno, mokro vreme, srednje zahteven teren, vse podlage, urbano okolje	lažje ture, manj zahteven teren, sprehodi, potovanja, urbano okolje	lažje in srednje zahtevne ture, manj zahteven teren, suha, utrjena podlaga, urbano okolje	lažje in srednje zahtevne ture, gorski tek, manj zahteven, utrjen teren, urbano okolje	lažje in srednje zahtevne ture, gorski tek, manj zahteven, utrjen teren, urbano okolje
udobje, prilagodljivost, naravni materiali, cena	dobra zaščita, robustnost, odpornost na mraz in vodo	udobje, nevpadljiv izgled, Gore-Tex membrana	udobje, nizka teža, zavezovanje, široka uporabnost	udobje, nizka teža, blaženje, hitro zavezovanje, stabilnost, Gore-Tex membrana	udobje, nizka teža, blaženje, stabilnost, udobno kopito, Gore-Tex membrana
manjša stabilnost pri velikih obremenitvah, manjša zaščita	teža	ni zaščite, manj stabilni za zahtevnejši teren, manjša robustnost	manj opore in zaščite za zahtevnejše terene	manj robustni, premeški za skalolazenje in hojo po brezpotjih	manj robustni, manj učinkovito zavezovanje; premeški za skalolazenje, in hojo po brezpotjih
naravni materiali (usnje, filc ...), opcija kopita po meri; za normalna stopala	za normalna in široka stopala	za širša stopala	zaščita prstov; za normalna stopala	zaščita prstov, hitro zavezovanje; za normalna stopala	guma proti drsenju v mokrem, anatomsko kopito; za normalna in široka stopala.
ne	da	da	ne	da	da
domač izdelek, iz naravnih materialov, široko uporaben, cenovno ugoden			najudobnejši čevlji, cenovno naj- ugodnejši, najbolj priporočljiv izmed vseh za vsakdanjo rabo	najboljši za tek in hitre premike	

nekako ni značilnost današnje športne obutve. Mehak usnjen čevlji s širokim in mehkim podplatom je namenjen predvsem lažjim in enostavnejšim potem, gozdnim in travniškimi potepom po sredogorju, za zahtevnejše, bolj skalnate in zelo strme ture pa nudi manj zaščite in opore. Brez skrbi ga lahko nosite vsak dan po mestu, saj je zelo udoben, nevpadljiv in nas lahko spremlja na vseh enostavnejših poteh ali daljših potovanjih. Predstavljajte si Ljubljano z vsemi okoliškimi griči, pa imamo tipično okolje za Tempest. Škoda bi ga bilo uničiti v ostrih skalah gorenjskih brezpotij. Za potujoče.

Boreal Aztec

Sodoben čevlji z goretex membrano je kot nalašč za dolge sprehode in daljše ture v lahkem do srednje zahtevnem terenu v vsakem vremenu. Vibramov dizajn je mešanica tekaškega in pohodnega. Čevlji je namenjen udobnemu koraku na utrjenih poteh, lažjih brezpotjih, manj zanesljiv in natančen pa je pri tehničnih plezalskih detaljih ali pri premagovanju zahtevnega in strmega brezpotja in skrotja. Vezalke omogočajo zelo dobro zavezovanje, podplat pa stabilen korak in dobro blaženje po celi površini. Zaradi

nevpadljivega videza je primeren tudi za vsakodnevno rabo. Masiven čevlji je bil sicer s slabimi 600 g med težjimi na testu. Je tudi precej tople, tako da je primeren tudi za hladnejše in vlažnejše dni. Manj pa je udoben za poletno vročino ali stalno nošnje, na primer na daljših potovanjih, za kar bi bilo potrebnega nekoliko več udobja. Za umirjene.

Treksta sync mountain GTX

Korejska znamka, ki je novinec na trgu, ponuja predvsem moderno zasnovane modele čevljev, izhajajoče

iz športno-tekaške obutve. Sync mountain je bil deležen nekaj prilagoditev za večje obremenitve in obrabo ter predvsem nekaterih zanimivih tehnoloških rešitev. Čevlji so lahki, asimetrični, s širokim podplatom in posebej razvitim kopitom, ki posnema anatomijo noge natančneje kot standardna kopita, zaradi česar je hoja bolj naravna in manj utrujajoča, noga pa se v čevlju dobro počuti od samega začetka. Zato je oblika čevlja izrazito asimetrična, podplat pa vbočen, kar zagotavlja boljše naleganje stopala na podlago. K zanesljivosti koraka dodatno pripomore še vložek Nestfit, ki stopalu daje optimalno oporo, blaženje

"Bralce opozarjamo, da so nizki pohodni čevlji primerni za lažje kopne ture, medtem ko so ob obiskih visokogorja in v snežnih razmerah visoki čevlji predpogoj za turo. Test zimskih gozdarjev smo objavili v PV 2014/2, test letnih gozdarjev pa bo tudi prišel na vrsto." Uredništvo

in stabilnost. Guma je bolj tekaškega profila in ima posebne nedrseče vložke z mešanico gume in zdrobljenega stekla, ki pridejo do izraza na mokrih ali ledenih površinah. Med preizkusom oprijem na spolzkem terenu sicer

The north face Verto Plasma II

Plasma je tipičen čevljev za gorski teren, dostope do sten in lahko plezanje. Precej robusten, s podplatom, ki daje

sestave zgornjega dela čevlja. Zaradi izrazite tehnične narave in s tem povezanih kompromisov pri udobju to ni čevljev, ki bi bil najbolj primeren za dolgotrajno pohajkovanje po ravnem ali za nošnjo v urbanem okolju. Za avanturiste.

Mammut Redburn pro low

Redburn je nizkoprofilni čevljev s srednje trdim podplatom, ki na peti ponuja relativno dobro blaženje, prednji del podplata pa je tanjši za kar najboljši občutek pri plezanju. Na lahkem EVA podplatu, stabiliziranem z Base fit opetnico, ni Vibram gume, pač pa Mammutov Gripex Cougar approach, ki po profilu, dinamiki gibanja in lastnostih blaženja in oprijema poskuša

prej kot v večjih in udobnejših modelih. Obstaja v ženski in moški različici, v več barvah in v lažji izvedenki, ki je udobnejša in bolj primerna za dolgotrajnejše pohode. Velikost kopita ustreza velikosti stopala. Za preračunljive.

Pro alp Kofce

Čevljev, ki nastaja v delavnici tržiškega čevljarskega mojstra, je ličen in kvaliteten izdelek, ki si zasluži vso pozornost. Kofce so zelo udoben čevljev, mehak za nošnjo, ki se odlično prilaga nogi. Izdelan je skoraj izključno iz naravnih materialov, kar je pomemben podatek za kupce, ki prisegajo nanje. Čevljev zato dobro diha in ohranja prijetno počutje tudi med dolgotrajno nošnjo. Zaščito pred mokroto zagotavlja mo z impregnacijo usnja. Najbolj se

ni kaj prida odstopal od standardne Vibramove gume. Vsi šivi na čevlju so le enojni, medtem ko ima večina ostalih modelov že močnejše, dvojne šive. Glavna sestava je seveda tekstil, z nekaj ojačitvami iz umetnega usnja in prozornih plastificiranih obrob. Pred mokroto varuje goreteks membrana. Zaradi tekaške zasnove podplata so vzdolžno stabilni in zelo dobro blažijo udarce. Najbolj jim ustrezajo lahke poti, makadamske ceste, uhojene, ne preveč strme steze in travniki, primerni so za krajše gozdne teke, hitre pohode, nordijsko hojo in podobne aktivnosti. Za tehno frike (tehnološke navdušence).

dobro oporo pri hoji in plezanju, ne zagotavlja pa veliko blaženja, zato čevljev ni najbolj udoben za dolgotrajno hojo, tek ali nošnjo težjih bremen. Peta je stabilizirana s togo plastično oporo (cradle – zibka), ki onemogoča deformacije opetnice pri potikanju po nestabilnem terenu. Podplata je rezan precej široko, tako da podpira peto po vsej širini in tudi prispeva k boljši stabilnosti. Čevljev omogoča zanesljivo hojo po zahtevnem terenu. Ko ga zavežemo, je stopalo fiksirano, da se počutimo kot v plezalniku. Ima dober oprijem predvsem na skalnatem terenu, dobro diha in je relativno lahek zaradi penastega podplata in mrežaste

posnemati lastnosti nekaterih živali. Guma ima dober oprijem v suhem in trdnem terenu, pri plezanju v skali se obnese podobno dobro kot Vibram. Vezalke se zategujejo asimetrično skoraj do prstov, kljub temu pa je sicer nizko posajeno peto težko pripraviti do tega, da v strmih in neutrujenem brezpotju ne bi želela pobegniti iz sicer stabilne, a plitve opetnice. Čevljev dobro diha, kombinacija usnja, gumijaste ga traku in armirane mrežice pa skrbi za robustnost. Najbolje se obnesejo na kratkih strmih in skalnatih turah in podlagah z več plezanja kot hoje, na primer na feratah. Na dolgih turah z nahrbtnikom se noge v njih utrudijo

Nizki pohodni čevlji v svojem okolju Foto: Aljaž Anderle

obnese na uhojenih poteh, v gozdu, po planinah, na travi in na stabilnem skalnatem terenu. Po nekaj nošnjah se uleže po nogi in postane kot ulit, omenimo pa še, da proizvajalec lahko tudi osebno prilagodi kopito kupcu. Nekoliko debel in mehak podplata dobro blažijo udarce in je prečno precej stabilen, hkrati pa s svojo izbočeno steno v srednjem delu malce negativno vpliva na vzdolžno stabilnost. To se opazi predvsem na razbitem, skalnatem, neravnem terenu. Pri

nošnji težkega nahrbtnika na nestabilnem terenu bi si želel več opore v peti in predvsem bolj široko rezan podplat v petnem delu. Za osveščene.

Alpina Camino

Iz Žirov prihaja paleta več lahkih pohodniških modelov. Camino je najbolj "civilen" v njihovi ponudbi, hkrati pa tudi širše uporaben in z naskokom najudobnejši. Zato je bil tudi glavni Alpinin predstavnik na testu. Namenjen je lažjim turam po nezahtevnem in srednje zahtevnem terenu in skalah, zaradi svoje nevpadljivosti in udobja pa tudi vsakdanji mestni rabi. Zelo dobro prilaganje in zavezovanje, stabilen podplat in Vibram guma omogočajo hkrati udobno in zanesljivo hojo vse tja do sredogorja. Dobro se prilaga povprečnemu stopalu, pa tudi moja široka noga se je dobro počutila v enaki velikosti kot običajno. Je usnjen, z gumijasto zaščito prstov in opetnice, na voljo v več barvnih kombinacijah. Svoje pa k privlačnosti prispeva še dobra cena. Caminov večji brat Crome je namenjen zahtevnejši rabi tudi po slabših in strmejših poteh, zagotavlja boljšo oporo pri nošnji bremen in večjo stabilnost ter zaradi membrane tudi boljšo odpornost na vodo. Ima pa izjemno široko kopito, tako da so mi bili kar za celo številko preveliki.

Joy Low pa je tipičen predstavnik plezalnega čevlja, klasične zasnove, s tršim in ožjim EVA podplatom grobega Vibram profila, izrazitejšo peto in bolj robustno zunanostjo. Ličen in kvaliteten izdelek ima v primerjavi s podobnimi čevlji, kot sta Dragontail ali Boulder, preveč mehak zgornji del čevlja in jezik, kar stopalu med gibanjem po zahtevnem terenu nudi manj opore in stabilnosti. Za prefinjene.

Salomon Ultra 2 GTX

Salomon je leta in leta dominiral pri razvoju obuval za tek po zahtevnih terenih. Ultra XA pro 3D je sinonim za lahek in stabilen čevelj, ki nas lahko spremlja dlje, kot pa nakazuje njegova tekaška duša. Novi Ultra 2 GTX so korak proti takšnemu čevlju, ki ohranja visoko stabilnost in udobje, povečuje pa robustnost in podporo za višje obremenitve. Zelo udoben čevelj s hitrim načinom zavezovanja, ki pa ob vsej praktičnosti vendarle ne omogoča enake stopnje fiksacije stopala kot recimo Zen ali Boulder s

klasičnimi vezalkami. Tudi podplat je mehak v primerjavi z večino ostalih čevljev. Najbolje se počuti na utrjenih in uhojenih poteh, lažjih trekking turah, vendar brez pretiranega plezanja po skalah, saj ima čevelj zaradi mehкости manj prečne stabilnosti. Čevelj je takoj pripravljen na nošnjo in ga ni treba uhoditi. Zasnova omogoča tudi udoben tek, nizka teža pa nošnjo preko celega dneva. Za hitre.

Garmont Dragontail

Pravi mali gojzer, z izrazito narebranim in trdim Vibram podplatom ter ojačanim zgornjim delom, je najtežji in najbolj robusten med vsemi preizkušeni čevlji. Ko ga obuješ, kar kliče po uporabi v zahtevnejših brezpotjih, kjer je treba včasih tudi utrditi kako stopinjo v zemlji ali snegu ali splezati krajši odstavek v skali. Prednji del je oprijet kot plezalnik, peta pa počiva na precej ozkem podplatu, ki pri sestopih na neutrjenem terenu lahko izzove kak zvin utrujenega gležnja. Dragontail je trši od večine ostalih, zelo robusten in zato primernejši za zahtevne ture in intenzivno uporabo, ne pa za vsakdanjo nošnjo po mestu. Ustrezala mi je pol številke večja velikost od običajne. Za zahtevne.

HanWag Badile low GTX

Čevlji nemškega proizvajalca z dolgo tradicijo, klasično zvonečim imenom in ravno takšno zasnovo. Precej specifično kopito bo ustrezalo dolgim in ozkim stopalom. Po zasnovi so Badile podobni Garmontu, vendar so lažji in udobnejši zaradi uporabljene Cordure namesto usnja, mehkejšega podplata in Goretex membrane, ki noge ohranja suhe. EVA podplat je enotne trdote, precej mehak ter zelo udoben pri manjših obremenitvah stopala. Čevlje zavezujemo preko ušes iz dyneema zank, kar je enostavno in učinkovito. Kljub temu pa so tako prečno kot vzdolžno manj stabilni od najboljših v tem razredu. Pri kakih izrazitih strmih prečenjih po brezpotju sem imel občutek, da se mi noga v njih kar malce obrača. So pa precej robustni, z najbolj narebranim podplatom izmed vseh preizkušenih modelov in namenjeni hoji po slabih poteh, dostopom pod stene ter plezanju po feratah, vse to tudi v mokrem. Za klasike. ●

UŽIVAJTE V NEOKRNJENI NARAVI

Raziskovanje naravnega okolje je več kot gola rekreacija. Daje nam poseben užitek, saj preizkušamo svojo vztrajnost in meje lastne zmogljivosti. Naj bo narava vaš motivator z opremo, ki vas ne omejuje, ampak omogoča užitek na vsakem koraku! Več na www.salomon.com

salomon
USTVARJENO ZA SVOBODO

Zvesti in tihi spremljevalec

120 let Planinskega vestnika

Manca Čujež, Irena Mušič Habjan

V Slovenskem planinskem muzeju v Mojstrani je v soboto, 18. aprila 2015, potekala okrogla miza ob 120. obletnici *Planinskega vestnika*. Tomaž Banovec, Danilo Cedičnik - Den, Stanko Klinar in France Malešič so v pogovoru z Marjanom Bradeškom osvetlili vlogo in pomen revije, ki slovenske ljubitelje gora razveseljuje že od leta 1895. Številni obiskovalci so si lahko ogledali tudi razstavo o zgodovini, poslanstvu in dejavnosti najstarejše še izhajajoče slovenske revije.

Za uvodnim pozdravnim nagovorom Mira Eržena, vodje SPM, in z glasbenim vložkom ženskega pevskega zbora Društva upokojencev Javornik - Koroška Bela je predsednik Planinske zveze Slovenije Bojan Rotovnik v kratkem nagovoru povedal, da imata spoštovanje zgodovine in tradicije posebno mesto v delu planinske organizacije, ki letos praznuje še en jubilej, in sicer 120. obletnico postavitve Aljaževega stolpa na Triglavu. "Planinski vestnik je osrednja slovenska planinska revija, na katero

smo v planinski organizaciji izjemno ponosni," je poudaril in spomnil, da so bila v njegovi zgodovini nihanja zaradi različnih zunanjih in notranjih razlogov, kot tudi to, da se revija srečuje s težavami tiskanih medijev, se zahvalil vsem, ki so v dolgoletni zgodovini prispevali v njen mozaik, organizatorjem tega dogodka ter udeležencem okrogle mize in zaželel, da bi čim več ljubiteljev gora, izbrane pisane besede in lepe fotografije postale tudi njenih bralcev. Pred začetkom pogovora je moderator Marjan Bradeško poudaril, da smo se

v Mojstrani zbrali zato, ker imamo radi gore, pisano besedo in nam *Planinski vestnik* tudi nekaj pomeni. Na kratko je nanizal tisto, kar je *Vestnik* skozi zgodovino prinašal: namige za poti, doživljanja in vznesenost avtorjev, ogromno veselja in dobre volje ... Zanimivi gostje so nam zaupali, da najprej pogledajo uvodnik, kazalo, zaključne strani in skušajo prepoznati goro, ki je na naslovnici, ko *Planinski vestnik* prvič primejo v roke. Skozi bero člankov v več kot 1300 številkah so si najbolj zapomnili članke Klementa Juga, filozofske razprave Vlada Fajglja, svojo prvo objavo in Kroniko Triglava Mire Marko Debelakove. Prva številka *Planinskega vestnika* je kot glasilo SPD v Ljubljani izšla 8. februarja 1895, na njegov obstoj pa je vplivala močna navezanost slovenskega naroda

Udeleženci okrogle mize pred polno dvorano SPM Foto: Manca Čujež

na gore oz. na njihovo vlogo v narodni in domovinski zavesti. "Planinski vestnik ima osrednjo in najbolj pomembno vlogo pri ohranjanju starodavnih ledinskih imen," je povedal jezikoslovec, planinski publicist, alpinist in gorski vodnik Stanko Klinar. Pri tem je izpostavil tudi Henrika Tumo in njegovo bogato zbrano delo, ki nedvomno vzbuja spoštovanje. Vestnik se lahko pohvali z dobro urejenostjo, tiskom in kar vestnim zapisom ter uredniškim delom. Seveda pa ni literarna revija, čeprav se je v njem pojavila tudi poezija, še pred prvo svetovno vojno pa izredna redkost, dramski skeč Silvija Sardenka. "Tak kot je, ima prihodnost," je na koncu dodal Stanko Klinar. Planinski vestnik je poročal o uspehih slovenskih alpinistov doma in v tujini kot tudi na najvišjih vrhovih sveta, včasih več kot danes. "Prve klasične himalajske odprave so imele med člani tudi novinarja, kot je bil npr. legenda Zoran Jerin, kar danes ni navada. Objava v PV je prišla na vrsto kasneje, ko smo člani odprav prišli domov in napisali svoje članke, poglobljene, osebne in čustvene, to, kar ni bilo objavljeno v ostalih medijih, in to je bila smetana javljanja z odprav," je poudaril alpinist, likovni pedagog in slikar Danilo Cedilnik - Den. Veseli ga, da člani sedanjih "močnih" odprav še objavljajo v Vestniku, kljub vsem medijem, ki nas obkrožajo. Poleg fotografije so bile v starejših številkah prisotne tudi ilustracije, nekateri ilustratorji spadajo v umetnostno zgodovino, vendar

je bila oblika drugačna, kot odraz svojega časa. V zadnjih desetih letih je Vestnik likovno v vseh ozirih izjemno napredoval (razmerje med fotografijo in tekstom, tipologijo črk) in je primerljiv s svetovnimi revijami. Predlagal je, da bi se karikatura spet pojavila kot odraz aktualnega dogajanja doma in v svetu, in si želi več ilustracij pri literarnih člankih. Seveda je literatura v Vestniku le delno prisotna, vendar pa jih je kot mlade plezalce v preteklosti tudi sam vzgajal pri pisanju. "Planinski vestnik je naš tihi zvesti spremljevalec in vzgojitelj, brez njega ne bi bilo planinstva, kakršno je, – zavednega, samozavestnega in dobrovoljnega. Morda ga sploh ne bi bilo, a se tega težko zavedamo, in s to revijo dajemo vsem Slovencem vzgled," je poudaril zdravnik, alpinist, gorski reševalec in planinski kronist France Malešič. Vse številke so urejevane z vso zavzetostjo, iz vsebine vidimo trud, zavzetost, uspehe in smo zato lahko ponosni na planinsko organizacijo in Planinski vestnik. Vestnik je prinašal podatke o nesrečah in jih tudi komentiral, vedno z veliko obzirnostjo, čeprav se v zadnjem času dogaja, da podatke in izkušnje izgubljam. Potrebno bi bilo, da bi vsaj najznačilnejše nesreče opisali. "Ne mečimo naših izkušenj in znanja skozi okno, vse to je bilo hudo in težko pridobljeno, tudi z žrtvami," je pozval France Malešič. Spomnil je tudi, da so vsi dosedanji predsedniki PZS dali jasno vedeti, da bo šel Planinski vestnik zadnji iz hiše.

Skozi zgodovino se je Planinski vestnik večkrat spopadal s finančnimi problemi in tudi v času predsednikovanja Tomaža Banovca ni bilo bistveno drugače. Vestnik je bil takrat (konec 70. let in 80. leta) pod okriljem Planinske založbe, tiskali so ga v visokem tisku v tiskarni Jože Moškrič zelo poceni in pod pogojem, da Vestnik ostane na tej metodi tiska in ne preide na offset. Zanj sta "skrbela" dva delavca, ki na ta način nista izgubila dela. Zgodba na prvi pogled deluje kot anekdota, je pa resnična. Vestnik je bilo treba tudi finančno sanirati in PZS je zato izdala koledar z namenom pokritja izgube revije. Uredniki so se v tistem času malce več menjavali, upravni odbor pa je ob vsaki volilni skupščini potrjeval urednika skupaj s programom. Banovec je predlagal, da bi Vestnik gojil več polemičnega pisanja, da bi se odzival na družbene probleme in v razmislek podal predlog o njegovi elektronski različici. Vestniku pripisujemo tudi prizadevanja za čistejše gore in naravovarstvo, ki ga je poleg številnih drugih objav z zgodbo o smeteh na poti na Triglav na neki način spodbudil prav Banovec. Glavni urednik Vladimir Habjan se je na koncu zahvalil udeležencem okrogle mize za njihove pohvale in predloge izboljšav ter pobude, ki bodo v prihodnje gotovo našle svoje mesto v reviji. Podelil je tudi nagrade zmagovalcem natečaja Planinskega vestnika za najboljšo planinsko zgodbo. ●

Planinski vestnik v Državnem svetu RS

V Državnem svetu RS so 4. maja odprli razstavo Planinski vestnik – 120 let z nami na planinskih poteh, ki je bila v hramu demokracije številnim obiskovalcem Državnega sveta in Državnega zbora na ogled do 15. maja. Odprtje razstave so z nagovori slovesno pospremili predsednik Državnega sveta Mitja Bervar s poudarkom na narodnem pomenu in kulturni vrednosti revije, generalni sekretar PZS Matej Planko z izpostavitvijo Vestnika kot ogledala dela planinske organizacije, gorniške kulture in duševnega doživljanja gora Slovencev ter član uredniškega odbora Planinskega vestnika Dušan Škodič, ki je osvetlil zgodovinski pomen naše najstarejše še izhajajoče revije na Slovenskem. Glavni urednik Vladimir Habjan je zbrane s predsednikom Državnega sveta Mitjo Bervarjem na čelu popeljal po razstavi, ki predstavlja revijo skozi presek delovanja, ustvarjalnosti, vsebine, podobe in poslanstva.

Zdenka Mihelič

Matej Planko, Mitja Bervar in Vladimir Habjan Foto: Manca Čujež

Merjenje svetlobe

Pomoč za ustvarjalno izražanje pri fotografiranju

Vpovezavi s smislom in uporabnim branjem histograma, ki smo ga predstavili v prejšnji številki Planinskega vestnika, se bom v tej številki posvetil merjenju svetlobe. Današnji fotoaparati imajo možnost različnega merjenja svetlobe. Tega ne smemo enačiti s funkcijo ostrenja (fokus točke). Omenjeni funkciji imata popolnoma različni namen. Točke ostrenja nam povedo, v katerem delu posnetka bo fotokamera izostrila sliko, točke merjenja svetlobe pa nam povedo, na katerem delu slike nam fotokamera izmeri svetlobo. Oboje je pri zajemu posnetka in fotografiranju zelo pomembno, saj nam funkciji omogočata, da ustvarjalno izrazimo svoj pogled na izbrani motiv. S takim načinom razmišljanja in dela lahko določene objekte ali pomembnejše stvari na fotografiji izpostavimo oziroma jih prikažemo bolj razpoznavno. Z različnimi nastavitvami

merjenja svetlobe dosežemo različne rezultate. Pri fotografiranju vse delamo z razpoložljivo svetlobo, te pa je preveč ali premalo. Idealne osvetlitve oziroma svetlobe, ki si jo fotograf želi ali zamisli, v naravi največkrat ni. Načrtovano osvetlitev lahko dosežemo le v studiih, fotograf v naravi pa mora sprejeti naravno osvetlitev. Dane pogoje poskušamo izkoristiti s sposobnostmi razpoložljive fotokamere. Ena od teh je merjenje svetlobe. Pri slikanju objektov, kjer ni velikih kontrastov (senčnih in osvetljenih delov), je slikanje preprostejše in so rezultati tudi brez dodatnega znanja in posegov zadovoljivi. V nasprotnem primeru imamo lahko težave, ki se na posnetku kažejo kot "prežgana" ali pretemna slika. Take težavne situacije lahko obvladamo s fotoaparatom, ki ima več načinov merjenja svetlobe. Fotoaparati z dobrim dinamičnim razponom imajo več možnosti za dober posnetek.

Zato imajo fotoaparati polnega formata DSLR prednost pred kompakti. Prvi imajo boljši dinamični razpon in bolj pravilen zajem dane svetlobe. Običajno imajo fotoaparati tri načine merjenja svetlobe.

Matrično merjenje svetlobe (matrix) v večini primerov daje dobre rezultate. Fotoaparati meri široko področje, ki zajema celoten pogled skozi iskalo. Rezultati so dobri, če ni velikih kontrastov med osvetljenimi in senčnimi deli slike.

Pri sredinsko uteženem (center-weighted) merjenju fotoaparati meri celoten posnetek. Večjo težo daje meritvam svetlobe na področju v sredini posnetka. Sredinsko merjenje svetlobe priporočajo, kadar slikamo objekt, ki zajame velik del posnetka, npr. portret osebe, ki zavzema večji del slike.

S tako merjeno svetlobo usmerimo poudarek na portretiranca, ki bo bolj pravilno osvetljen.

Točkovno merjenje (spot) nam omogoča, da po lastni presoji izmerimo svetlobo na točno določenem delu posnetka. Svetlobo izmerimo na motivu, ki se nam zdi najbolj mikaven, nam največ pomeni. Točkovni način nam zagotavlja, da bo izbrani motiv pravilno osvetljen tudi, če bo ostali del zajetega posnetka svetel ali temen. Od posameznika je odvisno, kateri način merjenja bo izbral in kaj bi rad povedal s posnetkom. Večina današnjih fotoaparatorov omogoča korekcijo vrednosti osvetlitve oziroma EV (exposure valve). Na fotoaparatu imamo možnosti nastavitve korekcije osvetlitve po korakih: 1/3 osvetlitvene vrednosti časa ali zaslonke. 1 EV je vrednost, enaka eni stopnji zaslonke ali pa eni stopnji

Pri tem posnetku je bil potreben individualen pristop merjenja svetlobe, saj prejšnja dva načina ne bi dala najboljših rezultatov. Zato sem izbral točkovno merjenje svetlobe. Svetlobo sem izmeril na svetlem delu slike in si zagotovil pravilno osvetlitev osvetljenega dela posnetka. Pri tem sem zavestno žrtvoval stene votline, ki so brez detajlov in zelo temne, s tem pa je poudarjena dramatičnost posnetka.

Foto: Oton Naglost

časa. S korekcijo po korakih od -3 EV do $+3$ EV lahko pridobimo ustrezno osvetlitev. Podrobnosti glede nastavitve osvetlitvene vrednosti časa in zaslonke najdemo v navodilih uporabnikom fotoaparata. V praksi pridemo kljub opisani razpoložljivi tehnologiji v težave, saj nismo prepričani, kakšno vrednost osvetlitve naj nastavimo. V primerih, ko smo priča izrednim (enkratnim) dogodkom ali pojavom, ki bi jih radi kakovostno shranili v obliki fotografije, nam je v pomoč funkcija, ki omogoča, da naredimo več posnetkov zaporedoma z različnimi nastavitvami. Nastavitve pripravimo vnaprej. To je funkcija, ki jo imenujemo avtomatska zaporedna osvetlitev (bracketing). "Zaženemo" jo tako, da nastavimo korak osvetlitvene vrednosti časa ali zaslonke in število fotografij v posamezni nastavitvi osvetlitve. Fotoaparat bo nato zaporedoma posnel več fotografij, kolikor in kakor smo vnaprej

nastavili korake vrednosti časa ali/ in zaslonke pri različnih nastavitvah osvetlitve. Tako si zagotovimo več možnosti, ker naredimo več posnetkov in med njimi izberemo "najboljši" oziroma pravilno osvetljen posnetek. Zgoraj opisani postopki in razumevanje merjenja svetlobe omogočajo popolnoma nove dimenzije fotografiranja. ●

Ta posnetek je imel tudi dobre svetlobne pogoje, a ker sem hotel pravilno zajeti svetlobo v sredini posnetka, kjer se nahajajo kozorogi, sem uporabil sredinsko uteženo merjenje svetlobe.
Foto: Oton Naglost

Na tem posnetku sem uporabil merjenje svetlobe na celotni posnetek (matrix), ker je bila svetloba dokaj enakomerno razporejena, zato je bil ta način zadovoljiv.
Foto: Oton Naglost

Lastnosti vrvi

Vpliv različne mase plezalca na odziv plezalnih vrvi pri padcu

Razvoj športne opreme je prinesel vrsto izboljšav, ki so namenjene predvsem varnosti in večjemu udobju uporabnikov – vrhunskih športnikov ali rekreativcev. Športni proizvodi in oprema so izdelani iz sodobnih materialov z uporabo modernih tehnologij. Proizvajalci pri tem upoštevajo mnenja in zahteve športnikov, mnogi koncerni imajo tudi svoje raziskovalno-razvojne laboratorije. K temu jih ne sili le želja ali zahteva po varnosti, temveč tudi vse večja konkurenca na trgu. Tudi plezalne vrvi niso izjema.

Kratka zgodovina

Med prvotnimi in sodobnimi vrvmi je ogromna razlika. Prvotne vrvi so bile narejene iz naravnih materialov, največkrat iz vlaken konoplje, manile in sisal vlaken. Glede na to, da so bile vrvi iz naravnih materialov, je razumljivo, da so bile podvržene biološkemu razkroju, kar je precej skrajšalo njihovo življenjsko dobo. Do velikega napredka je prišlo med drugo svetovno vojno, ko je v industriji začelo primanjkovati naravnih vlaken. V tem času je podjetje Du Pont razvilo prvo

poliamidno sintetično vlakno – Nylon (Soles, 1995). Kmalu za tem se je pojavila prav za plezalne potrebe prirejena vrva z imenom Mountainlay Goldline. Tako so plezalci končno dobili lahko, elastično vrvo, ki je zdržala padce vodilnega plezalca in ki je za dalj časa postala standardna vrva v alpinizmu. Toda tudi ta vrva ni bila brez napak; bila je preveč raztegljiva, ko je plezalec visel v zraku, pa se je odvijala, kar je povzročalo vrtenje plezalca, imela je majhno gibkost, kar je onemogočalo dobro rokovanje, hitro je vpijala vodo in posledično zmrzovala. Največja pomanjkljivost teh vrvi je bila odsotnost zaščitnega plašča. Vrva je sestavljala samo jedro, zato je bila močno izpostavljena obrabi (Soles, 1995). Leta 1951 je Edelrid kot prvi predstavil vrvo v oplaščeni izvedbi. Sestavljena je bila iz notranjega dela (jedra), ki je nosil težo, ter zunanega plašča, katerega glavna naloga je bila ščititi nosilno jedro pred zunanjimi mehaniškimi vplivi. Tovrstne vrvi so se hitro razširile in popolnoma zamenjale svoje predhodnice.

Sestava in zgradba plezalne vrvi

Sedaj se moderne plezalne vrvi najpogosteje izdelujejo iz polimera Nylon 6, ki vrvm zagotavlja dobre mehanske lastnosti in ima dobre fizikalne, termične in kemične lastnosti ter dobro odpornost proti utrujanju, obrabi in mikroorganizmom. Vpliv ultravijolične svetlobe na njegov razpad je veliko manjši kot pri ostalih polimerih, vendar pa je vlakna kljub vsemu treba zaščititi pred dolgoročnim izpostavljanjem sončni svetlobi (Tršelič, Potočnik, Emri, Nikonov, 2004).

Moderne plezalne vrvi so narejene iz množice polimernih niti, ki tvorijo dva osnovna dela vrvi – jedro in plašč. V sredini vrvi je trak z osnovnimi podatki o vrvi: ime vrvi, premer, vrsta vrvi, številka standarda in leto proizvodnje. Sredinski trak lahko vidimo samo, če odrežemo kos vrvi in jo razpletemo. Leto proizvodnje lahko določimo tudi po barvi sredinskega traku (številke 00–09 imajo svojo barvo). Sredinski trak obdaja jedro, ki ga ščiti zunanji plašč vrvi (Tršelič, Potočnik, Emri, Nikonov, 2004). Jedro vrvi je lahko narejeno s postopkom prepletanja ali iz navitkov. Jedro iz navitkov tvorijo tanka polimerna vlakna, ki so navita v navitke. Najmanj trije navitki skupaj tvorijo osnovno vrstico jedra. Število vrvic v jedru je odvisno od premera vrvi. Vrvice jedra so lahko navite v urni ali protiurni smeri, kar povzroča torzijsko zvijanje vrvic v dveh navedenih smereh. Jedro vrvi je sestavljeno iz kombinacije obeh načinov

navitja vrvic, da se prepreči torzijsko zvijanje (odvijanje) celotne vrvi. Prepletene jedra so sestavljena iz večjega števila vrvic, ki so medsebojno prepletene po celotni dolžini vrvi. Danes se prepletene plezalne vrvi zelo redko izdelujejo in uporabljajo, saj vrvi z jedri iz navitkov izkazujejo mnogo boljše mehanske lastnosti, tudi tiste, ki so predpisane s standardom EN 892. Plašč vrvi, ki je stkan ohlapno ali tesno, obdaja in ščiti jedro vrvi, sestavljeno iz navitkov. Število navitkov v plašču vrvi bistveno vpliva na njene mehanske in druge lastnosti. Ob enakem premeru vrvi daje večje število navitkov boljše dinamične lastnosti, medtem ko manjše število navitkov daje vrvi boljše gibkost in s tem odpornost proti drgnjenju in obrabi.

Vrvi z boljšimi dinamičnimi lastnostmi imajo v plašču ponavadi 48 navitkov in s tem večji premer jedra. Vrvi z boljšo gibkostjo imajo ponavadi le okoli 32 navitkov v plašču, vendar pa se jim

¹ Katedra za gorništvostvo, športno plezanje in aktivnosti v naravi, Fakulteta za šport, Univerza v Ljubljani.

² Članek je kratak povzetek diplomske naloge *Vpliv kinetične energije na mehanske lastnosti dinamičnih plezalnih vrvi pri impulzni obremenitvi*, Katedra za športno plezanje in aktivnosti v naravi, Fakulteta za šport, Univerza v Ljubljani.

³ Katedra za mehaniko polimerov in kompozitov, Center za eksperimentalno mehaniko, Fakulteta za strojništvo, Univerza v Ljubljani.

⁴ Katedra za mehaniko polimerov in kompozitov, Center za eksperimentalno mehaniko, Fakulteta za strojništvo, Univerza v Ljubljani.

dinamične lastnosti zaradi manjšega premera jedra poslabšajo (Tršelič, Potočnik, Emri, Nikonov, 2004).

Standardi

Potrdilo o ustreznosti vrvi izda Mednarodna zveza alpinističnih organizacij (Union Internationale des Associations d'Alpinisme – UIAA), na podlagi ustreznosti z mednarodnim standardom. Na mednarodni ravni, vključujoč Evropo, so v splošni uporabi trije standardi. V gorništvu imamo tak standard EN 892, ki temelji na predhodnem standardu, katerega je izdelala UIAA in ki je preko svoje varnostne komisije (Safety Commission) izdelala tudi vrsto drugih standardov. Prvi tak standard je pokrival področje plezalnih vrvi in bil izdelan že pred približno petdesetimi leti ter je z določenimi dopolnitvami v uporabi še danes. Vsi izdelki, ki izpolnjujejo zahteve glede kvalitete in varnosti, so označeni z uradno oznako UIAA (<http://www.theuiaa.org/safety-standards.html>)

Proizvajalci športne opreme pri njenem razvoju upoštevajo tudi mnenja in zahteve športnikov. Plezanje v Paklenici.

Foto: Matevž Vučer

Namen in testne metode standarda EN 892

Standard EN 892 določa varnostne zahteve in postopke testiranja dinamičnih plezalnih vrvi: enojne, dvojne vrvi in dvojčka v oplaščeni izvedbi (nemško Kernmantel) in so predpisani za vsako specifično karakteristiko vrvi posebej. Za test največje ujemne sile, števila padcev do pretrga in dinamičnega raztezka je predpisana višina padca 4,80 m in obremenitev 80 kg za enojne vrvi in dvojčke (obremenjeni sta dve vrvi) ter 55 kg za dvojne vrvi. Polmer roba, preko katerega vrv pade, znaša 5 mm. Faktor padca pri tem testu znaša 1,78.

Preizkus statičnega raztezka poteka tako, da vrv najprej obremenimo s 5-ki-logramsko utežjo, nato pa še z 80-ki-logramsko utežjo. Razlika v dolžini vrvi med obema obremenitvama nam poda vrednost statičnega raztezka.

Preizkus zamika plašča poteka na vzorcu, dolgem 2 m, ki je vpet v tri zamaknjene čeljusti, vsaka od njih pa stisne vrv s silo 50 N tako, da so razporejene enakomerno v vse smeri, pod kotom 120° druga na drugo. Preden se odčita zamik plašča, je treba vrv povleči petkrat za 2 m.

Glede debeline in teže vrvi ne obstaja nobenih omejitev, so pa predpisani standardni postopki meritev teh dveh lastnosti. Poleg vsega naštetega standard predpisuje tudi posebno označevanje enojnih, polovičnih vrvi in dvojčkov.

Varnostne zahteve za vrvi, da ustrezajo standardu EN 892

1. Plezalne vrvi morajo biti izdelane v oplaščeni izvedbi in to tako, da jedro prispeva najmanj 50 % celotne mase vrvi.
2. S standardom EN 892 je določena togost vrvi, tako da faktor vozljivosti (K) ne sme preseči vrednosti 1,1. Faktor vozljivosti dobimo iz razmerja med notranjim premerom voza na vrvi in premera vrvi in nam pove, kakšne lastnosti ima plašč vrvi. Nižja vrednost K pomeni mehkejši plašč vrvi. Zato imajo vrvi, namenjene plezanju v vodstvu, mehkejši plašč, vrvi namenjene plezanju z varovanjem z vrha v plezalnih vrtcih, pa trši plašč.
3. Zamik plašča je s standardom omejen na 40 mm ali 2 % in nam pove, ali prihaja do drsenja med jedrom in plaščem vrvi. Vse modernejše vrvi imajo zamik plašča blizu 0 %.
4. Raztezek vrvi nam pove, za koliko se bo vrv pri statični obremenitvi raztegnila. Standard EN 892 zahteva, da je raztezek za enojne vrvi največ 10 %, za dvojne največ 12 % in za dvojčka največ 12 % (obe vrvi skupaj). Raztezek omogoča dinamični plezalni vrvi, da absorbira energijo padca. Ta lastnost je precej v nasprotju z zahtevo po čim manjši ujemni sili, kar predstavlja proizvajalcem veliko težavo. Včasih nekateri proizvajalci podajo tudi podatek o raztezu vrvi pri prvem padcu, ki je običajno do 40 % dolžine vrvi (http://www.mammut.ch/en/products_ropes.html)

5. Ujemna sila je ena od najpomembnejših karakteristik plezalnih vrvi. Standard zahteva, da pri preizkusu ujemna sila ne sme preseči 12 kN za enojne vrvi (ena vrv), 8 kN za dvojne vrvi (ena vrv) in 12 kN za dvojčka (obe vrvi).

6. Število padcev nam pove, koliko zaporednih padcev (pod pogoji, ki jih določa standard) še zdrži testirana vrv. Najmanjše število padcev, ki še dovoljuje, da vrv pozitivno opravi test, je najmanj 5 za enojno in dvojno vrv ter najmanj 12 za dvojčka (obe vrvi skupaj).

Rezultati obstoječih raziskav

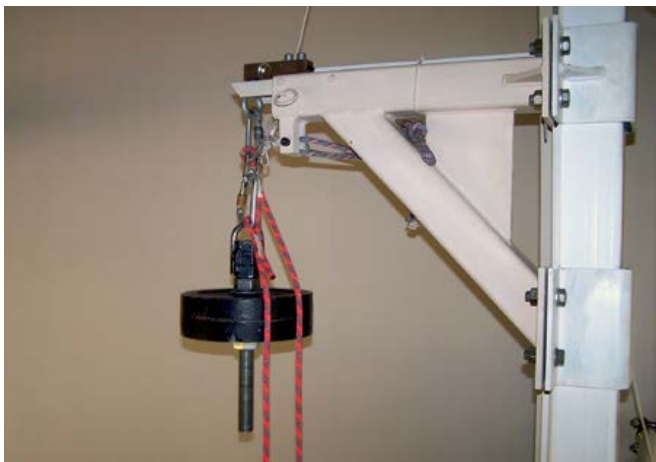
Ko plezalec pade, energijo padca prevzame sistem varovanja; v največji meri je to prav plezalna vrv. Vrv zadrži padec plezalca in prevzame nase vso obremenitev.

V preteklosti izvedene raziskave (Nikonov, Burnik, Emri, 2010) v Centru za eksperimentalno mehaniko Fakultete za strojništvo so pokazale, da se z večanjem števila padcev sposobnost absorpcije energije vrvi zmanjšuje, ker se vlakna po padcu v celoti ne povrnejo v prvotno stanje. To pomeni, da ujemna sila z večanjem števila padcev narašča. Prav tako smo ugotovili, da pride do značilnih sprememb pri dinamičnem raztezu, spremembi pospeška, togosti vrvi, disipirani (izgubljeni) energiji in odbijanju. Shranjena in disipirana energija, velikost ujemne sile ter sprememba pojemka (pospeška) so med seboj nelinearno povezane fizikalne veličine, ki opredeljujejo kvaliteto in varnost plezalca. Ugotovili smo, da se vrvi proizvajalcev različno odzivajo in da prihaja do velikih razlik, ki bi lahko imele tudi negativne posledice na padlega plezalca. Tudi mehanske lastnosti mokrih in suhih vrvi se med seboj močno razlikujejo; pri uporabi mokrih vrvi se povečajo ujemna sila, dinamični raztezek in sprememba pospeška/pojemka, znižata pa se togost vrvi in disipirana energija (Nikonov, Saprunov, Zupančič, Emri, 2011). Z raziskavami smo odgovorili na nekatera pomembna vprašanja o karakteristikah plezalnih vrvi, a še več smo jih odprli. Eno od pomembnih vprašanj je, ali se mehanske lastnosti plezalnih vrvi pri padcu ali padcih spreminjajo glede na težo plezalca. Dejstvo je, da je plezanje v naravnih in na umetnih

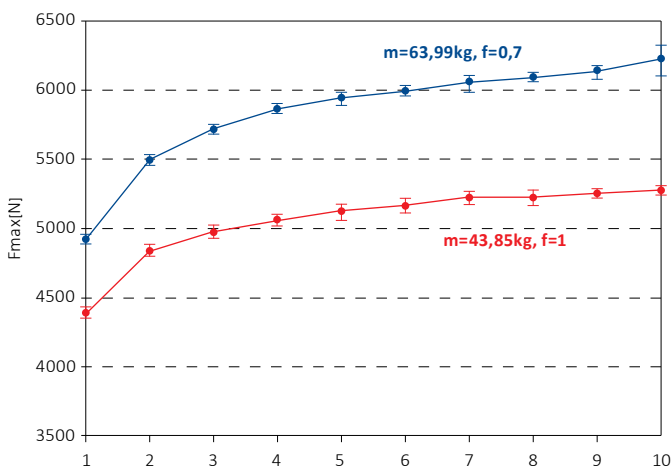
plezalnih stenah vse bolj popularno in da se z njim ukvarjajo različni ljudje. Opazen je višji obisk športnoplezalnih tečajev, tudi zanimanje za alpinistične šole je precejšnje. Vse bolj se uveljavlja tudi v šolah kot sestavni del vsebin pri športni vzgoji, ob novogradnji športnih dvoran in šol se pogosto postavi tudi plezalno steno. Poleg tega je bil v Ljubljani nedavno odprt sodoben plezalni center, namenjen najširši populaciji plezalcev.

lastnosti vrvi, kot so ujemna sila v vrvi, raztezek vrvi, disperirana energija v procesu obremenjevanja in razbremenjevanja vrvi ter maksimalna sprememba pospeška in pojemka. Opravili smo primerjavo mehanskih lastnosti enojnih dinamičnih plezalnih vrvi treh proizvajalcev pri impulznem obremenjevanju (z utežjo, ki jo spustimo z izbrane višine) z dvema različnima masama uteži (63,99 kg in 43,85 kg) pri različnih faktorjih padca (0,7 in 1).

Vrv, pripravljena na prosti met uteži
Foto: Anatolij Nikonov

Slika 1: Sprememba ujemne sile v odvisnosti od števila metrov za dve različni masi uteži

Predstavitev rezultatov raziskave

Glede na široko paleto uporabnikov plezalnih vrvi, ki plezajo v različnih pogojih in posledično vrvi obremenjujejo z različnimi masami, smo se spraševali, ali je vpliv obremenitve plezalne vrvi z različnimi masami pri različnih faktorjih padca na mehanski odziv vrvi različen. Standardni preizkus ne predvideva preizkusa z različnimi masami uteži. V praksi se mnogokrat srečujemo s padci različno težkih plezalcev z različnih višin, vprašanje pa je, ali je v takem primeru tudi učinek na plezalca vedno enak. Uporabili smo raziskovalno metodo dela, temelječe na uporabi nove metodologije, ki so jo razvili v Centru za eksperimentalno mehaniko za nestandardni preizkus vrvi. S to metodo smo opazovali časovno odvisno vedenje vrvi pri impulznem obremenjevanju, česar standardni preizkus ne omogoča. Novo razvita procedura uspešno podaja izračune pomembnih karakteristik, ki definirajo elasto-visko-plastične

Rezultati meritev na vrvi enega izmed proizvajalcev so prikazani na slikah 1, 2 in 3.

Izvedena primerjalna analiza je pokazala, da se mehanske lastnosti vrvi pri obremenjevanju z različno težkimi utežmi, ki smo jih vrgli z različnih višin, med seboj razlikujejo. Da smo to lahko posplošili na vse vrvi na tržišču, smo opravili preizkus na vrveh treh različnih proizvajalcev. Razlike med različnimi obremenitvami so opazne pri vseh proizvajalcih.

Velike razlike med različnimi obremenitvami so opazne pri ujemni sili, disperirani energiji ter spremembi pojemka. Prvi dve karakteristiki sta dosegli večje vrednosti pri obremenitvi s 63,99 kg težko utežjo pri faktorju padca 0,7. Sprememba pojemka pa je dosegla večje vrednosti pri obremenitvi 43,85 kg težki uteži pri faktorju padca 1. To so zelo zanimivi podatki, saj so ti parametri zelo pomembni za varnost plezalca.

Večja vrednost ujemne sile pomeni slabše pogoje za padlega. Ugotovili smo, da se pri ujemni sili pojavijo višje vrednosti pri večji obremenitvi in pri manjšem faktorju padca, pri spremembi pojemka pa večje

Eksperimentalna naprava za nestandardni preizkus vrvi

Foto: Anatolij Nikonov

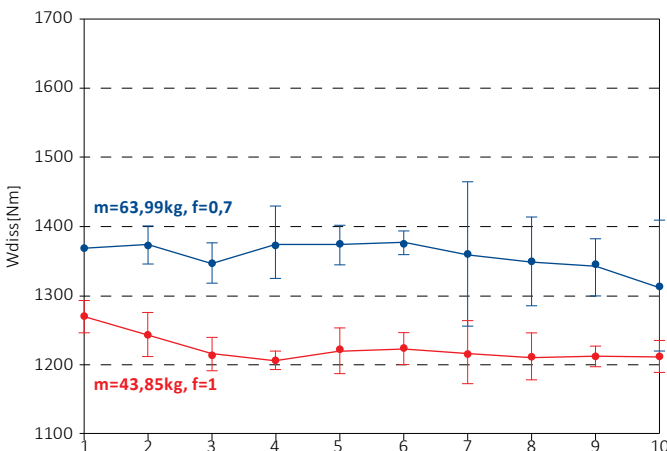
spremembe dosežejo obremenitve z lažjimi utežmi ob večjem faktorju padca. Poleg tega je disipirana energija prav tako večja pri večji obremenitvi in pri manjšem faktorju padca. Če to prenesemo v prakso, pomeni, da se lahko enaka vrvi pri različnih uporabnikih obnaša povsem drugače, odvisno od okoliščin, pri katerih je do obremenitve – padca prišlo. Težji plezalci lahko pričakujejo, da bodo čutili večji sunek že pri manjših višinah

padca, medtem ko bodo lažji plezalci pri padcu z večje višine to občutili manj intenzivno. Zelo pomembna je ugotovitev, da bodo spremembo pojemka intenzivne občutili lažji plezalci pri padcih z večje višine v primerjavi s padcem težjih plezalcev z manjše višine. Vesoljske raziskave so pokazale, da sprememba velikosti pojemka/pospeška 120 g (*g* označuje težnostni pospešek) lahko že povzroči trajne

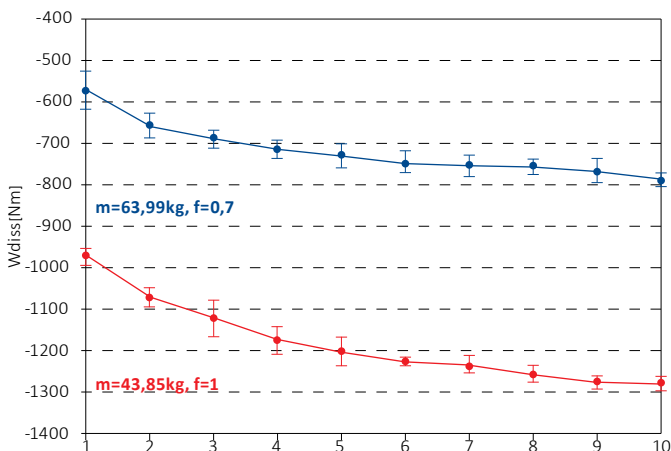
poškodbe na organizmu človeka. Iz Slike 3 lahko razberemo, da lažji plezalec doseže to kritično mejo že pri 5. padcu! To pomeni, da bi pri lažjih plezalcih pri isti vrvi teoretično lahko zaradi velike spremembe pojemka prišlo celo do poškodb. Zato je pomembno, da se na tržišču in v proizvodnji stremi k vrvi, ki bi bila vsaj približno enako varna za širši spekter uporabnikov pod različnimi pogoji obremenitve. ●

Literatura
 Anatolij Nikonov, Stojan Burnik, Igor Emri (2010): *Preiskava časovno odvisnega vedenja plezalnih vrvi pri impulzih obremenitvah*, Kinesiologija Slovenica, 16, 3, 7–14.
 Anatolij Nikonov, Ivan Saprunov, Barbara Zupančič, Igor Emri (2011): *Influence of moisture on functional properties of climbing ropes*, International Journal of Impact Engineering, 38, 900–909.
 Soles, C. (1995). *Single-rope buyer's guide*. Rock & Ice, 68, 117–134.
 Ivana Tršelič Buble, Rok Potočnik, Igor Emri, Anatolij Nikonov (2004): *Analiza poteka pojemka pri ponavljajočih se impulzih obremenitvah*, Seminarska naloga, Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Fakulteta za strojništvo.

Slika 2: Sprememba disipirane energije v odvisnosti od števila metov za dve različni masi uteži

Slika 3: Sprememba pojemka v odvisnosti od števila metov za dve različni masi uteži

KJE:
Mašera Spasičeva 8, Ljubljana
Telefon: 01 530 96 67

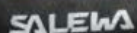

KDAJ:
15. 5. - 15. 6. 2015

20€

ENOSTAVNO DO VRHA
ENOSTAVNO DO POPUSTA

WILDFIRE PRO

*Popust 20€ se upošteva pri nakupu nad 100€ pri blagovnih znamkah DYNAFIT in SALEWA. Popusti se med seboj ne seštevajo.

Bager ali bober

O urejanju naših vodotokov je bilo v bližnji preteklosti veliko govora, tudi mediji so se tej temi posvetili v veliki meri, a žal populistično. Najprej ob lanskih poplavalah, nato še prek zime, ko so se pričeli dogajati tako imenovani interventni posegi. Ob vsem dogajanju človek dobi občutek, da leva roka ne ve, kaj dela desna, in obratno. Človek deluje v tem občutljivem koščku Narave brez občutka – tako za hidrologijo kot za ohranjanje živalskih in rastlinskih vrst ter varovanje priobrežnih zemljišč. Pa vendar imamo nekoga, ki zna z brežinami in njihovo lesno zarastjo precej bolj trajnostno upravljati – to je bober.

Letošnjega 7. aprila smo tudi v Sloveniji s štirimi dogodki obeležili mednarodni dan dobra. Pogruntavščina iz Severne Amerike, le da tokrat ni v ozadju multinacionalka z osladno pijačo dvomljivih kvalitiet. Dan dobra je nastal kot posledica širjenja že skoraj izumrlega vodnega glodalca in vse pogostejših konfliktov s človekom ter z namenom, da javnost bobra bolje spozna in da se nauči z njim ponovno sobivati. Problematika sicer ni gorniška, a je lep primer, kako ukrepati v primerih, ko so "interesi" ljudi in narave v navzkrižju. Pravočasna in pravilna komunikacija v središču Novega mesta je razlog, da je družina s stanovanjsko hišo in vrtom ob Krki sprejela bobra za soseda na parceli in da je lastnik sadovnjaka pravilno zavaroval svoja drevesa pred bobrovimi glodači. Preko 50 ljudi na druženju in še prispevek na lokalni televiziji so zagotovo doprinesli k boljšemu sobivanju ljudi in bobrov. Tudi sam sem v Kozjanskem parku z bobrom seznanjal pestro skupino ljudi. Pozitivno sem bil presenečen nad mlado tričlansko družino, ki z bobrom (in drugimi živalskimi vrstami) živi v prijetnem sobivanju že dve leti.

Če je bilo v začetku 20. stoletja po vsej Evropi z Rusijo vred okoli 700 bobrov, jih je danes samo v slovenskih vodah med 200 in 400, skupaj okoli 60 družin. In imajo ponovno opazen vpliv na obrežno vegetacijo. So pač "vegetarijanci". V poletnem času, ko se sicer hranijo na pribrežnih travnikih, jih zamika tudi energijsko bogatejša koruza. In koruze ob nižinskih vodotokih res ni težko najti. V zimskem času ob pomanjkanju zelenih vrst bober preide na prehrano z lubjem, pretežno vrb, občasno pa se loti tudi česa drugega, tudi sadnega drevja. Da pride do lubja tanjših vej, pa mora seveda drevo najprej podreti. In tu se pokaže, kako bober gospodari z lesno zarastjo. S tem pa tudi s samim vodotokom. Kot prvo, bober zna podreti drevo, da pade

točno v smer, ki mu najbolj ustreza. Samo enkrat sem opazil, da drevo ni padlo, temveč obviselo na sosednjem. Nikoli ne ustvari goloseka brežine, temveč podira na več lokacijah hkrati. Tako ne nastajajo odseki brez lesne zarasti, kjer bi voda kmalu začela odnašati brežino. V letu, dveh se že pojavijo mlada drevesa in tedaj lahko podre še kakšno večje drevo. Kjer izrašča skupaj več dreves, je podiranje bober stalno redči drevesno zarast, a hkrati ohranja sklenjenost koreninskih sistemov, ki so pogoj za stabilno brežino. Preprečuje poplavljanje in erozijo. Človek pa najprej leta in leta na brežino odlaga marsikaj ali pa jo povsem očisti lesne zarasti. Običajno za par metrov večji travnik ali koruzno njivo. Potem pa povečan pretok ob

obilnejšem deževju naredi svoje – odložen material (veje, kosi lesa, gradbeni material ...) naredi zamašek, običajno na premalo prepustnih mostovih, in težave so tu. Na koncu pa privatizirane družbe za velik denar (ker si projekte pišejo same) interventno zadevo "sanirajo". Ne po bobrovo, bolj po butalsko. Ali pa podjetniško, saj bo tam v nekaj letih ponovno potrebna sanacija – tokrat zaradi erozije. Bi bilo kar nujno potrebno, da se upravljavci vodotokov javijo bobrom za kakšen tečaj naravovarstvenega, trajnostnega upravljanja. ●

Bober zna podreti drevo.
Foto: Dušan Klenovšek

V tokratni številki Planinskega vestnika so pred vami malo mešane, zimsko-pomladno obarvane novice. V branje vam ponujam še nekaj zapoznelih zimskih vzponov in prvo letošnja akcijo Slovenske mladinske alpinistične reprezentance (SMAR) v Slovaških Tatrah. Zimska sezona se je dokončno zaključila, opravljenih je bilo kar nekaj kakovostnih vzponov in kdor je želel plezati, je našel razmere. Nastalo je tudi nekaj novih smeri.

Večina alpinistov je cepine in dereze že naoljila ter pospravila v zadnji kot omare ter pokupila vse zaloge magnezija domačih alpinističnih trgovin. Plezališča so bila deležna večjega obiska, trening z umetnih sten se je prenesel v skalo in najbolj neučakani so že zavili v bregove. Plezalo se je predvsem v južnih stenah, ki so že stalnica vsakoletnega ogrevanja pred glavno poletno sezono, tako so v določenih smereh oprimki že rešeni pajčevine in samote.

Zapoznele novice iz zimskih sten

Ko sem že pomislil, da so Radovljičani splezali, kar so imeli za splezati v tej zimi, sta me na svoje mesto postavila Matevž Mrak in Martin Žumer (oba AO Radovljica). Na sončno soboto, 7. marca, sta dostopila pod severno steno Luknje peči in verjetno opravila 1. zimsko ponovitev smeri **Krušič - Ferjan - Zupan** (600 m, M6+). Oba sta pohvalila kakovost skale in lepoto smeri v precej redko obiskani dolini, ki je bila preplezana dobesedno s tovariško pomočjo. Mogoče bi se Matevž še poslužil tovrstne tehnike stopanja na rame, Martin pa verjetno malo manj.

Zadnje dni letošnje koledarske zime je Domen Kastelic (Akademski AO) prečil redko plezani **greben Rigljica—Rušica—Vrh nad Rudo—Frdamane police (do IV)** nad Martuljkom. Kljub pričakovanju solidnih razmer se je kasneje izkazalo, da iz tega sladkorja ne bo bonbona. Veliko je bilo gaženja po svežem snegu, na strmih odsekih pa ga je pričakala s pršičem posuta skala. Kljub temu je užival v razgledih in samoti avanture v objemu martuljskih strazarjev.

11. aprila je Peter Mrak s soplezalko Tino Fink (oba AO Črnuče) preplezal **Teranovo** (350 m, III/3, M, 80°) v severni steni Dolgega hrbta. Razmere so bile že precej pomladanske, sploh glede na temperature v dolini, in kot pravita, sta se uspešno izognila vsem projektilom, ki jih je nadnju pošiljala odjuga. V smeri sta imela precej gnilega snega, mestoma pa tudi nekaj zaplat ledu. Najbrž je bil to zadnji vzpon sezone, glede na opis razmer precej na meji sprejemljive varnosti.

Dan za njima sta Jure in Primož Žigon (oba AO Črnuče) plezala **Wisiakovo grapo** (300 m, III/2) v vzhodni steni Planjave. Razmere so bile precej dobre, zato sta nadaljevala po Grapi za rdečim kupom, a ju je pod robom stene ustavil skalni skok, čez katerega nista uspela najti prehoda, zato sta se spustila kakih 250 m in prečila proti Sukalniku ter preko grebena na vrh Planjave.

Kopne stene

Koledarska pomlad je prinesla tudi skoraj poletne temperature, ki so hitro pobrale sneg pod južnimi stenami naših vršacev. Tako sta Andraž Avbelj in Tone Sfiligoj (oba AK Vertikalaj) zavila v Bele vode, da bi uživala na soncu, v trdni, prijemov bogati skali Direttissime. No, vodnati slap ju je prepričal, da sta oči preusmerila v Stolp Visoke police in sicer **varianto Jugozahtodne grape** (150 m, III+). Kljub nizki oceni sta sopihala v izredni naklonini in zračnosti, ki jo nudijo tamkajšnje smeri.

15. aprila sta pod Koglom stala Jan in Miha Podgornik (oba Akademski AO) in si ogledovala **Zupanovo smer** (220 m, VI). Sama stena je suha kot poper in fanta si nista pustila dvakrat reči. Bosa sta prekoračila snežišče in v kratkih rokavih uživala v prijetni plezariji. Naslednji dan je sončni dan izkoristil tudi Domen Petrovčič (Akademski AO), ki je z novo pečeno SMAR-ovko Tjašo Jelovčan (AO Kranj) preplezal **Kamniško smer** (250 m, VII). Domen je sicer malo potožil nad (pre)visokimi temperaturami v steni. Očitno termostat še ni nastavljen na pomlad, ampak vztraja na zimskih, mrzlih razmerah. Družbo v steni sta jima delala Matej Mučič (tudi novopečeni član SMAR-a) in Marko Gradišnik (oba AO Kamnik), ki sta preizkušala trdnost grifov in natreniranost bicepsov v **Zupanovi smeri** (220 m, VI).

Smarovci v slovaških Visokih Tatrah

Prva letošnja akcija SMAR-a je bila namenjena plezanju kombiniranih smeri v Visokih Tatrah. Med 14. in 22. marcem so tamkajšnje stene in način plezanja spoznavali Janez Svoltjšak, Tjaša Jelovčan, Martin Žumer, Nejc Marčič, Matevž Mrak in Matej Balažič. V veliko pomoč pri izbiri ciljev in spoznavanju področja jim je bil lokalec Maichal Sabovčeič. 14. marca so s smučni dostopili do kočice pod Kežmarskim Štitom (ena višjih sten v Visokih Tatrah), se naslednji dan zbudili v oblačno jutro in plezali v predostenju

Kežmarskega Štita. Nejc in Tjaša sta preplezala smer **Weberovka** (400 m, M6), Martin in Janez sta se spopadla z **Matrixom in lažjo izstopno varianto** (300 m, M9, M6), Matevž in Matej pa sta preplezala smer **Russian roulette** (300 m, M6). 16. marca so nadaljevali s plezanjem v omenjenem predostenju v malce premešanih navezah. Martin in Matevž sta splezala **kombinacijsko smeri Weberovka in Szczepanskiho cesta** (400 m, M4), Janez in Nejc sta preplezala **Bocekova cesta a varianty** (400 m, M5+), Matej in Tjaša pa **Zlata nitka** (300 m, M5). Do večera so zapustili kočico in odsmučali v dolino. Z aktivnostmi so nadaljevali 18. marca, ko so dostopili v dolino Kačacia,

Plezanje v Luknji peči Foto: Martin Žumer

SMAR v slovaških Tatrah Foto: Matej Balažič

postavili šotore in prespali. Naslednji dan so plezali v Kačaci minchu. Martin, Nejc in Michal Sabovčik so dokončali novo smer, v kateri je Michal že opravil nekaj predhodnih poskusov. Smer so poimenovali **Nezabutka** (500 m, M7 A3). Matej in Janez sta plezala kombinacijo smeri **Lavym zarezom in Superdirtissima** (500 m, M6, A1). Zvečer so vsi odsmučali v dolino, Janez in Matej pa sta ostala še eno noč in naslednji dan preplezala smer Žolik (500 mF, M6+) v Veža železnej brany. S tem se je končala prva letošnja akcija SMAR-a, ki je bogatejši za nekaj novih članov in članico. Reprezentanca je doživela potrebno pomladitev po izstopu nekaterih izkušenejših članov. Delo mladinske reprezentance je dobro zastavljeno in glede na vzpone lahko od mladih fantov in punce še veliko pričakujemo. Imajo odlično priložnost, da se pod vodstvom Marka Prezlja, alpinista svetovnega formata, razvijejo v vrhunske alpiniste.

Francoske Alpe

Aprila sta se Domen Kastelic (Akademski AO) in Janez Svolišak (AO Kranj) zapeljala v Chamonix s smelo idejo, da bi preplezala smer No siesta (1100 m, VI+, M8, E5) v severni steni Grandes Jorasses. Smer sta med 21. in 23. julijem 1986 preplezala Slovaka Stanislav Glejdura in Jan Porvaznik in jo ocenila s VI+, 90°, 6a, A1/2. Prvo prosto zimsko ponovitev sta opravila Robert Jasper in Markus Stofer leta 2003 ter smer ocenila s VI+, M8, E5. Domen in Janez sta v smer vstopila 10. aprila, prišla do prvega bivaka in jo naslednji dan podurhala iz stene, saj jima vreme ni dovoljevalo nadaljevanja vzpona. Vrnila sta se v dolino, počakala izboljšanje in 14. aprila

dostopila pod prvi cilj rezervnega plana, in sicer smer There Goes the Neighbourhood (900 m, V, 6, M6+) v SZ steni Aiguille Sans Nom, ki sta jo prva preplezala Mark Twilight in Scott Backes oktobra leta 1993. Markov originalni opis smeri je precej grozljiv, sploh opis 6. raztežaja, ki je bil ocenjen z A3 in ga odlikuje precej slaba skala. "Padez vodilnega bi bil usoden . . ." je takrat zapisal Mark. Janez in Domen sta pod smerjo nemočno zrla v vstopne raztežaje smeri, precej skopo izdelane z ledom. Pogled na borno skalno opremo, ki jima je visela s plezalnih pasov, ju je prisilil, da sta iz žepa (lahko da tudi iz kape nahrbtnika) potegnila še zadnjega aduta in sicer opis **Direktnega severnega ozebnika Druja** (700 m, ED, M8, A16). Razmere so bile veliko boljše in končno sta lahko za silo potešila plezalne ambicije in uspešno zaključila kratek izlet v Francoske Alpe.

Novice je pripravil
Peter Bajec - Poli.

ŠPORTNO- PLEZALNE NOVICE

3 × 8b za Anjo Šerbinek

Članica APD Kozjak Maribor je v treh tednih preplezala tri smeri z oceno 8b. Konec marca je v Ospu preplezala Karies, v prvi polovici aprila pa je bila v Kotečniku uspešna še v smereh Smrtonosni slepič in medvedek Pu ter Masaker.

Novice je pripravil
Peter Mikša.

Zahodna liga 2015

V Plezalnem centru Ljubljana je 28. marca potekala tretja tekma za točke Zahodne lige 2015. Organizirali so jo člani Društva za razvoj plezalne kulture. 245 tekmovalcev iz plezalnih klubov zahodnega dela Slovenije se je pomerilo v težavnostnem plezanju. Predzadnja tekma Zahodne lige 2015 je potekala 18. aprila v Kamniku, kjer so se tekmovalci pomerili v balvan-skem plezanju na novi balvanski steni Plezalnega kluba Kamnik. Tekme se je udeležilo 268 plezalcev iz več kot 20 plezalnih klubov.

Vzhodna liga 2015

Tretja tekma Vzhodne lige je potekala 21. marca v Zasavju, pripravili so jo člani AO Trbovlje. Tekmovanja se je udeležilo 204 plezalcev iz 24 slovenskih klubov. Četrta tekma je 28. marca potekala v Radljah ob Dravi v organizaciji Plezalnega kluba Martinček. Tekmovanja se je udeležilo 216 plezalcev iz 25 klubov. Tokrat smo videli največ doseženih vrhov na tekmovanjih za Vzhodno ligo v tej sezoni, zato je prišlo tudi do nekaj več delitev mest pri najvišjih uvrstitvah. Zadnja tekma je 18. aprila potekala v Plezalnem centru Ljubljana, kjer je bilo na startu 231 tekmovalcev iz 25 klubov. Pred zadnjo

tekmo je bilo v nekaterih kategorijah še nekaj negotovosti o zmagovalcih v skupnem seštevku Vzhodne lige 2015. Po končanem tekmovanju so bili poleg priznanj za posamično tekmo podeljeni tudi veliki pokali za najboljšie v skupnem seštevku za sezono 2015. Mladi plezalci so v letošnji sezoni tekmovali na petih tekmah v petih starostnih kategorijah v absolutni konkurenci in konkurenci tekmovalcev, ki ne nastopajo oziroma še niso nastopili na tekmah za državno prvenstvo.

Osnovnošolsko prvenstvo v športnem plezanju

V Vojniku so se 11. aprila za naslove šolskih državnih prvakov v športnem plezanju pomerili učenci in učenke iz 95 osnovnih šol. Plezali so v dveh starostnih kategorijah, kjer so bili tekmovalci razdeljeni še na licencirane in nelicencirane tekmovalce pri Komisiji za športno plezanje Planinske zveze Slovenije. Vsak tekmovalec je plezal v eni smeri, v primeru izenačenega rezultata pa se je upošteval čas plezanja. V ekipni razvrstitvi so največ točk zbrali učenci in učenke Osnovne šole Orehek iz Kranja.

Mlajši učenci – licencirani

Kategorija	Moški	Ženske
Mlajši učenci in učenke	Andrej Polak	Saša Brodej

Mlajši učenci – nelicencirani

Kategorija	Moški	Ženske
Mlajši učenci in učenke	Lovro Črep	Sara Durm

Starejši učenci – licencirani

Kategorija	Moški	Ženske
Starejši učenci in učenke	Nik Golej	Vita Lukan

Starejši učenci – nelicencirani

Kategorija	Moški	Ženske
Starejši učenci in učenke	Jure Meglič	Jora Vilicer

ZIMSKA DOŽIVETJA NARAVE

vsak petek ob 17.05 h
na radiu Ognjišče
z Blažem Lesnikom

radio ognjišče <http://oddaje.ognjisce.si/dozivetja>

RADIO ŠT. 1
OD KOLPE DO BARJA

radijska oddaja
ČEZ HRIBE IN DOLINE
vsak 3. četrtek v mesecu, ob 17. uri

RADIO UNIVOX

99.5 MHz
106.8 MHz
107.5 MHz

Rožna ulica 39
1330 Kočevje

T: 01/893 99 10
F: 01/893 99 24
E: info@univox.si

SE SLIŠIMO!

Spoštujmo njihovo življenje

Nada Praprotnik: Rastlinstvo na stezah ovčarja Marka. Žirovnica, Medium in Planinsko društvo Žirovnica, 2015. 102 str., 12,80 EUR.

"Ko bomo hodili po sončnih poteh ovčarja Marka, odprimo oči in tudi srce! Vzemimo si čas in doživimo rastline v naravi, občudujemo jih in spoštujemo njihovo življenje!" Tako je zapisala dr. Nada Praprotnik na koncu knjižice, ki predstavlja rastlinstvo "na stezah ovčarja Marka", predvsem v karavanškem območju občine Žirovnica. Avtorica, ki se tudi po upokojitvi navdušeno sklanja k tlem in občuduje vse lepo, kar tam raste, je svojo vrhunsko botanično strokovnost tokrat podala na nekoliko drugačen način. Prijazni "ljudski" opisi

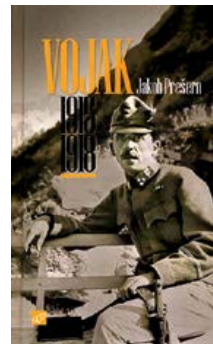
rastlin se prepletajo z nekaterimi navedki iz povesti *Ovčar Marko* slovenskega pisatelja Janeza Jalna, doma iz istih krajev kot Nada Praprotnik. Avtorica gre še dlje in rastline celo najprej poimenuje po njihovih ljudskih imenih, za nameček pa pri vsaki omeni še kakšno legendo, podaja zanimive razlage latinskih imen in podobno. Človek si kar zaželi, da bi bila knjižica dvakrat debelejša! Rastline so sicer razvrščene po času cvetenja, od prvih dni, ki naznanjajo pomlad ("v rebri so se razpuščale kurjice" [črni teloh]), do zgodnjih zimskih dni, ko še iščemo zadnje zelenje (ptičji lim ali bela omela), da je v pustih dneh kaj zelenega v hiši. Izvemo, da je bil Petrov ključek ali zaspanček [spomladanski svišč] nekoč uspavalno sredstvo "spanček") za nemirne otroke – nekaj rožic pod zglavjem je dete zazibalo v sen. Brkončice (trobentice [navadni jeglič]) nas varujejo pred norostjo, brin ima v jagodi križ, ker je Mariji z detetom na begu pred preganjalcem Herodom nudil zavetje. Takih in podobnih zanimivosti nam Nada Praprotnik natrese res veliko, marsikje pa opisom da tudi osebni pečat – nenazadnje so bila pobožja Vrtače njeno diplomsko delo, pa tudi sicer nam pove, kje in kdaj je kaj prese-nečena našla ali odkrila. Čeprav sem o rastlinah prebral že marsikaj, sem tudi v tej knjižici izvedel precej novega. Da je, denimo, bila kamniška murka opisana šele leta 1978, da je bila vrtaška zvončica, križanec med endemično Zoisovo zvončico in trebušasto zvončico, odkrita šele leta

1966, da ima ena naših znamenitih rastlin, kranjski grint, eno samo rastišče pri nas, na njem pa vzcveti manj kot deset rastlin ... Seveda se človek vpraša, kako naj knjižico uporablja. Kajti rastline so razvrščene po času cvetenja. Nič ne de! Na koncu, ob virih, sta še kazali slovenskih in latinskih imen, ki pomagata razrešiti marsikatero zadrego. Sicer pa je smisel v opazovanju, iskanju in spoštovanju cvetic, kot pravi avtorica. Tu sem pričakoval, da bo ob zaščitenih rastlinah to nekoliko bolj poudarila, a če vse pustimo tam, kjer rastejo, je ta delitev nenazadnje nepomembna. Pohvaliti moram lepe fotografije rastlin, ki jih je prispeval Ciril Mlinar, tudi barve so prave, kar je še posebej opaziti pri triglavski neboglasnici, ki je v knjigi taka kot na skalnih grebenih v gorah; njeno "neboglasno" modrino je namreč kar težko ujeti v objektivi. Če povzamem. Četudi je knjižica *Rastlinstvo na stezah ovčarja Marka* na videz lokalnega pomena (nekje avtorica celo zapiše "v naši občini", tj. v občini Žirovnica), je v njej opisano cvetje najti še marsikje drugje, zato jo z veseljem priporočam vsem, ki se radi sklonijo k tlem in pogledajo, kaj tam cveti. Še več, zaradi navezave na imenitno povest *Ovčar Marko*, ki je tudi hvalnica naravi, ima knjižica še dodatno vrednost. Predvsem pa je Nada Praprotnik v opise vpletla še toliko zanimivih dodatkov, da se bodo celo poučeni naučili še marsičesa novega.

Marjan Bradeško

Vojni spomini ljubitelja gora

Jakob Prešern: Vojak 1915–1918, Celje, Celjska Mohorjeva družba, 2014. 432 str., 25,00 EUR.

Na prodajne police je prišel vojni dnevnik pravnikarja, planinskega pisatelja in velikega ljubitelja gora dr. Jakoba Prešerna (1888–1975), daljnega sorodnika dr. Franceta Prešerna. Jakob Prešern ni neznano planinsko ime. Bil je predsednik radovljiške podružnice SPD (od leta 1925 do 1928), posebej aktiven je bil pri postavljanju Roblekovega doma na Begunjščici, pomagal je izbrati kraj za gradnjo Pogajnikovega doma na Kriških podih in jo tudi organiziral. Že leta 1928 je začel redno objavljati v Planinskem vestniku (takrat še pod psevdonimom dr. Jaka). Ukvarjal se je tudi s toponomastiko. Kot dober poznavalec Karavank je dopolnil in popravil zbirko krajevnih imen Henrika Tume (*Imenoslovje Julijskih Alp*). V več delih je leta 1933 v Planinskem vestniku objavil izčrpen članek

NAHRBTNIKI

vrhunske oblike in kvalitete!

Imenoslovje okrog Begunjščice in Stola. Kot priznanje za njegovo delo ga je PD Radovljica v letu 1968 imenovalo za častnega člana.

Pa se vrnimo h knjigi. Pravo je Jakob Prešern doštudiral leta 1912 na Dunaju. Začetek 1. svetovne vojne je dočakal kot sodnik pripravnik v Novem mestu. Prva mobilizacija leta 1914 ga je kot izobraženca obšla. Ker po tedanji ureditvi sodniki niso smeli postati vojaki, je upal, da se bo z opravljenim pravosodnim izpitom vojaščini izognil. A se ni izšlo po njegovih željah. Avstro-ogrska vojska je na srbski fronti in v Galiciji pretrpela ogromne izgube, potem pa se je odprla še soška fronta. Zaradi potreb po novih vojaki so bili vpoklicani tudi tisti, ki so pri prvi mobilizaciji izpadli. Med njimi je bil tudi avtor knjige, ki se je znašel v nabornem centru v Mariboru. Po urjenju vojaških nabornikov v Žalcu so vojake "trenirali" tudi v pravih gorah. Beremo lahko o maršu pod Poncami ter o vzponih na Schareck in Sonnblick. Tri leta vojskovanja je nato preživel večinoma v prvi bojni črti ali tik za njo v gorah od Krna preko Dolomitov in Južne Tirolske pa vse do fronte na reki Piavi. Njegovi vojni dnevniki so bile majhne knjižice, ki jih je skrival v podlogo obleke in za šive uniforme ter jih nosil domov, kadar je šel na dopust. Vanje je z izredno natančnostjo zapisoval dogodke, opažanja, tegobe in osebne stiske. Zaradi varnosti je stenografiral v slovenščini in uporabljal narečne besede, da njegovih zapisov, če bi jih našli, nadrejeni ne bi razumeli. Knjiga *Vojak 1915–1918*, ki je izšla ob stoletnici začetka 1. svetovne vojne, seveda ni strogo planinska. Pravzaprav so gore kulisa dogajanja na fronti. Ker gre za edinstven dokument tistega norega časa, vam knjigo toplo priporočamo v branje.

Emil Pevec

PLANINSKA
ORGANIZACIJA

Dejavnosti Planinske zveze Slovenije

April je v PZS zaznamovala predvsem skupščina, prav tako pa kar precej drugih vsebinsko bogatih in zanimivih dogodkov, tudi tistih ob praznovanju 120-letnice Planinskega vestnika. PZS je podala informacijo o začetku in predvidenem časovnem poteku postopka za spremembo in dopolnitve Statuta PZS, saj so v treh letih izvajanja določil statuta ob razpravah ugotovili določene nejasnosti, nedoslednosti ali določila, ki v praksi niso najbolj učinkovala.

Ob 120. obletnici postavitve Aljaževega stolpa na vrhu Triglava so v trgovskem centru Tuš gostili potujočo razstavo Aljažev stolp – Ta pleh ima dušo! Osrednje mesto razstave zaseda replika stolpa v naravni velikosti. Da bi ta nacionalni simbol približali vsem generacijam, bo razstava od aprila do 6. avgusta na ogled v centrih Tuš po vsej Sloveniji; za Kranjem sledi Planet Tuš Celje (22. 4.–12. 5.), Planet Tuš Maribor (13. 5.–24. 5.), Tuš Supermarket Ljubljana BTC (25. 5.–21. 6.) in Planet Tuš Koper (22. 6.–6. 8.). Odprtje razstave je Tuš skupaj s PZS zaznamoval tudi z ustanovitvijo sklada, ki je namenjen ohranitvi Aljaževega stolpa in vzdrževanju planinskih poti do njega. Vanj bo Tuš s svojimi kupci vse do konca oktobra prispeval določena sredstva.

Raziskovalna skupina (RS) PZS je dopolnila objavljeni javni razpis za najboljše diplomske in magistrske naloge ali doktorske disertacije,

Dopolnitev teme meseca

Ob predstavitvi razglednih stolpov v marčni temi meseca smo bralce povabili k sodelovanju, da nam posredujejo podatke o stolpih, ki smo jih pri pregledu morebiti izpustili.

Pisala nam je bralka Lea Lampret, ki nam je sporočila, da stolp stoji tudi na Kuclju, 748 m, severno od Višnje Gore, v jugozahodnem delu Posavskega hribovja. Stolp je bil zgrajen za geodetske potrebe, vendar se lahko nanj tudi povzpemo in se razgledamo. Pogled seže do Kamniško-Savinjskih Alp, Karavank in dela Julijcev.

Prejeli smo tudi pismo Zdenka Bezeljaka iz PD Javornik iz Črnega Vrha nad Idrijo, ki v svojem pismu dopolnjuje članek Anke Vončina s podatki, da je sedanji stolp na Špičastem vrhu postavilo društvo Trma iz Zadloga, stolp na Javorniku pa njihovo planinsko društvo, ki je bilo ustanovljeno leta 2000 zaradi obnove razpadajočega stolpa in Pirnatove kočice.

Od zaključka teme meseca smo izvedeli še, da je nov stolp postavljen tudi na Mestnem vrhu nad Kočevjem, vendar še ni uradno odprt. Izvedbo je vodilo PD Kočevje, gozdarji GD Medved iz Kočevja pa so pomagali pri pripravi projekta, komunikaciji in pridobivanju denarja. Višina stojišča novega stolpa je 6,5 m. Projekt bo dokončan v letošnjem letu. Odprtje je predvideno ob praznovanju dneva državnosti, 25. junija 2015.

Vsem se iskreno zahvaljujemo za sodelovanje.

Gorazd Gorišek

vsebinsko povezane z gorništvom, alpinizmom ali tudi širše, z dodatnimi temami, ki jih razpisuje v sodelovanju s Slovenskim planinskim muzejem, Vodniško komisijo PZS in Fakulteto za gradbeništvo in geodezijo Univerze v Ljubljani.

PZS je še pred zasedanjem skupščine izdala Letopis PZS 2014, in sicer peti po vrsti. V njem je predstavljeno delovanje PZS, vseh njenih komisij in odborov v preteklem letu, pregled najpomembnejših planinskih dogodkov v letu 2014, prav tako so predstavljeni tudi mednarodna dejavnost, področna organiziranost in planinska društva.

V okviru projekta Vsi v naravo je PZS skupaj z OKS – Zvezo športnih organizacij in Zvezo za šport invalidov Slovenije – Paraolimpijskim komitejem povabila društva na aprilsko delavnico

o vključevanju invalidov in oseb s posebnimi potrebami v športno-rekreativne dejavnosti.

PZS je opozorila na javno obravnavo predloga Zakona o gospodarjenju z gozdovi v lasti Republike Slovenije. Mreža nevladnih organizacij za rekreacijo v naravi, katere nosilec je PZS, je zbrala pripombe in predloge zainteresiranih društev in drugih organizacij ter jih skupaj posredovala pristojnemu ministrstvu.

Mladinska komisija (MK) je organizirala načelniško šolo za vse nove in bodoče načelnike mladinskih odsekov planinskih društev (MO PD), v kateri je udeležence seznanila s potrebnimi informacijami in posebnostmi, ki jih bodo potrebovali za uspešno opravljanje funkcije načelnika MO PD. V Planinskem učnem središču (PUS) Bavšica so

**RADIO
KRANJ 97.3**

www.radio-kranj.si

GORENJSKI megasrček

gorenjska televizija

www.gtv.si

že tradicionalno pred začetkom številnih usposabljanj, dogodkov in ostalih akcij v PUS-u na delovni akciji poskrbeli za čisto, sveže prepleskano in domače urejeno okolje, kakršnega nudi le PUS. Razpisali so seminar družabnosti, ki bo potekal v PUS-u Bavšica od 15. do 17. maja, osrednja tema pa bo namenjena aktivnostim na planinskih srečanjih in izletih za otroke. Za počitniški čas, od 25. julija do 2. avgusta, so razpisali že deveto usposabljanje za mladinske voditelje, ki je namenjeno mladim, starim vsaj 16 let oziroma z zaključnim 1. letnikom srednje šole (iz istega PD največ štirje). Rok prijave je 29. maj, prijave pa zbira MK, kjer dobite tudi vse informacije in prijavnico. MK je prek spleta posredovala tudi zaključke prireditve Mladinski parlament Alpejske konvencije 2015, ki je potekala v Kamniku, in objavila podrobne informacije o letošnjem Slovenskem planinskem orientacijskem tekmovanju SPOT 2015, na katerem se bodo tekmovalke in tekmovalci za naslove pomerili 23. in 24. maja v Rakitni in njeni okolici.

Gospodarska komisija je obiskovalce gora prek spleta obveščala o odprtih planinskih kočah med prvomajskimi prazniki.

Komisija za planinske poti je poročala o urejanju nove zelo zahtevne planinske poti, ki jo skupaj s PD Lisca Sevnica nadelujejo po južnem pobočju Lisce nad vasjo Cirje. Dela bodo predvidoma končana maja 2015, do takrat pa je ta pot, ki bo prva tovrstna v Posavju, zaradi varnosti zaprta.

Komisija za varstvo gorske narave je od letošnjem dnevu Zemlje, ki ga 22. aprila obeležujemo že vse od leta

1970, objavila poslanico, s katero je opozorila na krhkost planeta in prihodnost naših zanamcev ter našo odgovornost pri tem. Še posebej je izpostavila svet, kamor zahajamo ljubitelji gora, ter vsem položila na srce: "Planinci smo postali zato, ker so gore naredile na nas vtis, v nas so pustile sled. Naša naloga pa je, da v njih ne pustimo nepotrebnih sledi."

V Vodniški komisiji so nadaljevali z licenčnimi izpopolnjevanji v kopnih razmerah.

Komisija za alpinizem (KA) je vse registrirane člane alpinističnih odsekov/klubov, tj. kandidate za kategorizacijo, pozvala k oddaji seznama alpinističnih tur v sezoni 2014/2015. Razpisali so tudi letošnje termine izpitov za pridobitev naziva alpinist. Pisni in teoretični del izpita bosta potekala v prvi polovici maja, v poletnih mesecih pa za tiste, ki bodo opravili izpite, sledi še izpitna tura z inštruktorjem. Poročali so o uspešnem plezanju Slovenske mladinske alpinistične reprezentance (SMAR) v Visokih Tatrah in o srečanju Združenja planinskih organizacij alpskega loka (CAA) na temo problematike vzgoje mladih alpinistov. Poleg slovenskih predstavnikov so na srečanju sodelovali še Južni Tirolci (AVS), Švicarji (CAS) ter Avstrijci (OEA in Natur Freunde) in Nemci (DAV). Od povabljenih so manjkali le Francozi in Italijani. PZS, ki je na srečanju predstavila program SMAR, je vsekakor izstopala po organiziranosti alpinizma, usposabljanjih v okviru alpinističnih odsekov planinskih društev in v okviru KA PZS. Zbrane je zanimal predvsem sistem kategorizacije, saj je dokaj edinstven in kot tak večini nepoznan. Sistem je primerljiv le z južnokorejskim in ruskim, nekaj podobnega pa naj bi imeli tudi v Iranu. Da je sistem KA PZS trenutno eden izmed bolj organiziranih, pove tudi dejstvo, da so člani SMAR-a

med mladimi alpinisti alpskih držav zelo poznani in zaradi kopice izvrstnih vzponov tudi njihovi vzorniki. Komisija za športno plezanje je bila aktivna na področju tekem in prvenstev za najmlajše.

Komisija za gorske športe je poročala o 22. teku pod Kriško goro za pokal Janka Likarja, ki ga je organiziralo PD Križe.

Komisija za turno kolesarstvo (KTK) je objavila razpis za 7. turnokolesarski tabor KTK 2015, ki bo med 11. in 16. avgustom v Kranjski Gori. Udeleženci bodo razporejeni v dve skupini glede na izkušnje in znanje s področja turnega kolesarstva. Prijave sprejemajo do 10. julija na elektronskem naslovu turno.kolesarstvo@pzs.si. Objavili so tudi termine tur oziroma tečajev tehnike turnega kolesarjenja pred pomladnimi in poletnimi kolesarskimi podvigi. Koledar tur spremljajte na spletni strani KTK.

V Planinski založbi (PZ) je 22. aprila izšel novi enciklopedični vodnik *Julijske Alpe: Skupini Mangarta in Jalovca* avtorja Jožeta Draba. V PZ lahko kupite tudi družinski planinski vodnik *Gorski škrat te vabi v hribe* z opisi 30 izletov v hribe v okolici Ljubljane, vsakemu izletu pa je dodana pobarvanka. PZ je v aprilu sodelovala na tradicionalnih, tokrat že 20. slovenskih dnevih knjige, na katerem so kupci izdelkov PZ prejeli poseben sejemski popust (do 60 odstotkov) ter knjižno darilo. PZS in nekatere planinske kočice so tretji konec tedna v aprilu sodelovale na sejmu Natura v Gornji Radgoni, na katerem so imeli člani PZS popust pri vstopnici. Prav tako imajo člani PZS popust pri nakupu vstopnic za ogled razstave 1001 izum, ki je na ogled do 2. julija 2015 na Gospodarskem razstavišču v Ljubljani.

Zdenka Mihelič

Letno srečanje vodstev Planinskih zvez Slovenije in Hrvaške

Na že četrtem delovnem srečanju vodstev sosednjih planinskih organizacij sta se vodstvi PZS in HPS ozrli na izvedene pretekle dejavnosti in na prihodnje skupne projekte. Srečanja na Jurkovi koči in Tončkovem domu na Lisci so se 11. in 12. aprila po Skupščini PZS udeležili predsednik PZS Bojan Rotovnik, podpredsednika Miro Eržen in Tone Jesenko ter generalni sekretar PZS Matej Planko, iz Planinske zveze Hrvaške (HPS) pa predsedniki dr. Hrvoje Kraljevič, glavni tajnik Darko Berljak, predsednik izvršnega odbora Vlado Novak, podpredsednik Tomislav Čanić in Ivo Hapač.

V uvodnem delu so pregledali, kaj je bilo narejenega od preteklega srečanja aprila 2014 v Ogulinu. Obe zvezi utrjujeja medsebojne vezi s skupnimi akcijami, z izmenjavo izkušenj pri usposabljanju strokovnih kadrov in izmenjavo strokovnih kadrov samih, z medsebojno ponudbo planinske literature po akcijskih cenah, pri organizaciji slovensko-hrvaškega pokala v lednem plezanju, pri možnostih skupnih prijav na razpise Evropske unije in v sodelovanju v okviru Združenja planinskih organizacij Balkana (BMU). Vodstvi obeh zvez podpirata in spodbujata tudi sodelovanje komisij in društev z obeh strani meje. Pri načrtovanju prihodnjih skupnih projektov so se osredotočili na še konkretnije korake povezovanja. Za pomoč planinskim društvom bodo pripravili seznam zanimivih izletov v obeh državah.

Četrto delovno srečanje vodstev PZS in HPS je prvič potekalo v planinskem okolju.

Foto: Manca Čujež

skupaj z informacijami o vodnikih in prenočevanju, kot povabilo slovenskim in hrvaškim planincem k obisku izbranih 40 vrhov obeh držav pa bodo pripravili dvojezični planinski dnevnik Vrhovi prijateljstva Slovenija - Hrvaška. Podana je bila informacija o nadaljevanju evropskih pešpoti E6 in E12 na Hrvaškem, PZS z odlično organiziranimi planinskimi orientacijskimi tekmovanji pa je podala še uraden predlog o balkanskem prvenstvu v planinski orientaciji.

Vodstvi PZS in HPS se bosta letos srečali še večkrat, predvsem na pomembnejših dogodkih in obletnicah. Konec maja bo skupščina BMU, jeseni bo v Južni Koreji potekala skupščina Mednarodnega združenja planinskih organizacij (UIAA), skupščina HPS in dan slovenskih planinskih doživetij PZS pa bosta istočasno 13. junija. 17. maja bo HPS zaključila praznovanje svoje 140-letnice s pohodom in razstavo, 7. avgusta pa bomo praznovali 120-letnico postavitve Aljaževega stolpa. Še pred delovnim srečanjem so se predstavniki obeh zvez v Sevnici udeležili odprtja dokumentarne razstave Skupaj v gorah, v kateri HPS ob lanski 140-letnici ustanovitve slikovito prikazuje bogato zgodovino uspešnega sodelovanja slovenskih in hrvaških planincev. Razstava, ki je nastala v sodelovanju HPS s Slovenskim planinskim muzejem, je bila na Gradu Sevnica skupaj s slikarsko razstavo Skupaj ob platnu na ogled do 10. maja 2015, od 13. do 29. maja pa si jo lahko ogledate v Slovenskem domu v Zagrebu.

Najvišji predstavniki PZS in HPS so se v nedeljo srečali tudi z markacisti PZS in si ogledali delo tehnične ekipe Komisije za planinske poti PZS in markacistov PD Lisca Sevnica pri nadelavi nove zelo zahtevne planinske poti na Lisco.

Po spletni objavi povzela
Zdenka Mihelič

Ameriški veleposlanik na obisku v SPM

Predsednik PZS Bojan Rotovnik in podpredsednik PZS Miro Eržen sta 18. aprila v Slovenskem planinskem muzeju v Mojstrani na neuradnem srečanju gostila ameriškega veleposlanika Brenta R. Hartleyja, kateremu sta predstavila organiziranost in delovanje PZS ter ga povabila na nekatere letošnje pomembnejše dogodke (so)organizaciji PZS, in sicer na 6. dan Alpske konvencije 30. maja v Mojstrani, dan slovenskih

Ameriški veleposlanik Brent R. Hartley v Slovenskem planinskem muzeju Foto: Tanja Šusteršič

planinskih doživetij 13. junija na Kravcu in na praznovanje 120-letnice postavitve Aljaževega stolpa 7. avgusta na Triglavu in v Mojstrani. Veleposlanik Brent R. Hartley, tudi sam ljubitelj gora, si je ogledal tudi planinski muzej z bogato zgodovino slovenskega planinstva in alpinizma ter priložnostno razstavo ob 120. obletnici Planinskega vestnika.

Zdenka Mihelič

Planinska noč knjige

Na svetovni dan knjige in avtorskih pravic 23. aprila je po Sloveniji že drugo leto zapored potekala Noč knjige, projekt, ki je ponovno združeval, spodbujal in budil radovednost, ustvarjalnost, znanje, branje in druženje med ljudmi. Letos se je v tem projektu v Sloveniji in zamejstvu združilo kar sto petintrideset krajev in tristo štirideset organizatorjev s štiristo petinsedemdesetimi prireditvami. In tem smelim organizatorjem se je letos prvič pridružila tudi Planinska zveza Slovenije (PZS) oziroma Planinska založba PZS, ki je pod okriljem Noči knjige organizirala Planinsko noč knjige.

Na sedežu PZS v Ljubljani so zbranim ljubiteljem gora in lepe besede predstavili čisto sveže izdani vodnik *Julijske Alpe: Skupini Mangarta in Jalovca*, vodnik *Razširjena slovenska planinska pot* in našo revijo, ki razveseljuje vas kot tudi mnoge bralce že 120 let.

Jože Drab, avtor vodnika *Julijske Alpe: Skupini Mangarta in Jalovca*, ki je veliki planinski zanesenjak, pa tudi vodnik PZS in inštruktor planinske vzgoje, je poudaril, da je bil zelo zadovoljen pri odkrivanju novega sveta in utiranju stez

skozi borovce, ki so zarasli številne poti od dni Tineta Miheliča do danes. Zato so pogosto prišli prav tako zemljevid, opis poti in GPS kot tudi cepin in plezalna vrv. Vodnik, ki namreč spada v serijo naslednikov težko pričakovane prenovitve legendarnih Julijskih Alp Tineta Miheliča, se osredotoča na severozahodni del Vzhodnih Julijskih Alp z opisi nekaterih najbolj znanih slovenskih vrhov, pa tudi nekaterih najbolj cenjenih koticov za iskalce gorske samote. Izstopata seveda Mangart in Jalovec, ne manjkajo pa tudi razgledne Mojstrovke, grebeni Bavškega Grintavca in skalnate Ponce, v zaraščeno divjino pozabljeni Predelski Vršiči, remšendolske gore in skupina Ciprnika, samotni Pelci, Pihavci in strmine Loške stene. Popolnoma prenovljen vodnik planinca vabi v prelestne gore z novimi in dopoljenimi opisi, ilustrativnimi fotografijami z vrisano potjo in označenimi vrhovi ter z GPS-koordinatami pomembnih točk, s svojim obširnimi naborom tur pa nagovarja tako planinske začetnike kot izkušene ljubitelje brezpotij – vse željne čudovitih razgledov z vrhov Vzhodnih Julijcev.

V nadaljevanju večera je Gorazd Gorišek, gornik številnih prehojenih biserov gora in pisec, predstavil svoj vodnik *Razširjena slovenska planinska pot*. Knjigo, ki je lani novembra orala ledino nove celostne

grafične podobe izdaj Planinske založbe PZS in je na 30. slovenskem knjižnem sejmu 2014 prejela nagrado za najlepšo slovensko knjigo v kategoriji poljudnih knjig. Vodnik obsega 44 ciljev po vsej Sloveniji, vse od najresnejših vrhov v visokogorju prek vrste gozdnatih hribov do blagih severovzhodnih gričev, njegova dodana vrednost pa so zgoščeni, natančni in sistematični opisi, kratka predstavitev ostalih pristopov na isti cilj in bogata grafična oprema. Gorišek pa ni predstavil le vodnika, pač pa je z občinstvom delil tudi iskriave prigode iz časov nastajanja knjige, ko se je na večino ciljev Razširjena slovenske planinske poti podal z družino. Knjižno ponočevanje se je nadaljevalo v družbi Planinskega vestnika, ki s 120 leti in z izhajanjem vse od leta 1895 predstavlja starost slovenskih revij, pa vendar njen mladostni žar napolnjuje odrasle ter navdihuje mlade in najmlajše. V pogovoru z Manco Čujež so o vlogi in poslanstvu osrednje slovenske planinske revije, o svojem prvem stiku s Planinskim vestnikom ter mesečnikovi koraki naprej (slogan, sredica revije, tema meseca, posodobljen videz in večji format . . .), pa o hudomušnih spominih in dragoceni digitalizaciji vseh letnikov Vestnika navdušeno in s ponosom na vse narejeno delo spregovorili odgovorni urednik Vladimir Habjan, urednica rubrike Z nami na pot Irena Mušič Habjan, tehnični urednik Emil Pevec in Dušan Škodič, član uredniškega odbora, v katerem sicer letos prvič v zgodovini revije prevladujejo ženske. Poslušalci so iz prve roke spoznali uglasen stroj goram zapisanega uredniškega odbora, ki svoje delo opravlja resno in profesionalno, četudi iz drugih strokovnih voda, a jih je Planinski vestnik

Jože Drab s svojim novim vodnikom po Julijskih Alpah, skupini Mangarta in Jalovca
Foto: Manca Čujež

novinarsko dodobra prekalil. Obiskovalce so s posebnimi ugodnostmi razveselili tudi v Planinski založbi PZS, ki je na Planinsko noč knjige ljubitelje gora pričakala odprta vse do pol enajstih zvečer.

**Po spletni objavi povzela
Zdenka Mihelič**

Nazaj v planinski raj

Rovtarji smo veseli, da nam je dano živeti v tako lepem delu Slovenije. Kako lepo je zjutraj vstati, stopati po cesti in v daljavi uzreti z jutranjim soncem obsijane gore, sredi katerih kraljuje očak Triglav. Kot bel venec se vzpenjajo gorski vršaci k nebu, čisti in mogočni. Vrhovi nas vabijo, da jih obiščemo, a hkrati nam govorijo, naj jih spoštujemo. Tudi njihove pasti, ki so lahko včasih usodne.

Ni vsakomur dano zahajati v gore, zato se moramo včasih zadovoljiti tudi z bližnjimi, nekoliko nižjimi, a vseeno lepimi cilji, ki so nam prav vsem dosegljivi. Nam najbližji vrh je Vrh Svetih Treh Kraljev. Okoli 800 metrov nad morjem se vzpenja, krasi ga pa lepa in urejena cerkvena, ki je vidna daleč naokrog. Ni lepšega začetka nedelje, kot v ranem jutru pešačiti na ta priljubljeni kraj. Le nekaj kilometrov poti malo navzdol pa nekaj navzgor in že smo tam. Najprej prispemo k tamkajšnji podružnični šoli, malo višje naprej pa že na sam vrh. Vmes pa stoji prava planinska postojanka, kočna na Vrhju Svetih Treh Kraljev. In prav tam je bilo 17.1.2015 kljub precej slabemu vremenu slovesno. PD Rovte je letos lepo urejeni koči dodalo še novo informacijsko tablo.

Vsakdo lahko najde tiste stezice, ki so včasih bile in so še danes. S to pesmijo se je namreč slovesnost začela. Cerkevni pevski zbor pod vodstvom Janeza Trevna je imel ta dan nalogo pevsko

obeležiti slovesnost. Da bi bile te stezice občasno večkrat obiskane, so seveda želje vseh, ki se trudijo in jih po svojih močeh urejajo. Vodja markacistov Franc Kogovšek nam je lepo orisal pot PD Rovte, ki sega v konec šestdesetih let prejšnjega stoletja. Tedaj so se žirovski planinci odcepili, logaška občina pa ni imela svojega planinskega društva. Nekaj članov je ostalo pri prvotnem društvu, nekaj se jih je priključilo PD Ljubljana Matica in Usnjar Vrhnika. Leta 1972 je bilo ustanovljeno PD Logatec, v katerega se je vključilo precej članov tudi iz Rovt. Ti so pomagali pri odpiranju Notranjske planinske poti, leta 1982 pa je bila ustanovljena sekcija Rovte. Kar 270 članov je štela. Njen prvi predsednik je bil Boris Treven. Za planince je bilo pomembno leto 1987, ko je bila zgrajena planinska kočna na Vrhju Svetih Treh Kraljev. Le malo kasneje, leta 1992, je bilo ustanovljeno tudi samostojno PD Rovte, kateremu je predsedoval Stanislav Šinkovec. Sedanjí predsednik društva je Janez Treven. Planinci imajo vedno dovolj dela. Ko niso na svojih planinskih poteh, so dejavni pri urejanju okolice kočne, tudi planinske poti vsako leto zahtevajo ureditev.

Želja domačinov in pohodnikov je bila tudi postavitve urejene in pregledne table, ki bi bila v pomoč vsem, ki te kraje obiskujejo. Kar precej zaslug za postavitve table imajo markacisti PD Rovte, pomoč pri nastanku in izdelavi zemljevida pa jim je nudil Bogdan Seliger iz PD Horjul. Za strokovno in tehnično izvedbo je poskrbela ekipa Muri tisk iz Ajdovščine, uokviril pa jo je prizadevni planinec in markacist, predvsem pa velik ljubitelj naših planinskih poti Bogomil Mikuž. On in njegova žena Marta sta tudi simbolično odkrila lepo in uporabno pridobitev. Aplavz in še pesem iz grl pevcev Rož, Podjuna, Zila se je razlegla po oblačni, a kljub temu prijetni okolice Vrhja. Tudi predsednik KS Vrh Svetih Treh Kraljev Boštjan Mivšek se je pridružil čestitkam

in se v kratkem govoru zahvalil za pridobitev in predvsem za zgledno sodelovanje med tema dvema krajevnima skupnostma. Planinstvo druží oba kraja in pomeni pomembno vez med ljudmi. Temu prav gotovo veliko pripomorejo člani PD Rovte, ki so lahko po svojem delovanju marsikom za zgled. Sledilo je še malo druženja ob prijetni družbi in toplem čaju v zakurjeni koči, za katero v zadnjem času lepo skrbita oskrbnika Jadranka in Dejan Jenko. Njima in vsem, ki boste ta kraj obiskali, želimo veliko lepih, sproščujočih, predvsem pa planinskih užitkov.

Metka Bogataj

Zavetišče v Hudičevem borštu na Zaplati

Čeprav gore nad kokrško dolino od Storžiča preko Zaplate do Kočne dobesedno kipijo nad vasmi v njihovem vznožju, se domačini vse do konca drugega tisočletja niso omislili, da bi ljubezen do gora spravili v okvir domačega planinskega društva. Naposled pa je ideja o organiziranem planinstvu vzkllila tudi v Predvdoru. Župan Miran Zadnikar je v prvih dneh novega leta 1998 v Planinskem domu na Kališču predlagal ustanovitev preddvorske planinske sekcije, ki so jo zbrani somišljeniki navdušeno pozdravili. Planinsko sekcijo so kranjski planinci z veseljem vključili v svoje društvo. Odločilno vlogo v vseh petnajstih letih odličnega delovanja sekcije je imel načelnik Živko Drekonja, naturalizirani Predvdorčan, ki je skoraj tridesetletne planinske in organizacijske izkušnje, tudi kot član in podpredsednik PD Kranj, z vso prizadevnostjo preliil med preddvorske planince. Vestnemu delu tako pri izobraževanju kot pri urejanju številnih planinskih poti, počivališč in razgledišč se je v letu 2005

pridružil novo gorsko delovišče. Tega leta je namreč Franc Ekar, takratni preddvorski župan, z gospo Boženo Eržen Deu podpisal darilno pogodbo o brezplačnem prenosu dela zemljišča in lovske kočne v Hudičevem borštu na Zaplati na Občino Predvdor. Prav to dejanje je pred preddvorske planince postavilo izziv, ki se mu zaradi sanj o svoji planinski koči niso mogli upreti. Z odločitvijo o gradnji kočne se je začelo večletno delo članov in Hudičevem borštu. Pri transportu materiala je sodelovala Slovenska vojska z odličnimi piloti helikopterjev. Kar nekaj materiala pa so iz eno uro oddaljenega kraja, do kamor lahko še pripelje traktor, člani znosili na ramenih. Pri delovnih akcijah s prevozi materiala so vedno pomagali tudi prizadevni domačini s traktorji. Raznovrstne izkušnje s tisočeriimi prostovoljnimi urami dela v petnajstih letih delovanja planinske sekcije so pri članih rodile samozavest, ki je leta 2013 botrovala ustanovitvi Planinskega društva Predvdor. Mesto prvega predsednika društva je prevzel Aleš Drekonja.

Že v drugem letu delovanja je društvo praznovalo veliko delovno zmago. Številni prostovoljci gradnje zavetišča v Hudičevem borštu na Zaplati, med katerimi so bili neuklonljivi Živko Drekonja, Rajko Fende, Franci Cvek, Stanko Arh, Jože Keber in številni planinci, so 5. julija 2014 dočakali trenutek, ko je zavetišče ljubiteljem gora na 1328 metrih velikodušno odprlo svoja vrata. Pozdrav in planinsko tablo za zavetišče za kočno prve kategorije je predsedniku društva Alešu Drekonji slovesno izročil podpredsednik PZS Miro Eržen. Hudičev boršt kot zavarovani pragozd na Zaplati s svojo legendo, ki govori, kako je hudič dvema prepirljivima dolinskima kmetoma odnesel gozd in ga je zaradi zvonjenja na bližnjem Svetem Jakobu odvrnil kar na sredo gore, je samo eden

Zavetišče v Hudičevem borštu na Zaplati Foto: Slavko Prezelj

Pregledna tabla Arhiv PD Rovte

na vsem svetu. Prav zato se je vredno potruditi in priti v ta skrivnostni bukov gozd, se odžejati z njegovo studenčnico in se v domačnosti zavetišča spočiti ter se okrepčati pri gostoljubnem oskrbniku Rajku.

Zavetišče v Hudičevem borštu, do katerega se iz vasi Mače skozi gozd in čez travnato pobočje Zaplate povzpemo v slabih dveh urah, vrata obiskovalcem na stečaj odpre v petek popoldan in jih zapre v nedeljo zvečer. Počitka in prenočitve željnim planincem je na voljo trinajst postelj v štirih sobah. Za trenutke radovednosti in za pošiljanje najnovejših novic v svet je v zavetišču na voljo tudi internet. V mesecu juniju postane Zaplata pravi botanični vrt, zato je obisk takrat še posebno zanimiv. Zavetišče v Hudičevem borštu je tudi odlično izhodišče za poldrugo uro dolg vzpon na Cjanovco ter z nje za skok na Srednji vrh, kjer se nam odpre razgled do Košute in naprej do Obirja. S Srednjega vrha se nam ponuja obisk

neokrnjene narave v Dolgi njivi in iz nje kratek vzpon na Mali Grintovec, od koder nas že pozdravlja Planinski dom na Kališču in v nebo priostreni Storžič.

Slavko Prezelj

Čarov turni smuk

Žirovec, pet Tolmincev in dva Radovljičana so se 25. aprila 2015 udeležili 15. turnega smuka v spomin na znanega, nesrečno preminulega alpinista Marka Čara (1969–2000). Tokrat so se udeleženci iz doline Zadnjica povzpeli na Kanjavac. Smuči so sneli na približno 1300 metrih višine. Druženje so nadaljevali v Trenti, kjer jih je pogostil Markov oče Stane Čar. Tako kot doslej, je bil organizator ture Simon Čopi (GRS Tolmin), nekdanji gosti Markov sopotnik.

Miran Hladnik

Udeleženci Čarovega turnega smuka Foto: Miran Hladnik

Planinska pomoč Nepalju po potresu

Nepal, priljubljeni pohodniški in alpinistični cilj Slovencev, je 25. aprila 2015 prizadel katastrofalni potres z magnitudo 7,9, ki je povzročil ogromno materialno škodo in zahteval več tisoč človeških življenj, veliko ljudi pa je tudi pogrešanih in ranjenih. V času potresa je bilo v himalajski državi 62 Slovencev, a po podatkih Ministrstva za zunanje zadeve RS po močnem potresu med njimi ni poškodovanih, prav tako tam ni organiziranih alpinističnih odprav PZS.

Slovenijo in Nepal povezuje dolgotrajno sodelovanje. Planinska zveza Slovenije je bila leta 1979 z ustanovitvijo slovenske gorniške šole v Managu, prve šole za vodnike, zgrajene v Nepalju, prva planinska zveza, ki se je povezala s Planinsko zvezo Nepala in s pomočjo izobraževanja domačinom 35 let omogočala boljše življenje in varnejše delo pri odpravah visoko v himalajskih gorah.

Zbiranju pomoči za prizadete v nedavnem potresu v Nepalju se je pridružila tudi Planinska zveza Slovenije, ki podpira dobrodelno akcijo zbiranja sredstev Rdečega križa Slovenije, s katerim ima podpisan sporazum, in poziva svoje člane k solidarnosti in pomoči pri prispevanju finančnih sredstev za prizadete v uničujočem potresu. Poleg tega bo iz lastnih sredstev nakazala Rdečemu križu Slovenije donacijo za pomoč Nepalju, pri zainteresiranih organizacijah in posameznikih preverila pripravljenost za izvedbo dobrodelne prireditve v mesecu maju z

Planinska pomoč Nepalju

Rdeči križ Slovenije, Mirje 19,
1000 Ljubljana
TRR: SI56 0310 0111 1122 296
Sklic: 00 937065
SWIFT/BIC: SKBASIXX
Koda namena: CHAR
Sredstva, namenjena prizadetim v potresu v Nepalju, je mogoče nakazati tudi na poseben račun Veleposlaništva Nepala v Berlinu.
DEUTSCHE BANK, Berlin
Account No.: 435441101
Bank Code No.: 10070000
IBAN: DE59 1007 0000 0435 4411 01
BIC (SWIFT CODE): DEUTDE33XXX

namenom zbiranja sredstev za pomoč Nepalju ter Vladi RS predlagala, da se čim prej odzove in zagotovi pomoč Nepalju. Tem pobudam se pridružuje tudi častni generalni konzul Nepala v Sloveniji Aswin Kumar Shrestha. Svoj prispevek lahko nakažete prek plačilnega naloga BN02 na zgornji naslov. Vsa zbrana sredstva bo RKS nakazal Mednarodni federaciji društev Rdečega križa in Rdečega polmeseca, saj je neposredno nakazilo najučinkovitejši način, kako omogočiti čim prejšnje izvajanje najnujnejših programov pomoči v Nepalju.

Po sporočilu za medije povzela
Zdenka Mihelič

Devetinspetdeset odtenkov sivomodre

V Slovenskem planinskem muzeju v Mojstrani je 10. aprila 2015 potekalo odprtje razstave najnovejših likovnih del Danila Cedilnika Dena, za katerega lahko rečemo, tako kot je v uvodu omenil direktor muzeja Miro Eržen, da sodi v "zlato dobo slovenske gorske likovne ustvarjalnosti". Štiriinštirideset platen na razstavi s pomenljivim naslovom kaže veliko ustvarjalnost Danila Cedilnika, obenem pa svojevrstno rast, saj kljub zanj značilni sivomodri barvi najdemo vse več tudi oranžne, rumene, rdeče ... Po besedah slikarja je teh novih odtenkov veliko, čemur lahko pritrdijo tudi poznavalci njegovega ustvarjanja. Tisti, ki se z njegovim delom srečajo prvič, bodo še vedno najprej zaznali predvsem vso "čudovito izčiščeno hladno modrino", s katero je slikar upodobil gore od Triglava do Everesta. Slavnostna govornica Elizabeta Gradnik je v zaključku o Cedilnikovih slikah gora dejala: "So mirne, svetle in tihe, prav take kot najlepše človeške duše. Kljub hladnemu koloritu, izčiščeni likovni govorici in vzvišeni dostojanstvenosti, ki jo izžarevajo, nam niso tuje, saj nam jih je slikar približal prav s tem, da se jih je dotaknil in vnesel vanje — pa čeprav skoraj neznamen — košček življenja." Razstavo je odprl župan občine Kranjska Gora Janez Hrovat.

Marjan Bradeško

Den z Vikijem Grošljem — od Triglava do Everesta

Foto: Marjan Bradeško

Digitalni vodnik za obiskovalce TNP

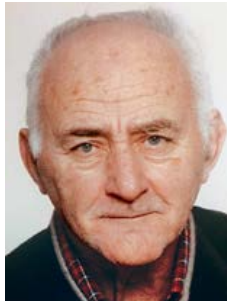
Triglavski narodni park je pripravil digitalni vodnik, ki obiskovalcem omogoča, da na enostaven način preko pametnih telefonov in tablic poiščejo informacije o naravnih in kulturnih znamenitostih, tematskih, kolesarskih in pohodnih poteh in drugih možnostih za rekreacijo. Aplikacija, ki je na voljo za mobilne naprave (Android in iOS) v spletnih trgovinah Google Play in App Store, se nahaja pod imenom Julius Guide, pripravljena pa je bila v okviru projekta Julius – Raba in ovrednotenje kulturne

dediščine ter skupna uporaba športne infrastrukture na čezmejnem območju od Julijskih Alp do Jadrana (Program čezmejnega sodelovanja Slovenija - Italija 2007–2013). Vodnik obsega zanimivosti Triglavskega narodnega parka, Krasa, Ljubljane z okolico in Naravnega parka Julijsko predgorje v Italiji. Na območju Triglavskega narodnega parka je trenutno predstavljenih 55 točkovnih zanimivosti in 14 tematskih poti. Z izbiro točke ali poti se prikaže zemljevid in točna lokacija ter kratek opis s slikovnim materialom. Vodnik je na voljo v slovenskem, italijanskem in angleškem jeziku. Navodila za namestitev aplikacije: http://julius.projekt.si/sites/default/files/Android_SLO.pdf Več info: <http://julius.projekt.si/>, <https://www.facebook.com/pages/Julius-Project/425661400811096>

Peter Janežič - Petrač (1936–2015)

Peter je bil rojen leta 1936 na Ježici, še v tistih dobrih klasičnih gorniških časih in spada v generacijo, ki dandanašnji počasi odhaja. Že leta 1953 je postal alpinist AO PD Ljubljana Matica, kmalu nato še gorski reševalec, alpinistični inštruktor in gorski vodnik. Burna alpinistična dejavnost njegove generacije, kjer ni manjkalo tudi velikih imen alpinizma, je imela za posledico neštete vzpone in smeri v naših in tujih gorah. Včasih je šlo tudi za dlako, saj se spominjam, kako mi je opisoval nesrečo na plazu pod Skuto in njegov strašljivi padec v Herletovi smeri v Ojstrici. Vrhunec njegovega alpinističnega opusa je bil prav gotovo vzpon na afganistanški, 7350 metrov visoki zahodni vrh Nošaka z odpravo PD Ljubljana Matica leta 1977. Tudi tam je šlo za dlako, saj ga je zaradi višinske bolezni Martin kot so-plezalec s skrajnim naporom prenesel v nižje predele gore, kjer se je spet vrnil v življenje. Tega dejanja Peter ni pozabil. Z Martinom sta bila do njegove prežgodnje smrti najboljša prijatelja. Peter je veliko pomagal kot vodja gradbenih del v učnem centru za nepalske gorske vodnike v Manangu v Nepalju leta 1979. Bil je tudi gorski vodnik v pravem pomenu besede, vedno pripravljen na pomoč in za nasvet v kritični situaciji. Mlajše nas je najbolj navduševala njegova mirnost in hudomušnost. Spomnim se zadnje ture v sezoni na Sedmera jezera, ko so tam najlepše rumeneli macesni. Seveda je moral to ovekovečiti s fotografiskim aparatom. Koča je bila že zaprta, bili pa smo lačni in žejni. Naenkrat se je odprl Petračev nahrbtnik in ven se je prismejala tolsta kokoš in pletenka jabolčnika. Ob tabornem ognju smo oboje hitro pospravili in se pozno ponoči vrnili v dolino. Priča sem bil tudi podobni zgodbi v bivaku pod

Dent d'Hérensom na višini 4000 metrov, kjer je cela odprava grizljala le šrotfuter, Petrač in Martin pa sta zadaj kuhala pravo slovensko govejo juho z vsemi začimbami, ki jih je Peter prinesel s seboj s svojega domačega vrta. Spomnim se tudi dogodka v Chamonixu, ko je članici naše odprave ves vesel in hvaležen iz trgovine prinesel veliko čokolado, ker mu je z zdravili pomagala odpraviti velike bolečine. Velikokrat smo ga na treningu na Turncu opazovali, kako je kljub letom še vedno opravil s Platkami v vrhunskem slogu. Srečnim okolnostim se imamo zahvaliti, da smo z njim in cvetom slovenskega gorskega vodništva opravili veliko število vzponov v domačih gorah, treninge za visokogorje v Avstriji, Švici, Italiji in Franciji. Peter je bil med drugim tudi "dvorni vodnik" pri PD Lesnina, kjer sem bil zaposlen in kjer je vladala zelo ugodna hribovska klima. Mont Blanca, Bernine, Matterhorna, Ortlerja, Piz Rosegga, Monte Rose, Lyskamma, Breithorna, Grossglocknerja in drugih evropskih vrhov ne bi nikoli videli, če ne bi bilo njega. Leta 1990 mi je za okroglo obletnico podaril knjigo *Sij gora*, ki sta jo z akademikom Matjažem Kmeclom že nekaj časa načrtovala. Knjiga je bila njegova življenjska prelomnica, saj je takrat kline obesil v kot in se popolnoma posvetil planinski fotografiji. Ljubezen do gora je Peter izkazoval tudi s svojima mamiyo in has-selbladom, ki sta bila prave pošasti zaradi teže med vsemi fotografskimi aparati tistega časa. Format diapozitiva 6 krat 9 je bil zanj zakon. Brez teh aparatov ni bilo kakovostnega posnetka. Nemalokrat me je povabil na lov na te posnetke. To je bil lov v pravem pomenu besede. Na vrhu Mojstrovke nekaj dni po novem letu sva zmrzovala v snežni luknji pri temperaturi, ki je bila globoko pod ničlo. Peter je neumorno slikal prihajajočo fronto, vse dokler Škrlatica res ni bila v tisti pravi zimski škrlatni barvi, po kateri je dobila svoje ime. Gorske preže, s katerih je posnel velik del svojih najboljših fotografij, so bile še na Dovški Babi, v Krnici, na Strelovcu, v Vratih, na Vrtaški planini, na Srednjem vrhu, na Slemenu in še kje. Akademik Matjaž Kmecl lepo zaokroži misli v njuni knjigi: "Za te slike je bilo treba pol življenja, potrpežljivosti, vdanosti in nenehnega vračanja, toda slutnjo najlepšega boste doživeli v vsakem primeru. Peter je to najlepše doživil že prej in na koncu odšel tja, kjer ga je v *Siju gora* čakal njegov najboljši prijatelj Martin."

Janez Grill

Peter Bastič (1920–2015)

Sredi marca, ko je pomlad že prijazno trkala na vrata, smo se v Hrastniku poslovili od našega najstarejšega člana. Peter je bil prazapprav zaščitni znak, ikona našega društva. Že pred drugo svetovno vojno se je vključil v takrat napredne sokole in bil aktiven na Dolu. Kakor hitro je mogel, se je vključil v NOB, v Kamniško-zasavski odred. Po opravljenem podoficirskem tečaju je postal štabni intendant 4. operativne cone in to nalogo je opravljal vse do konca leta 1944, ko je bil v ujet. Po hudih zaslizanjih v Kamniku je bil premeščen v zapore v Begunjah, v celico št. 10, kjer so bili na smrt obsojeni. A 5. maja so ga partizani osvobodili in Peter se je naprej boril na Koroškem, po 15. maju pa je ostal v JLA do 1947. leta, ko se je demobiliziral in se vrnil v Hrastnik. Tu se je začelo njegovo delo v planinstvu, kjer je takoj poprijel z vsemi močmi tako, kakor je bil navajen. Že v začetku leta 1948 so hrastniški planinci začeli s pripravami na ustanovitev svojega društva, ki je bilo nato 4. aprila tudi ustanovljeno. Med ustanovnimi člani je bil tudi Peter. Treba je bilo zgraditi planinsko kočjo na Kalu, hišnem hribu PD Hrastnik. Tu je bil Peter gonilna sila in pomagal je povsod, kjer je lahko. V društvu je opravljal skoraj vse funkcije, vsako od njih zelo vestno. Že v začetku leta 1954 je prevzel delo računovodje v društvu in to delo opravljal več kot petnajst let. Nazadnje je bil član in predsednik nadzornega odbora društva. Tudi to nalogo je vzel tako resno, da je prisostvoval skoraj vsem sejам upravnega odbora, če mu je to dopuščalo zdravje. Šele pred dvema letoma je zaprosil, da zaradi starosti ne bi več kandidiral. Tudi Planinski zvezi njegova dejavnost ni ostala neopažena. Za svoje delo je dobil skoraj vsa planinska priznanja, od častnih znakov do najvišjega, svečane listine PZS za posebne zasluge v planinstvu. Peter je bil velik ljubitelj narave in gora. Dokler je lahko, se je vzpenjal na naše gore, še posebej priljubljeno pa mu je bilo naše, Posavsko hribovje. Tu je bil najsrečnejši, tu je bil doma! Zato, Peter, za vse, kar si storil za planinstvo, za razvoj in delo Planinskega društva v Hrastniku in za vse tisto, kar si naučil nas, tvoje naslednike ... Hvala ti!

Marjan Pergar, PD Hrastnik

Zlatorogova zvestoba do roba

Pred šestimi leti smo oživilili Zlatorogovo transverzalo ponosa. Šli v hribe. Ponosni in vznoseni, polni zagona in dobre volje. To nam je ostalo vse do danes. V tem času je skupnost pohodnikov in naših podpornikov vztrajno rasla, spoznali smo številne nove obraze, nekateri so z nami že vsa leta. V dežju in soncu, mrazu in vročini, Zlatorogu zvesti do roba.

Priljubljenost raste

Čez leta smo lahko počasi, a vztrajno spreminjali trend spreminjanja populacije, ki se je udeleževala naših dogodkov. Seveda tudi tistih naključnih, a vedno več je bilo "naših". Takšnih, ki so svoje proste dni prilagajali terminskim planom projekta Gremo v hribe, takšnih, ki so košnjo trave in puljenje plevela prestavili na nedeljo, takšnih, ki so družinske piknike prestavljali na Zlatorogove transverzale proste dni. Najprej so bili z nami predvsem starejši, zagrizeni planinci, z leti pa je na naših dogodkih kolena grizlo vedno več mlajših. Zaposlenih očkov in mamic, ki so spoznali, da odklop od tedenskega vrveža in najpristnejši stik z otroki navežejo prav v naravi, daleč stran od tehnoloških naprav moderne dobe, mladeničev in mladenk, ki so v naših družinjah prepoznali možnost spoznavanja novih, prijetnih ljudi, ki cenijo pristne tovariške odnose, otrok, ki so na hrib dobesedno prignali svoje starše, saj so bili na vrhu zmenjeni s prijateljem.

Sodelovanje s Planinsko zvezo Slovenije

Letos smo planinske postojanke, ki smo jih vključili v transverzalo, prvič izbrali s pomočjo razpisa. Izbor

Foto: Sebastian Plavec

Foto: Sebastian Plavec

je potekal v tesnem sodelovanju s Planinsko zvezo Slovenije in težko smo izbrali devet planinskih koč, ki smo jih uvrstili v terminski plan 2015. Veliko jih je namreč takšnih, ki so prijazne družinam in sledijo čim bolj trajnostnemu gospodarjenju ter so si želele sodelovati v projektu, katerega dober sloves se je v petih letih razširil vse do visokogorja.

Otroške ustvarjalno-izobraževalne delavnice

Lani smo poskusno izvedli dve otroški ustvarjalni delavnici. Obe sta bili toplotno sprejeti in vedno pogosteje so nas cukali za rokav, zakaj jih ni več. Niso ustvarjali le otroci. Tudi odrasli so pokukali, kaj se dogaja v modrem

kotičku, za mizo, ki se je bohotila pod barvicami, tatuji, kroglicami, semeni, zemljo in praznimi plastenkami. Zato smo letos v sodelovanju z izvirsko vodo Odo razvili serijo otroških ustvarjalno-izobraževalnih delavnic pod "mentorstvom" gospe Metode Skovik. Pa saj jo poznate, to je tista umna sovica, hči čuka, poročenega s sovo, ki je za zajtrk, poleg kislih glist, ki jih ima najraje, pojedla še skoraj vso naravovarstveno in okoljsko pamet. Na prvem dogodku, ki se je 9. maja zgodil pred Planinskim domom na Mrzlici, je Metoda med mladimi požela velik uspeh. Za družbeno dobro gre Družbeno odgovorna nota akcije ostaja tudi letos nespremenjena: za podpis pohodnika, ki se vpiše v Zlatorogovo častno vpisno knjigo, Pivovarna Laško lokalnemu planinskemu društvu donira 1 evro. ●

Več o dogajanju na naših dogodkih si lahko preberete in ogledate na prenovljenih spletnih straneh www.gremovhribe.

ZLATOROGOVA
TRANSVERZALA
PONOSA

Gremo v Hribe

9. 5. 2015

Planinski dom
na Mrzlici

16. 5. 2015

Dom na
Smrekovcu

23. 5. 2015

Zavetišče Planina
nad Vrhniko

6. 6. 2015

Planinski dom
na Zelenici

20. 6. 2015

Koča Antona
Bavčerja na Čavnu

27. 6. 2015

Domžalski dom
na Mali planini

4. 7. 2015

Koča na
planini Razor

22. 8. 2015

Kosijev dom
na Vogarju

29. 8. 2015

Planinski dom
na Šmohorju

www.gremovhribe.si

PIVOVARNA
LAŠKO
1825

Zlatorogovo
transverzalo ponosa
podpira Planinska
zveza Slovenije

PLANINSKA
ZVEZA
SLOVENIJE | ALPINE
ASSOCIATION
OF SLOVENIA

Vabimo vas na

DAN SLOVENSКИH PLANINSКИH DOŽIVETIJ 2015

Dan za rekreacijo v naravi – Vsi v naravo

Krvavec, 13. junij 2015

Od 13. do 14. ure: zbor praporščakov planinskih društev

Ob 14. uri: slovesni sprevod praporščakov

Ob 14.30: SLAVNOSTNA PRIREDITEV

- kulturni program
- druženje

Poskrbljeno bo za hrano in pijačo ter planinsko zabavo z živo glasbo.

Od 9. do 13. ure: pester planinski program na Krvavcu
za odrasle, mlade in najmlajše planince ter turne kolesarje.

Več: www.pzs.si, www.vsinaravo.pzs.si

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA JAVNO UPRAVO

Naložba v vašo prihodnost
OPERACIJO DELNO FINANCIRA EVROPSKA UNIJA
Evropski socialni sklad

Mreža NVO za rekreacijo v naravi